

Монгол улс: Чойр-Сайншандын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам сүлжээ

Оролцогч талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөө
(ОТОХТ)

2021 оны 6-р сар

Санамж

Энэхүү баримт бичиг болон үүний агуулгыг зөвхөн ЕСБХБ болон Чойроос Сайншанд хооронд тавигдах Цахилгаан Дамжуулах Шугамын Төсөлд ашиглах зорилгоор бэлтгэсэн болно.

SNC-Lavalin нь энэхүү баримт бичиг ба/эсхүл үүний агуулгаас үүдэлтэй эсхүл холбоотойгоор бусад талуудын өмнө хариуцлага хүлээхгүй болно.

Энэхүү баримт бичиг нь нүүр хуудсыг оруулан 78 хуудсаас бүрдэнэ.

Баримт бичгийн түүх

Хяналт	Тайлбар	Боловсруулсан	Шалгасан	Хянасан	Зөвшөөрсөн	Огноо
Хув 1.0	Баримт бичгийн төсөл	TL	KC	KP	KP	15/07/2020
Хув 2.0	ЕСБХБ-ны саналын дагуу шинэчлэв	TL	VS	KP	GJ	24/11/2020
Хув 3.0	Эцэслэн боловсруулсан	TL	VS	KP	GJ	15/06/2021

Агуулга

Бүлэг

Хуудас

Товчилсон үгийн жагсаалт

5

1. Танилцуулга

8

- 1.1. Оршил 8
- 1.2. ОТОХТ Зорилтууд 8
- 1.3. ОТОХТ Хамрах хүрээ 8
- 1.4. ОТОХТ Агуулга 8
- 1.5. Мэдээллийг нийтэд нээлттэй болгох ерөнхий арга 9

2. Төслийн Тайлбар

10

- 2.1. Танилцуулга 10
- 2.2. Төслийн Агуулга 10
- 2.3. Төслийн Байршил 10
- 2.4. Төсөл Хэрэгжүүлэгч Байгууллага 12
- 2.5. Төслийн Тайлбар 12
- 2.6. Хамгаалалтын Зурвас Байгуулах 14
- 2.7. Газар Чөлөөлөлт 14
- 2.8. Зураг Төслийн Оновчлол 15
- 2.9. Нэмэлт байгууламжууд 15
- 2.10. Төслийн үе шатууд 16

3. Оролцогч Талуудын Оролцоо Ба Мэдээллийг Ил Тод Болгох Шаардлагууд

17

- 3.1. Танилцуулга 17
- 3.2. Үндэсний шаардлагууд 17
- 3.3. ЕСБХБ-ны Шаардлагууд 19
- 3.4. Үндэсний болон ЕСБХБ-ны шаардлагуудын зөрүү 21

4. Оролцогч Талуудыг Тодорхойлох, Оролцоог Хангах Аргууд

22

- 4.1. Танилцуулга 22
- 4.2. Оролцогч Талуудыг Тодорхойлох Арга 22
- 4.3. Оролцогч талыг тодорхойлох ба дүн шинжилгээ хийх 23
- 4.4. Эмзэг бүлэг 25
- 4.5. Харилцаа Холбооны Аргууд 26

5. Оролцогч талуудын оролцоо

32

- 5.1. Танилцуулга 32
- 5.2. Оролцооны Хэрэгжиж Байгаа Зорилгууд 32
- 5.3. Оролцогч Талуудын Оролцооны Үе Шатууд 32
- 5.4. ЦДҮС Оролцогч Талуудын Оролцоо 33
- 5.5. БОННБҮ Оролцоо 33

6. Ирээдүйн Оролцогч Талуудын Оролцооны Хөтөлбөр

41

- 6.1. Танилцуулга 41
- 6.2. Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах Хөтөлбөр 41

7. Гомдол Шийдвэрлэх Механизм

56

- 7.1. Танилцуулга 56
- 7.2. Гомдол Шийдвэрлэх Бодлого 56
- 7.3. Гомдол Шийдвэрлэх Механизм 56
- 7.4. Гомдол Шийдвэрлэх Журам - Алхмууд 57
- 7.5. Гомдол Шийдвэрлэх Журмыг Нээлттэй болгох 60

7.6.	Гомдлыг Удирдах, Хянах	60
8.	Хяналт 62	
8.1.	Танилцуулга	62
8.2.	Гүйцэтгэлийн Гол Үзүүлэлтүүд	62
8.3.	Үндсэн Үйл Ажиллагаа	62
8.4.	Төлөвлөгөөг Хянах, Сайжруулах	63
9.	Аудит ба Тайлагнал	64
9.1.	Аудит	64
9.2.	Оролцогч талын Оролцоо ба Гомдлын Мэдээллийн Сан	64
9.3.	Тайлагнал	64
9.4.	Бүртгэл	65
10.	Нөөц ба Хариуцлага	66
10.1.	Танилцуулга	66
10.2.	ОТОХТ-ний Хэрэгжилт дэх Гол Үүрэг, Хариуцлага	66
	Хавсралтууд	67
Appendix A.	Ярилцлагын Асуултууд	68
Appendix B.	Төслийн Өргөдөл, Гомдол Хүлээн авах маягт	69
Appendix C.	Өргөдөл, Гомдол Бүртгэх Загвар	71
Appendix D.	Оролцогч Тал Бүртгэх Загвар	73
Appendix E.	Хурлын Тэмдэглэлийн Загвар	75
	Хүснэгт	
Хүснэгт 2-1.	Монгол улс дахь цахилгааны шугамын ХЗ	14
Хүснэгт 2-2.	Төслийн үе шатууд ба үйл ажиллагаанууд	16
Хүснэгт 4-1.	Төслийн бүрэлдэхүүн болон засаг захиргааны холбогдох газрууд	22
Хүснэгт 4-2.	Оролцогч талын жагсаалт	23
Хүснэгт 4-3.	Оролцогч талуудтай зөвлөлдөх аргууд	26
Хүснэгт 4-4.	Ашигласан болон санал болгосон оролцооны аргууд	28
Хүснэгт 5-1.	БОННБҮ оролцогч талуудын оролцооны хураангуй	33
Хүснэгт 5-2.	БОННБҮ төслийн цар хүрээг тодорхойлох шатны оролцогч талууд	34
Хүснэгт 5-3.	Оролцогч талуудад тулгарсан асуудлуудын хураангуй	35
Хүснэгт 5-4.	Суурь оролцооны шатан дахь Гол оролцогч талын оролцоо	37
Хүснэгт 6-1.	Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах Хөтөлбөр	44
Хүснэгт 8-1.	Гүйцэтгэлийн Гол Үзүүлэлтүүд	62
Хүснэгт 8-2.	Хяналтын арга хэмжээнүүд	63
Хүснэгт 10-1.	Үндсэн үүрэг хариуцлага	66
	Зураг	
Зураг 2-1.	Төслийн байршил	11
Зураг 2-2.	Төслийн аймгууд, Чойр, Сайншанд хотуудын газрын зураг	11
Зураг 2-3.	Дэд станцуудын байршил	12
Зураг 2-4.	Төсөлт ашиглах гол тулгуурууд	13
Зураг 2-5.	Ү220-2 Тулгуур шон (дээд) ба P220-2 Завсрын шонгуудын (доод) сууриуд	13
Зураг 7-1.	Гомдол шийдвэрлэх журам	58

Товчилсон үгийн жагсаалт

Товчилсон үг	Тайлбар
Аймаг	Монгол Анг. Нийслэл хот
НБ	Нөлөөллийн Бүс
НӨИ	Нөлөөлөлд Өртсөн Иргэн
Баг	Монгол Анг. Дүүрэг
БЗӨБЦТС	Багануур зүүн өмнөд бүсийн цахилгаан түгээх сүлжээ
ОНБ	Олон нийтийн байгууллагууд
ТБЭХС	Төвийн бүсийн эрчим хүчний систем
ТБЦДС	Төвийн бүсийн цахилгаан дамжуулах сүлжээ
ОНХА	Олон нийттэй харьцах ажилтан
ШГ	Шууд гүйдэл
БОНБНУ	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ
ЕСБХБ	Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк
БОНУ	Байгаль Орчны Нөлөөллийн Үнэлгээ
БОНУАТ	Байгаль Орчин, Нийгмийн Үйл Ажиллагааны Төлөвлөгөө
БОННБУ	Байгаль Орчин, Нийгэмд Нөлөөлөх Байдлын Үнэлгээ
БОНМХШТ	Байгаль Орчин, Нийгмийн Менежмент Ба Хяналт, Шинжилгээний Төлөвлөгөө
БОНБ	Байгаль Орчин Ба Нийгмийн Бодлого
ЕХ	Европын Холбоо
ФБ	Фейсбүүк
ФБХ	Фокус бүлгийн хэлэлцүүлэг
ТЭЗҮ	Техник Эдийн Засгийн Үндэслэл
БОНЕҮ	Байгаль Орчны Нөлөөллийн Ерөнхий Үнэлгээ
ОУСТ	Олон улсын сайн туршлага
GPS	Дэлхийн байршлын систем
ГШМ	Гомдол Шийдвэрлэх Механизм
Өрх	Өрх
ХДТС	Хүнд даацын тээврийн хэрэгсэл
Хурал	Монгол Анг. Парламент
ШЧБ	Шувууны Чухал Бүс
ТХБХМ	Төслийн Хараат Бус Хариуцлагын Механизм
ГМХЯ	Гол Мэдээлэгчтэй Хийх Ярилцлага
км	километр
ГГҮ	Гүйцэтгэлийн Гол Үзүүлэлтүүд
кВ	киловольт
ГЧНШҮА	Газар чөлөөлөлт, нүүлгэн шилжүүлэлтийн үйл ажиллагаа
ГЧНШТ	Газар чөлөөлөлт, нүүлгэн шилжүүлэлтийн төлөвлөгөө
м	метр
БОАЖЯ	Байгаль Орчин, Аялал Жуулчлалын Яам
МҮС	Монголын Үндэсний Стандарт

МВА	Мега вольт ампер
ТББ	Төрийн бус Байгууллагууд
ЦДҮС	Цахилгаан Дамжуулах Үндэсний Сүлжээ
ЦДАШ	Цахилгаан Дамжуулах Агаарын Шугам
А&ЗҮ	Ашиглалт ба Засвар Үйлчилгээ
ТХН	Төсөл Хэрэгжүүлэх Нэгж
ФВ	Фотовольтаик
ХБХ	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс
ГШ	Гүйцэтгэлийн Шаардлага
ХЗ	Хамгаалалтын Зурвас
СИЭ	Састайнабилити Ийст Эйжия ХХК
ОТОХТ	Оролцогч талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөө
ОТОХТГГҮ	Оролцогч талуудын оролцоог хангах төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн гол үзүүлэлт
ЖДҮ	Жижиг, Дунд бизнес эрхлэгчид
SMS	Богино Зурвасын үйлчилгээ
Сум	Монгол Анг. Муж
ДШ	Дамжуулах шугам
ХСЭХ	Хувьсах Сэргээгдэх Эрчим Хүч
НҮБЕЭЗК	НҮБ-ын Европын Эдийн засгийн комисс

1. Танилцуулга

1.1. Оршил

Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк (ЕСБХБ) Чойр ба Сайншандын хооронд 220 киловольт (кВ)-ын 2 хэлхээт 220.2 километр (км) цахилгаан дамжуулах агаарын шугам (ЦДАШ) тавих, 220/110/35 кВ-ын шинэ дэд станцыг Сайншандад барих, Чойрын 220 кВ-ын дэд станцыг өргөтгөх ажлыг (цаашид Төсөл гэх) санхүүжүүлэх зээлийг Монгол улсын Засгийн Газарт олгох асуудлыг хэлэлцэж байна. Эрчим Хүчний Яам (ЭХЯ) нь Төслийн Зээлдэгч байна. Цахилгаан Дамжуулах Үндэсний Сүлжээ Төрийн Өмчит Хувьцаат Компани (Компани эсхүл ТӨХК) нь Төслийг Хэрэгжүүлэгч, ашиглагч нэгж байна.

ЕСБХБ нь 2014 оны Байгаль Орчин ба Нийгмийн Бодлоготой (БОНБ) холбоотойгоор Төслийг “А” ангилалд багтаасан бөгөөд энэ нь Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах Төлөвлөгөө (ОТОХТ) бүхий Байгаль Орчин, Нийгэмд Нөлөөлөх Байдлын Үнэлгээг (БОННБҮ) боловсруулах шаардлагатай гэсэн үг юм. ЕСБХБ нь WS Atkins International (Atkins) болон тус компанийн дэд Гэрээт гүйцэтгэгчийн Састайнабилити Ийст Эйжия ХХК (СИЭ)-д ЕСБХБ-ны шаардлагуудад нийцүүлэн БОННБҮ-г гүйцэтгэж, БОННБҮ Толилуулгын Багц Материалыг бэлдэх ажлыг даалгасан. Энэхүү баримт бичиг нь ЕСБХБ-ны Гүйцэтгэлийн Шаардлага (ГШ) 10 *Мэдээллийг ил тод болгох, талуудын оролцоо* болон ЕСБХБ-ны БОНБ 2014-т нийцүүлэн ОТОХТ-г танилцуулах болно.

Зээлдэгч болон тус байгууллагын Гэрээт гүйцэтгэгчийн тус бүр барилгын ажил эхлэхээс өмнө мэдээлэл түгээх, зөвлөлдөх төлөвлөгөө, журмуудыг нарийвчлан боловсруулахад ОТОХТ суурь болж ашиглагдана.

1.2. ОТОХТ Зорилтууд

ОТОХТ-ний зорилтуудад дараах зүйлс багтана:

- Оролцогч талуудын оролцоог үр бүтээмжтэйгээр хангахтай холбоотой холбогдох стандартуудыг тодорхойлох;
- Оролцогч талууд болон тэдний ашиг сонирхол ба/эсхүл асуудлуудыг тодорхойлох;
- Оролцогч талуудын өнөөг хүртэлх оролцоо болон ЕСБХБ-ны ГШ 10-ын дагуу цаашид оролцох нэмэлт оролцоог тодорхойлох;
- Ирээдүйд оролцогч талуудтай үр дүнтэй харилцааг бий болгож, хадгалахад туслах системтэй аргаар хангах;
- Байгаль орчин, нийгмийн асуудлаарх мэдээллийг ил тод байлгах, Төслийн оролцогч талуудтай зөвлөлдөх, хэлэлцүүлгийн үеэр ирсэн санал хүсэлтийг анхааралдаа авч үзэх ;
- Оролцогч талуудын оролцоог хангах үйл ажиллагаануудтай холбоотой үүрэг, хариуцлагыг тодорхойлох, үүнийг Төсөлтэй хэрхэн холбох талаар тойм гаргах;
- Хяналт болон тайлагналын журмыг тодорхойлох; ба
- Оролцогч талд тулгарсан асуудлуудыг хүлээн авч, цаг тухай бүрт үр өгөөжтэй байдлаар хариу үйлдэл үзүүлэхүйц гомдол шийдвэрлэх механизмаар хангах.

1.3. ОТОХТ Хамрах хүрээ

Дээр дурдсан зорилтуудын дагуу ОТОХТ нь оролцогч талуудын оролцоог хангах чиглэлд өнөөг хүртэл хийгдсэн үйл ажиллагаануудыг үр дүнгийн хамт баримтжуулахыг зорьсон бөгөөд энэ нь Төслийн барилга болон ашиглалтын шатууд дахь оролцогч талуудын оролцоог хангах ажлуудыг чиглүүлэх, баримтжуулах томоохон ажлын нэг хэсэг юм. Энэхүү баримт бичиг нь ЕСБХБ-ны БОНБ 2014-ийн дагуу БОННБҮ-ний хүрээнд хийгдсэн оролцооны ажлуудыг тусгаж, Төслийн барилга, Ашиглалтын шатуудад ашиглах аргыг тодорхойлсон.

1.4. ОТОХТ Агуулга

Энэхүү ОТОХТ нь дараах хэсгүүдээс бүрдэнэ:

- Хэсэг 2- Төслийн тайлбар: төслийн байршил ба онцлог, зураг төсөл, Төслийн үе шатууд;
- Хэсэг 3- Оролцогч талуудын оролцоог хангах ба мэдээллийг ил тод байлгах шаардлагууд: ЕСБХБ ба үндэсний шаардлагууд;
- Хэсэг 4- Оролцогч талуудыг тодорхойлох: оролцогч талуудтай харилцах, тодорхойлох арга;

- Хэсэг 5- Оролцогч талуудын оролцоо: БОННБҮ-ний хүрээнд авч хэрэгжүүлсэн оролцоог хангах ажлуудад ашигласан арга зам, үр дүн;
- Хэсэг 6- Ирээдүйн оролцогч талуудын оролцоог хангах хөтөлбөр: ирээдүйн оролцогч талыг илрүүлэх мөн оролцогч талын оролцоог хангах хөтөлбөр ;
- Хэсэг 7- Гомдол шийдвэрлэх механизм: гомдол шийдвэрлэх механизм (ГШМ) ба ГШМ журам ба цаг хугацааны хамрах хүрээ;
- Хэсэг 8- Хяналт: ГТҮ ба хяналтын арга хэмжээнүүд ба тайлагнал;
- Хэсэг 9- Аудит ба Тайлагнал: тайлагналын шаардлагууд; ба
- Хэсэг 10- Нөөц ба хариуцлага: ОТОХТ боловсруулах, хэрэгжүүлэх үүрэг, хариуцлага.

1.5. Мэдээллийг нийтэд нээлттэй болгох ерөнхий арга

ЕСБХБ нь мэдээллийг нийтэд нээлттэй болгох, оролцогч талын оролцоог хангах зэрэг ажлуудыг Төслийн бэлтгэл шатанд эхлэх, хэрэгжилтийн хугацааны туршид үргэлжлэх ёстой үргэлжилж буй процесс гэж үздэг. Иймээс, энэхүү баримт бичиг нь цаашид чиглэл болгон ашиглах бодит эх сурвалж болох бөгөөд барилгын ажил болон ашиглалт эхлэхээс өмнө шинэчилж сайжруулна. Түүнчлэн тасралтгүй өөрчлөгдөж байгаа оролцогч талын оролцоог хангах шаардлагууд, практик, Төслийн үр дүн ба/эсхүл Төслийн хугацаанд зураг төсөл, үйл ажиллагаанд гарсан өөрчлөлтүүдийг тогтмол тусгаж байна.

Энэхүү ОТОХТ-г БОННБҮ-ний хүрээнд Аткинз болон СИЭ нь ЕСБХБ-ны дараах бодлогуудад нийцүүлэн бэлтгэсэн болно:

- ЕСБХБ БОНБ (2014), ялангуяа ГШ10; ба
- ЕСБХБ Олон Нийтийн Мэдээллийн Бодлого (2014).
- Оролцогч Талуудын Идэвхтэй Оролцоо: Байгаль орчин, Нийгмийн Стандартын Олон Талт Санхүүгийн Институтиудын хамтарсан хэвлэл (2019); ба
- КОВИД-19 Оролцогч талын оролцооны талаар ЕСБХБ-ны товч тэмдэглэл ¹

А ангиллын төслүүдэд тавигддаг ЕСБХБ-ны ГШ 10 шаардлагуудын дагуу боловсруулсан БОННБҮ багц баримт бичгийн хүрээнд ЕСБХБ энэхүү ОТОХТ баримт бичгийг танилцуулж байгаа болно.

¹ Холбоос: <https://www.ebrd.com/covid19-consultation.pdf>.

2. Төслийн Тайлбар

2.1. Танилцуулга

Энэхүү Төсөл нь Эрчим Хүчний Яамны өндөр ач холбогдолтой төсөл гэж тодорхойлогдсон бөгөөд Яамны 2013 оны Техник Эдийн засгийн Үндэслэлд (ТЭЗҮ)² -д тусгагдсан. Энэхүү ТЭЗҮ нь Чойр-Сайншанд-Замын-үүд цахилгаан түгээх шугам, шаардлагатай дэд станцууд зэрэг цахилгаан түгээх шугам барих өргөн хүрээний төсөл байснаас өнөөгийн санал болгож буй Төсөл чухал ач холбогдолтой хэсгийг бүрдүүлж байсан. ЕСБХБ-ны Техникийн Зөвлөхүүд, Меркадос Эриес Интернэйшнл 2013 оноос хойш ТЭЗҮ-ийн техникийн хяналтыг хийж гүйцэтгэсэн ба Явцын Хоёрдугаар Тайлан ба Төсөлд³ тайлагнасан.

2.2. Төслийн Агуулга

Энэхүү Төсөл нь 2008 оноос хойших Засгийн газрын Мөрийн Хөтөлбөрт суурилсан бөгөөд 2015-2030 онд Эрчим Хүчний Салбарт Төрөөс баримтлах бодлогод Монгол улсын эрчим хүчний салбарын тэргүүлэх салбарууд болон стратегийн зорилтуудыг тусгаж өгсөн бөгөөд үр бүтээмж, аюулгүй байдал, байгаль орчныг хамгаалахад чиглэсэн 3 үндсэн бүлэгт ангилж болно. Тавьсан зорилтуудад дараах зүйлс багтана:

- Эрчим хүчний салбарт инноваци, дэвшилтэт техник, технологийг нэвтрүүлэх, үр ашиг, хэмнэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх ;
- Эрчим хүчний найдвартай хангамж, аюулгүй байдлыг хангах;
- Бүс нутгийн орнуудтай эрчим хүчний харилцан ашигтай хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх ; ба
- Сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, уламжлалт эрчим хүчний байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах

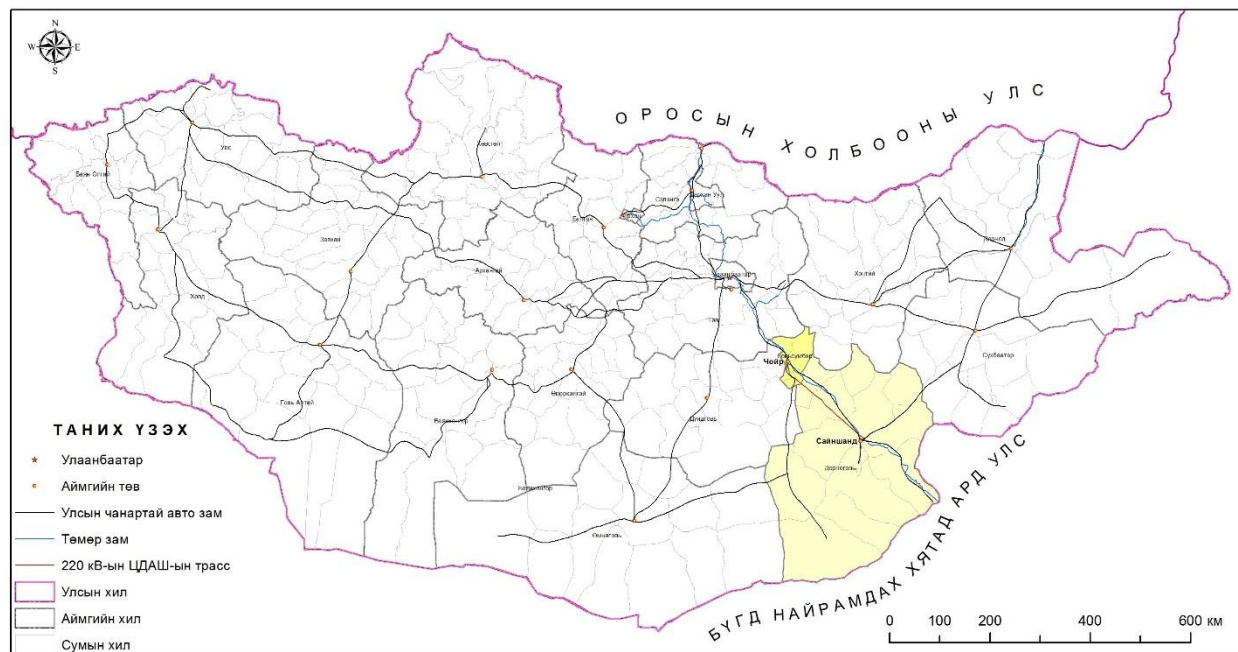
Бодлогод зааснаар 2024-2030 онд эрчим хүчний суурилагдсан хүчин чадалд сэргээгдэх эрчим хүчний эзлэх хувь хэмжээг 30 хувь болгохоор заасан. Сэргээгдэх эрчим хүчний нөөц элбэг Монгол улсад нийт суурилагдсан эрчим хүчнийх нь 96 орчим хувийг бүрдүүлж байгаа нүүрсний цахилгаан станцуудыг орлуулах боломжит хувилбар бий. Эдгээр зорилтуудад хүрэхийн тулд боловсронгуй, тогтвортой, аюулгүй Цахилгаан Дамжуулах Сүлжээ чухал үүрэгтэй бөгөөд эрчим хүчний салбарын шинэчлэлийн улмаас үүсээд байгаа сорилтуудыг даван гарахын тулд өнөөгийн ашиглагдаж байгаа цахилгаан дамжуулах шугамыг шинэчлэх шаардлагатай. Хөрөнгө оруулалтын дутагдалтай байдал, хуучин үр ашиггүй дэд бүтэц Монголын өнөөгийн ашиглагдаж байгаа цахилгаан дамжуулах сүлжээнд дарамт болж байгаа төдийгүй Фотовольтаик, Салхин Цахилгаан Станц зэрэг Хувьсах Сэргээгдэх Эрчим Хүчнээс гарган авах нэмэлт эрчим хүчийг шингээх багтаамж хязгаарлагдмал байна.

2.3. Төслийн Байршил

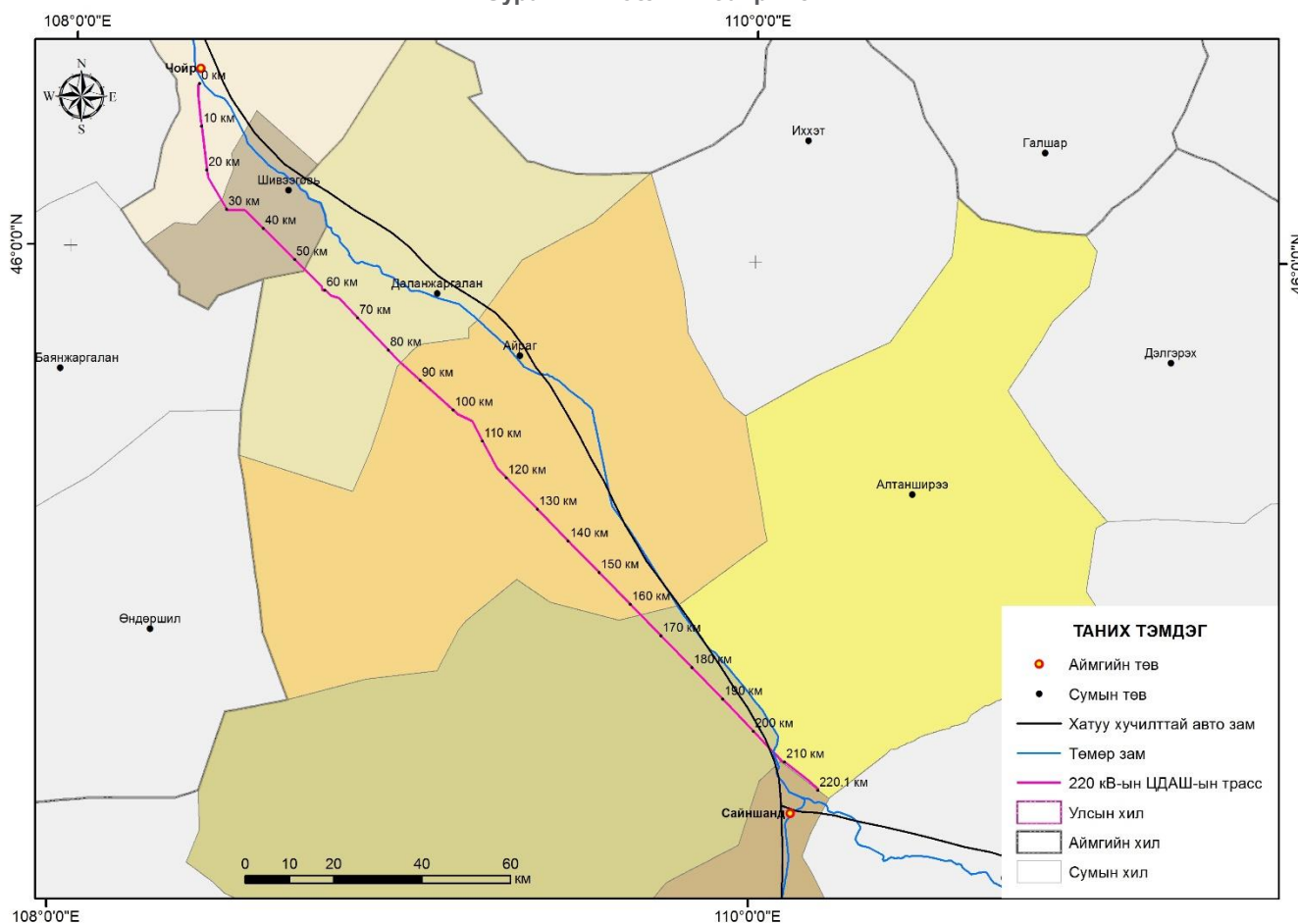
Төслийн байршлыг Зураг 2-1-ээс 2-3-д харуулав. Төсөл Говь-Сүмбэр аймгийн төв Чойрд (297069 E; 5134973 N) байрлах дэд станцаас эхэлнэ. ЦДАШ энэхүү дэд станцаас зүүн өмнө зүгт үргэлжилж Дорноговь аймгийн төв Сайншанд (436771 E; 4975142 N) хот дахь дэд станцаас ойролцоогоор 2.5 км зайд шинээр баригдах 220/110/35 кВ дэд станц хүрнэ. Ерөнхийдөө, ЦДАШ-ын маршрут нь хүн ам сийрэг суурьшсан бөгөөд ургамлын байдал нь Говь цөлийн шинж чанартай. ЦДАШ нь Говь-сүмбэр аймгийн Сүмбэр, Шивээговь сумд болон Дорноговь аймгийн Даланжаргалан, Айраг, Сайхандулаан, Алтанширээ, Сайншанд сумдын нутгаар дайран өнгөрнө. Азийн Хурдны Замын Сүлжээ 3 болон Транс-Монголын төмөр зам Чойр, Сайншанд хотуудын хооронд ЦДАШ-ын зүүн хэсгийг чиглэн байрлана. Чойр болон Сайншанд хотуудын хоорондын зам дагуу 110 кВ ЦДАШ бий. Түүнчлэн Чойр, Сайншанд хотууд болон Чойр, Сайншандын хоорондын зам дагуу суурингаар 35 кВ цахилгаан түгээх шугам дамжин өнгөрдөг. Говь-сүмбэр аймгийн Шивээ-Говь суман дахь ЦДАШ-аас зүүн зүгт ойролцоогоор 11 км-т байрлах Шивээ-Овоо нүүрсний уурхай нь Монгол улсын төвийн бүсийн гол нүүрс нийлүүлэгчдийн нэг. Хамгийн ойр байрлах дархан цаазат газар нь зүүн хойд зүгт ойролцоогоор 27 км-т байрлах Чойрын Богд уул юм. Мөн шувууны чухал байршилд тооцогддог Их Нарт байгалийн нөөц газар ЦДАШ-ын маршрутаас баруун өмнө зүгт ойролцоогоор 10 км-т Дорноговь аймгийн Даланжаргалан суманд байрлана.

² Эрчим хүчний Яам 2013. *Чойр-Сайншанд-Замын-үүд 220 кВ Цахилгаан Дамжуулах Агаарын Шугамын Техник Эдийн Засгийн Үндэслэл*.

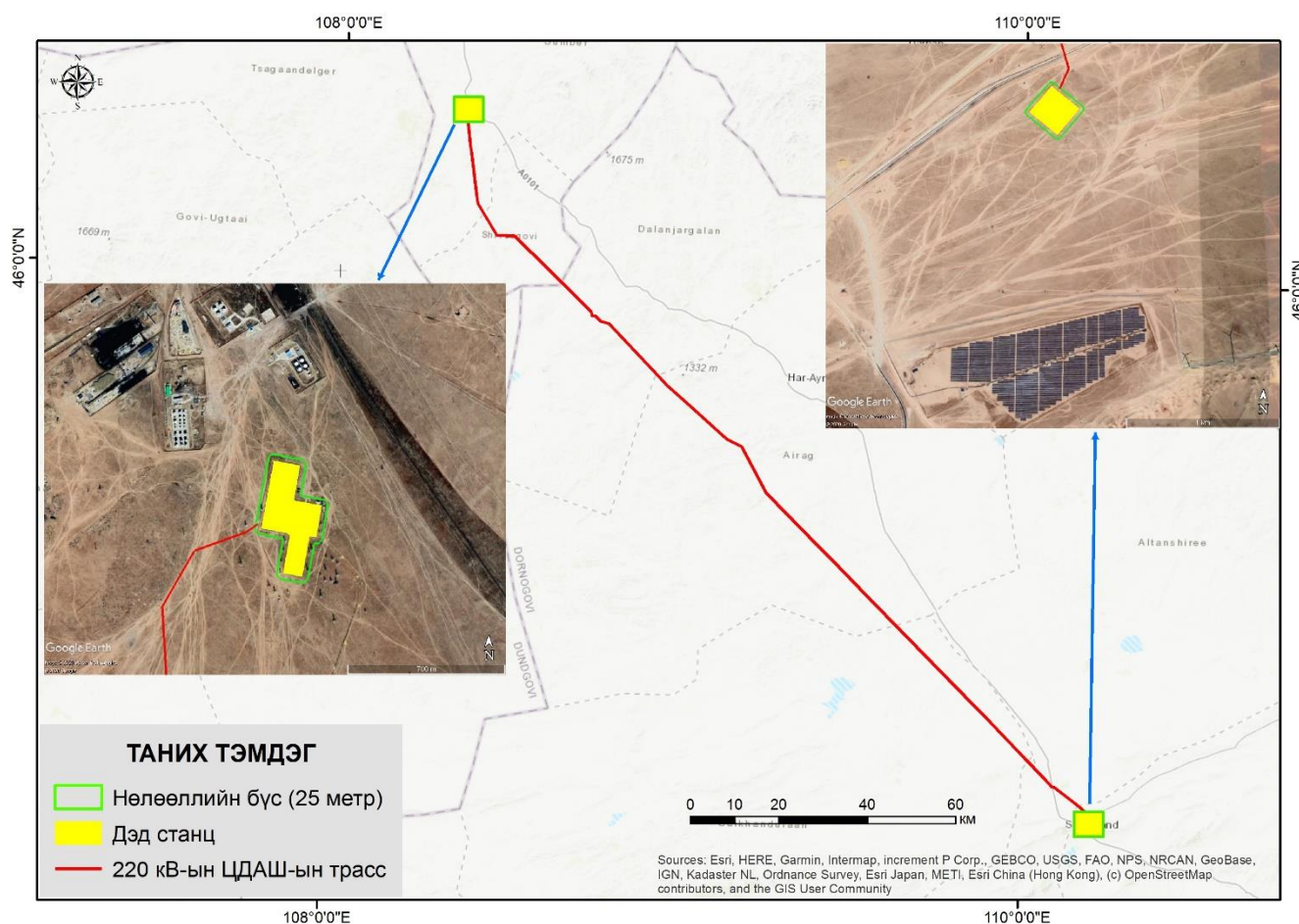
³ Mercados Aries International (2020 оны 5-р сарын 22), *ЧОЙР-САЙНШАНД Дамжуулах Шугамын Төслийн Бэлтгэл Ажлын Судалгаа, Монгол – Эхлэл Тайлан*. Mercados Aries International (2020 оны 9-р сарын 30), *ЧОЙР-САЙНШАНД Дамжуулах Шугамын Төслийн Бэлтгэл Ажлын Судалгаа, Монгол –Ажлын Явцын Хоёрдугаар Тайлан*.

Зураг 2-1. Төслийн байршил

Зураг 2-2. Төслийн аймгууд, Чойр, Сайншанд хотуудын газрын зураг

Зураг 2-3. Дэд станцуудын байршил

2.4. Төсөл Хэрэгжүүлэгч Байгууллагууд

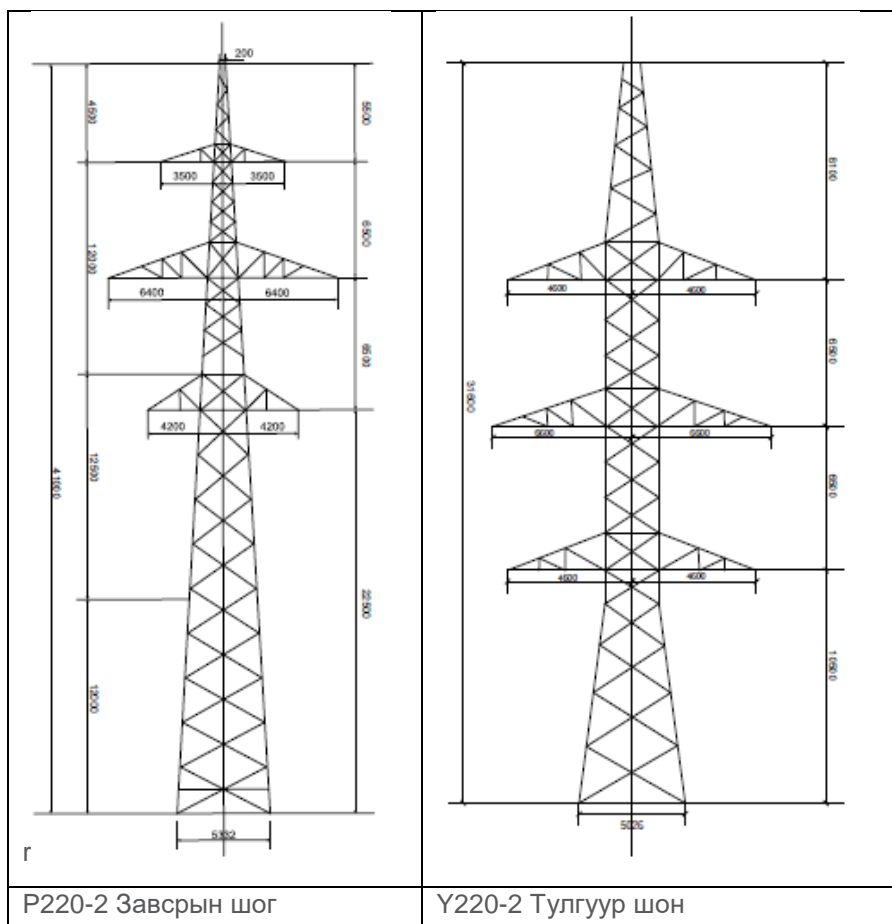
Эрчим Хүчний Яам нь Төслийн Зээлдэгч тал байна. Цахилгаан Түгээх Үндэсний Сүлжээ (ЦТҮС) компани нь төслийн ашиглагч тал болох бөгөөд мөн төсөл хэрэгжүүлэгч төл болох юм. ЦДҮС нь 1967 онд хуучнаар Эрчим хүчний газрын дэргэд байгуулагдсан. 2001 онд Монгол Улсын Засгийн Газар албан ёсоор Төвийн Бүсийн Цахилгаан Түгээх Сүлжээ (ТБЦТС) Төрийн Өмчит Хувьцаат Компанийг байгуулж, 2012 онд ЦДҮС болгож, нэрийг нь өөрчилсөн. ЦДҮС-г Эрчим Хүчний Яам (70%), Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар (30%) эзэмшдэг. ЦДҮС нь улсын нийт нутаг дэвсгэрийн 80%, нийт хүн амын 72%-ийг эрчим хүчээр хангадаг Төвийн Эрчим Хүчний Системийн хүрээнд үйл ажиллагаа явуулдаг. Компанийн үндсэн үйл ажиллагаа нь 220 кВ, 110 кВ болон 35 кВ-ын хүчдэлийн цахилгаан дамжуулах шугамууд болон дэд станцуудын ашиглалт, засвар үйлчилгээ, суурилуулалт, гүйцэтгэлийн туршилт, горим тохируулах үйлчилгээгээр хангах юм. Төсөл нь Багануур болон Зүүн-Өмнөд Бүсийн Цахилгаан Түгээх Сүлжээнд (БЗӨБЦТС) хамаарна. Төсөл дууссаны дараа ТБЦТС дэх БЗӨБЦТС-г цахилгаанаар хангана.

2.5. Төслийн Тайлбар

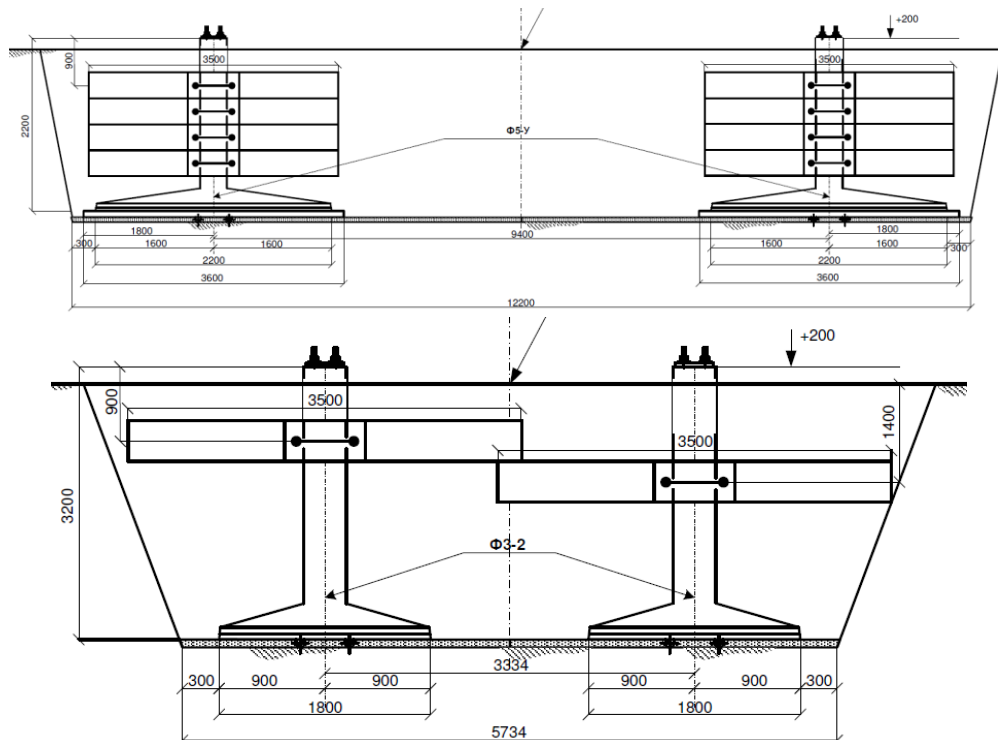
Төсөл дараах үндсэн бүрэлдэхүүнээс бүрдэнэ:

- Цахилгаан дамжуулах шугам.** 220.2 км урттай 220 кВ-ын хоёр хэлхээт агаарын шугам нь Чойр дахь хуучин дэд станц болон Сайншандад баригдахаар төлөвлөгдсөн шинэ дэд станцын хооронд баригдана. ЦДАШ нь LGJ-400/50 дамжуулагч утас, оптик газардуулгын утас мөн аянгын хамгаалалт болон системийн ажиллагаанд зориулж OPGW-09A4 ашиглана. Энэхүү хэлхээ нь ямар ч салаа холболт ашиглаагүй учир Чойр, Сайншанд дахь цахилгааны хүртээмжийг сайжруулахад тусална.
- Тулгуур.** Хоёр хэлхээт ЦДАШ-г тулгуур хоорондын зай нь урт байх шаардлагатай төмөр сараалжин цамхаг бүхий портал бүтэцтэй хос ган шонгуудаар тулна. Нийт 663 тулгуур ашиглагдана гэж төлөвлөж байгаа бөгөөд тулгуурууд 5 төрөл байна (P220-2, Y220-2, Y220-2+5, Y220-2+9, Y220-2+14). P220-2 завсрын шон, Y220-2 тулгуур шонгууд голдуу ашиглагдана (Зураг 2-4). Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн гаргасан агаарын шугамын загварын оновчлолын дагуу өөр хэсгүүдэд төмөр

сараалжин цамхагуудыг ашиглаж магадгүй. P220-2, Y220-2 тулгууруудын сууриуд тус бүр 2.2 м, 3.2 метрийн гүнтэй, 12.2 болон 5.7 метрийн өргөнтэй. (Зураг 2-5)

Зураг 2-4. Төсөлт ашиглах гол тулгуурууд

Зураг 2-5. Y220-2 Тулгуур шон (дээд) ба P220-2 Завсрын шонгуудын (доод) сууриуд

- **Дэд станцууд.** Төслийн хүрээнд шинээр 220/110/35 кВ дэд станц Сайншандад баригдах бө мөн Чойрын 220 кВ-ын дэд станцыг өргөтгөнө. Сайншанд дахь дэд станцад дараах байгууламжууд багтах бөгөөд онцлогуудыг дор харуулав:⁴
 - 200 мегавольт амперын (МВА) хүчин чадалтай 220/110/35 кВ-ын 2 автотрансформатор;
 - 220 кВ түгээлтийн тоног төхөөрөмж;
 - 110 кВ түгээлтийн тоног төхөөрөмж;
 - 35 кВ түгээлтийн тоног төхөөрөмж;
 - Дотоод хэрэгцээд зориулсан трансформатор;
 - 0.4 кВ түгээлтийн тоног төхөөрөмж;
 - Шууд Гүйдлийн (ШГ) систем;
 - Кабель утсууд;
 - Гэрэлтүүлэг;
 - Гал хамгаалагч;
 - Хяналтын систем;
 - Реле ба автоматжуулалтын систем;
 - Хяналтын камер;
 - Байгалийн гамшгаас хамгаалах систем; ба
 - Харилцаа холбооны систем.

2.6. Хамгаалалтын Зурвас Байгуулах

2001 оны Монгол улсын Эрчим хүчний тухай хууль болон Монгол улсын Засгийн газраас 2020 оны 3-р сарын 18-нд баталсан 97-р Тогтоолд цахилгааны шугамд хамгаалалтын бүс эсхүл хамгаалалтын зурвас байгуулах тухай тусгасан. Уг тогтоолд Хүснэгт 2-1-д заасанчлан ХЗ-ын талаар тусгайлан заасан байна. Дэд станцууд эсхүл цахилгаан түгээх аливаа дэд бүтцийн ойролцоо 25 метрт ямар ч мод эсхүл хөдөө аж ахуйн тариалалт байхыг зөвшөөрөхгүй.

Хэрэв ХЗ-т тарьж ургуулсан мод, сөөг нь сүлжээнд гэмтэл учруулж болзошгүй, эсхүл цахилгаан шугамыг үзлэг, засвар хийхэд саад учруулж болзошгүй тохиолдолд эзэмшигч нь тэдгээрийг нүүлгэх, тайрах үүрэгтэй.

Хүснэгт 2-1. Монгол улс дахь цахилгааны шугамын ХЗ

Цахилгааны шугам, кВ	Хүн ам суурьшаагүй газар	Хүн ам суурьшсан газар	Дэд станц ба цахилгаан түгээх дэд бүтэц	Ойт бүс ба дархан цаазат газар
	Гадаад шугамын хоёр тал, м		Зүг бүрт, м	Гадаад шугамын хоёр тал, м
1 кВ хүртэл		1-1.5 м		
1 – 20 кВ	10 м	2 м	10 м	2 м
35 кВ	15 м	4 м	15 м	3 м
110 кВ	20 м	5 м	20 м	3 м
220 кВ	25 м	6 м	25 м	4 м
330 -500 кВ	30 м	10 м	30 м	5 м

220 кВ-ын ЦДАШ-ын Төслийн хувьд хүн ам суурьшаагүй газар цахилгааны шугамаас 2 тийш, дэд станцуудаас зүг бүрт 25 метрт хамгаалалтын зурвас байгуулах бол харин хүн ам суурьшсан газруудын хувьд 6 метрт байгуулна.

2.7. Газар Чөлөөлөлт

Дээр дурдсанчлан ЦДҮС нь ХЗ буюу хамгаалалтын бүсийг хуулийн дагуу тодорхойлно. Гэхдээ газрыг хамгаалахын тулд ЦДҮС нь Төслийн хүрээнд газрын ашиглаж байгаа гэдгээ мэдэгдэж, сум, аймаг тус бүрээс

⁴ Эрчим хүчний яам, 2013. *Чойр-Сайншанд-Замын-үүд 220 кВ Цахилгаан Дамжуулах Агаарын Шугамын Техник Эдийн Засгийн Үндэслэл*.

шаардлагатай албан бичгийг авах ёстой. Бүх аймгийн засаг захиргаанаас газрын Төсөлд зориулан хуваарилж, газрын зөвшөөрлийг олгоно.

2021 оны байдлаар ЦДАШ-ын ерөнхий маршрутын дагуу уул уурхайн долоон лицензийн (хайгуулын болон ашиглалтын) талбайн байна. Эдгээр талбайнуудаас хоёр газрыг (Эйку Сора, Модот уул) дайрахаас зайлсхийхийн тулд трассын шугамыг 2020 оноос хойш дахин шинэчилэн өөрчилсөөр ирсэн. Агаарын шугамын маршрут шинэчлэгдсэний дараа ч таван лицензит талбайгаар дайран өнгөрч байгаа бөгөөд; дөрвөн лиценз эзэмшигчид нь өөрийн эзэмшлийн лицензит талбайгаар (Хэрлэн голын үйлс ХХК, Батбадмаараг ХХК, Мак цемент ХХК, Олон ихт баян ХХК) дамжин өнгөрөхөд татгалзах зүйлгүй талаар мэдэгдэн баталгаажуулсан. Үлдсэн лицензит талбайн (Дөрвөн талст эрдэнэ ХХК эзэмшдэг) тусгай зөвшөөрлийн хугацаа 2020 оны 7-р сарын 31-нд дуусгавар болсон бөгөөд Яамнаас 2021 оны 2-р сарын 4-ний өдөр Дорноговь аймгийн Засаг даргад ЦДАШ-ын талбайд хайгуулын лицензит талбайг оруулахгүйгээр шинэчилэх тухай албан тоот хүргүүлсэн. Дорноговь аймгийн Засаг даргын 2021 оны 2-р сарын 19-ний өдрийн (Албан тоотын дугаар 1/208) хариу албан тоотоор ЦДАШ-ын маршрутын дагуу ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл олгохгүй тухай мэдэгдэл хүргүүлсэн болно.

ЦДАШ-ын замд мөн ХЗ-т тусгай хэрэгцээний газар болон тариалангийн газар байхгүй. ЦДАШ болон ХЗ-т орон сууцны болон бусад төрлийн барилга байгууламж байхгүй боловч ЦДАШ-ын төв шугамаас 2 тийш 3 км хамгаалалтын бүсэд (нийт 6 км хамгаалалтын бүс) усны худаг болон малчин өрхүүд байна (ба гэрүүд) байна. Тайлангийн хүрээнд энэ талаар илүү дэлгэрэнгүй тайлбарлах болно.

Дэд станцын талбай болон одоо байгаа болон шинээр барихаар санал болгож байгаа дэд станцын аль алиных нь эргэн тойрон 25 метрт ямар нэг барилга байгууламж байхгүй.

2.8. Зураг Төслийн Оновчлол

Цамхаг тус бүрийн эцсийн байршлыг газрын нөхцөл байдал, өндөр, тулгуур баганууд хоорондын зай зэрэг хүчин зүйлс дээр тулгуурлаад Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч тодорхойлно. Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч нь талбай дээр туршилт хийж үзэхийн тулд ХЗ болон дэд станцын талбайн байрзүй болон геотехникийн судалгааг нарийвчлан хийх шаардлагатай.

Цамхагийн байршлыг тодорхойлох шаардлагатай; энэ нь тулгуур багануудыг суурилуулах байршлууд бөгөөд ГЧНШҮА-д заасан газар чөлөөлөлтийн судалгаануудын үр дүнгээс хамаарна. Аилваа үл хөдлөх хөрөнгөд нөлөөлөл учруулахаас зайлсхийж байршлаа сонгох гэх мэт орон нутгийн нөхцөл байдлыг харгалзан жижиг тохируулга хийх шаардлагатай байж болно; эсхүл боломжгүй тохиолдолд нөлөөллийг багасгах зорилгоор байршлыг сонгож болно.

2.9. Нэмэлт байгууламжууд

Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглах эрчим хүчний хангамж нь нэмэлт байгууламж боловч ТЭХС-д хамаарах эрчим хүчний олон төрлийн хангамж хэдийн ашиглалтад орсон.

Барилгын шатанд цамхгуудыг суурилуулах байршлуудад нэвтрэхийн тулд барилгын ажил гүйцэтгэх, бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг босгох мөн дамжуулагч болон цахилгааны утсуудыг холбох шаардлагатай болно. Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн нь эдгээр маршрутуудыг тодорхойлох боловч гүйцэтгэж байгаа ажлын нөлөөллийг бууруулахын тулд одоо ашиглаж байгаа замуудыг аль болох ашиглах үүрэг хүлээнэ. Мөн боломжтой тохиолдолд ЦДАШ-ын корридорыг тээвэрлэлтэд ашиглана. Одоо ашиглаж байгаа туслах замуудыг корридорт нэвтрэхэд ашиглах боловч бараа материал (бүрэлдэхүүн хэсэг, кабель утасны дамар болон бусад), тоног төхөөрөмж, ажилчдыг ажлын талбай руу зөөхийн тулд Хүнд Даацын Тээврийн хэрэгсэлд зориулан шинэ замуудыг барих магадлалтай. Эдгээр замууд нь түр зуурынх байх бөгөөд замын хөдөлгөөн бага байхаар зураг төслийг нь гаргана.

Замуудыг түр зуурын (зөвхөн барилгын шатанд зориулж) эсхүл байнгын (барилгын болон ашиглалтын шатанд зориулж) барьж болно. Эдгээр замууд дээр хос авцуулах холбоо бүхий хурдны хайрцагтай тээврийн хэрэгслүүдийг зорчихыг зөвшөөрнө. Түр замуудын хувьд ажил дууссаны дараа анхны төлөвт нь оруулж нөхөн сэргээлт хийнэ; байнгын замуудыг татан буулгалт хийгдэх хүртэл нээлттэй хэвээр үлдээнэ.

Ямар ч тохиолдолд шинэ зам барихаас аль болох зайлсхийх хэрэгтэй. Боломжтой тохиолдолд одоо ашиглагдаж байгаа замуудыг заавал ашиглах ёстой. Гэрээт гүйцэтгэгч нь одоо ашиглаж байгаа замуудыг төслийн хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэх бөгөөд ажил хийгдэж дууссаны дараа анхны төлөвт нь оруулж

нөхөн сэргээх, эсхүл сайжруулах бөгөөд үүгээр дамжуулан тухайн хэсгийн оршин суугчдын амьдралыг сайжруулна.

Хайрга дайрганы карьеруудын байршилд тавигдах шаардлага хараахан тодорхой болоогүй байгаа бөгөөд Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч тодорхойлно.

Барилгын үе шатанд, Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн нь барилгын үйл ажиллагаанд дэмжлэг болох зорилгоор ажлын талбай дээр байгууламжуудыг суурилуулах шаардлагатай: Ажлын Талбай дахь Оффис, агуулах байр, ажилчдын байр, зогсоол г.м. Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчи үүнийг тодорхойлох тул дэлгэрэнгүй мэдээлэл хараахан тодорхой болоогүй байгаа ч шугамын маршрутын дунд үндсэн кэмпийг байгуулах магадлалтай. Туслах кэмпүүдийг 2 дэд хэсэгт байгуулж магадгүй юм. Эдгээр туслах кэмпүүд нь жижиг хэмжээтэй байх бөгөөд ойролцоох ажлуудыг хийж дуусгах хугацаанд түр байршуулна. Тооны хувьд маршрутын дагуу 100 км тутамд 1 туслах кэмп гэсэн стандарттай тул дээд тал нь 2 эсхүл 3 кэмп байна гэсэн тооцоотой байна.

2.10. Төслийн үе шатууд

Төслийн үе шатуудыг Хүснэгт 2-2-д хураангуйлав.

Хүснэгт 2-2. Төслийн үе шатууд ба үйл ажиллагаанууд

Төслийн үе шат	Төслийн үйл ажиллагаа
Барилгын ажлын өмнөх	<ul style="list-style-type: none"> Шугамын маршрут ба дэд станцын судалгаа (нарийвчилсан топограф, геотехникийн судалгаа) ба дизайны оновчлол Үндэсний БОНУ бэлдэх, танилцуулах Хамгаалалтын зурвас байгуулах, Амжиргаагаа сэргээх төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх Нэвтрэх замууд, боломжтой тохиолдолд шинэ ХЗ-ын дагуу талбай руу нэвтрэх замуудыг чөлөөлөх; гэхдээ маршрутын дагуу хэд хэдэн түр замууд шаардлагатай болж болзошгүй. Шаардлагатай машин төхөөрөмж нь бульдозер. Дэд станцын талбай дээрх тариалангийн газрыг чөлөөлөх.
Барилгын ажил ба ашиглалтад өгөх	<ul style="list-style-type: none"> Талбай дээр хадгалах газар/бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг байгуулах Тоног төхөөрөмж болон ажилчдыг талбай руу тээвэрлэх Шаардлагатай бол эрчим хүчний түр эх үүсвэр Барилгын ажил ба дэд станцын суурилуулалт Шон болон цамхагийн суурийг тэгшлэх, малтах. Цамхаг/шонг босгох. ХЗ дахь тариаланг чөлөөлөх. Шугам татах. Хог хаягдлын менежмент. Тоног төхөөрөмжийн туршилт, анхны ашиглалт.
Ашиглалт	<p>Олон улсын стандарт болон Монгол Улсын Эрчим хүчний яамнаас тогтоосон үндэсний хууль тогтоомж, практикт суурилсан тоног төхөөрөмжийн ашиглалт, засвар үйлчилгээ. Төслийн ашиглалтын шатанд хийж гүйцэтгэх үндсэн үйл ажиллагаанд дараах зүйлс багтана:</p> <ul style="list-style-type: none"> Дэд станцуудын үйл ажиллагаа, агаарын шугам, цамхаг, хамгаалалтын зурвасын хяналт шалгалт; ердийн, төлөвлөгөөт, яаралтай засвар, үйлчилгээ; ургамлын хяналт. Урсгал засвар – цахилгаан дамжуулах шугамын бүрэн бүтэн, аюулгүй байдлыг хангах. Үүнд, явган эргүүл, аюулгүй байдлын эргүүл, Шон/цамхагийн хяналт шалгалт, засвар орно. Төлөвлөгөөт засвар үйлчилгээ – тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгчийн техникийн шаардлагын дагуу эсхүл тоног төхөөрөмжийг засах шаардлага үүссэн үед хийх хуваарьт засвар үйлчилгээний хөтөлбөр. Яаралтай засвар үйлчилгээ. Ургамлын хяналт, биологийн олон янз байдлын хяналт (шувуудын үхэл хорогдлын тоо) Хог хаягдлын менежмент
Татан буулгах	<ul style="list-style-type: none"> Тоног төхөөрөмж, байгууламжийг нүүлгэн, чөлөөлөх

3. Оролцогч Талуудын Оролцоо Ба Мэдээллийг Ил Тод Болгох Шаардлагууд

3.1. Танилцуулга

Оролцогч талуудын оролцоо болон мэдээллийг ил тод болгох ажил нь Монгол улсын хууль тогтоомж, Олон Улсын Сайн Туршлага (ОУСТ) мөн ЕСБХБ-ны БОНБ 2014-ийн шаардлагуудад нийцэж явна. Эдгээрийг дор харуулсан болно.

3.2. Үндэсний шаардлагууд

Доорх хуулиудад Монгол улсад оролцогч талын оролцоонд тавигддаг үндсэн заалтууд тусгагдсан:

3.2.1. Байгаль Орчинд Нөлөөлөх Байдлын Үнэлгээний Тухай хууль (БОНҮ) (1998; 2001, 2006 ба 2012 онд нэмэлт өөрчлөлт орсон)

Энэхүү хуулинд үндэсний хэмжээнд Байгаль Орчинд Нөлөөлөх Байдлын Нөлөөллийн Нарийвчилсан Үнэлгээг (БОНБНҮ) хийхэд олон нийтийн оролцоо шаардлагатай гэж заасан байдаг. БОНБНҮ-г хийж, бэлдэхэд орон нутгийн иргэдийн санаа бодлыг анхаарч үзэх ёстой гэж 18.4-р зүйлд заасан байна.

Энэхүү хуулийн 4-р бүлэг 17-р зүйлийн 1-5-д:

- Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь стратегийн үнэлгээ хийгдэх хөгжлийн хөтөлбөр, төлөвлөгөө болон байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээнд хамрагдсан төслүүдийн талаарх мэдээллийг цахим хуудсаар дамжуулан олон нийтэд мэдээлнэ.
- Засгийн газрын хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байгаа үндэсний болон бүс нутгийн хэмжээнд баримтлах бодлого, хэрэгжүүлэх хөгжлийн хөтөлбөр, төлөвлөгөөнд стратегийн үнэлгээ хийх явцад олон нийтээс санал авна.
- Олон нийтээс санал ирүүлэх хугацаа нь ажлын 30-аас дээшгүй өдөр байх бөгөөд амаар болон бичгээр санал авна
- БОНБНҮ хийж байгаа хуулийн этгээд тайлан боловсруулах явцдаа төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн захиргаа, төслийн нөлөөлөлд өртөх нутгийн иргэд, оршин суугчдаас албан ёсоор санал авч, хэлэлцүүлэг зохион байгуулна.
- Олон нийтийн оролцоог Байгаль орчны сайдын баталсан журмаар зохицуулж болно.

3.2.2. Бүсчилсэн Хөгжлийн Удирдлага Зохицуулалтын Тухай хууль (2003; 2006 онд нэмэлт өөрчлөлт орсон)

Энэхүү хууль нь нийгэм, эдийн засгийн бүсчилсэн хөгжлийн тэнцлийг хангахад голчлон чиглэсэн. Бүсчилсэн хөгжил дэх нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын эрхийг дэмжих талаар хуулинд тусгажээ. Энэхүү хуульд *иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагын* оролцоотойгоор холбогдох асуултуудад хариулж, оролцоог дэмжих замаар бүс нутгийн хөгжлийн үйл явцад иргэдийг оролцуулах үүрэг хариуцлагыг орон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагуудад олгожээ.

3.2.3. Байгаль Орчин, Ногоон Хөгжлийн Сайд, А-117 тоот Тушаал (2014 оны 9-р сарын 4)

Энэхүү Тушаалд БОНБНҮ-ний үр дүнг нийтэд ил болгох, орон нутгийн иргэдтэй зөвлөлдөх шаардлагуудыг тусгажээ. Тушаалд зааснаар БОНБНҮ хийж байгаа компани/зөвлөх нь орон нутгийн захиргаа болон нөлөөлөлд өртөж болзошгүй иргэд болон нутгийн оршин суугчдын санал хүсэлтийг сонсох ёстой. Түүнчлэн БОНБНҮ зөвлөх нь төслийн оролцоог хангах, төслийн талаарх мэдээллийг ил тод нээлттэй байлгахад шаардлагатай арга хэмжээг сонгох ажлыг зохион байгуулдаг. Дараах аргууд нь үр ашигтай аргууд гэж тооцогддог: түүвэр судалгаа, санал асуулга, ярилцлага, орон нутгийн нөөцийн зураглал, нээлттэй хэлэлцүүлэг ба фокус бүлгийн ярилцлага.

БОНБНҮ тайлан дараах мэдээллийг агуулсан байх шаардлагатай:

- Төслийн нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс болон төслийн оролцогч талуудтай уулзалт, зөвлөгөөн хийх, судалгаа явуулах, хэзээ, хэрхэн мэдээллийг ил тод болгох, оролцогчдын идэвх;
- Хэлэлцсэн үндсэн асуудлууд, хэлэлцүүлгийн үеэр гарч ирсэн гол асуудлуудын тухай мэдээлэл; ба
- Төслийн төлөвлөгөө, хэрэгжилт, үйл ажиллагаанд тусгах ёстой, хэлэлцүүлгийн үеэр гарч ирсэн үндэслэлтэй санал зөвлөмжүүд.

Төсөл нь хэд хэдэн баг, сумын нутаг дэвсгэрийг хамарч байгаа үед БОНБНУ-ний зөвлөх цаашид анхаарах санал хүсэлт, зөвлөмж сонсохын тулд нөлөөлөлд өртсөн багийн олон нийтийг хамарсан уулзалтад БОНБНУ-ийн дүгнэлтийг танилцуулна. БОНБНУ-ний зөвлөх нөлөөлөлд өртсөн сумдын хуралд мэдээлэл өгч, төслийн талаарх хурлын гишүүдийн санал бодлыг сонсоно.

3.2.4. Байгаль Орчин, Ногоон Хөгжлийн Сайд, А-03 тоот Тушаал (2014 оны 1-р сарын 6)

Энэхүү Тушаал нь Байгаль Орчны Стратегийн Нөлөөллийн Үнэлгээ, Хуримтлагдах Нөлөөллийн Үнэлгээ ба БОНБНУ-д хамаарна. Мэдээллийг нээлттэй болгох, мэдээллийн ил тод байдал, мэдээлэлд нэвтрэх, мэдээлэл солилцох байдлыг хангах; хөгжлийн бодлого, хөтөлбөрүүд, төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэгчид болон нөлөөлөлд өртөж болзошгүй хүмүүс, орон нутгийн иргэд, бусад байгууллагуудын хооронд хэлэлцүүлэг, ярилцлага хийх; хор хөнөөлийг бууруулах арга хэмжээг боловсруулахад төслийн оролцогч талуудын мэдээлэл, зөвлөмжийг ашиглах; орон нутгийн хүмүүсийн соёл, уламжлал, үнэт зүйл, амьдрах хэв маяг, эрхийг хүндлэх. Байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллийн талаарх мэдээллийг иргэд, олон нийтэд нээлттэй, хүртээмжтэй байлгах ёстой.

БОНБНУ-д шаардлагатай олон нийтийн оролцоонд дараах зүйлс багтана:

- БОНБНУ нь үнэлгээний үе шатуудад олон нийтийн оролцоог хангана;
- Урьдчилан таамагласан нөлөөллийн талаарх хүмүүсийн санал хүсэлтийг оролцооны аргаар цуглуулна;
- Нөлөөллийн үнэлгээний үе шатанд олон нийтийн оролцоог зөвлөгөөн, хэлэлцүүлэг, санал асуулга явуулах замаар төслийн шууд болон шууд бус нөлөөллийг үнэлж, иргэдийн амьжиргаа, нийгмийн асуудлыг тусгах;
- Төсөл хэрэгжүүлэгч төслийн талаарх ойлголт, эерэг, сөрөг нөлөөлөл, түүнийг бууруулах арга хэмжээний талаар нөлөөлөлд өртөж болзошгүй иргэдэд дэлгэрэнгүй танилцуулна;
- БОНБНУ зөвлөх болон Төсөл Хэрэгжүүлэгч нь байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан болон байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж дууссаны дараа үнэлгээний тайлан, олон нийтийн саналын нэгдсэн дүнг ажлын 15 өдрийн хугацаанд тухайн нутаг дэвсгэрийн баг, хорооны нийтийн хурлаар хэлэлцүүлж санал авна;
- Хэрэв тухайн төсөл нь хэд хэдэн баг, сумын нутаг дэвсгэрийг хамарч хэрэгжих бол тухайн сумын иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, багийн иргэдийн нийтийн хуралд тус тусад нь танилцуулж санал авна;
- Нөлөөлөлд өртөж болзошгүй иргэд эцсийн шийдвэр гарахаас өмнө төслийн талаар санал хүсэлтээ ирүүлнэ;
- Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний батлагдсан тайланг олон нийтэд нээлттэй байлгах үүргийг төсөл хэрэгжүүлэгч, аймаг, сум дүүргийн Засаг дарга, аймаг нийслэлийн байгаль орчны газар хариуцна;
- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь Төслийн хэрэгжилтийн талаар олон нийтэд жилд нэгээс доошгүй удаа танилцуулна;
- Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний тайланд тусгагдаагүй, эсхүл дутуу орсон, буруу хийсэн зэргээс үүдэлтэй гомдол маргааныг иргэд, олон нийтийн зүгээс төсөл, орон нутгийн удирдах байгууллага болон байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тавина;
- Шат дараалан тавьсан гомдол, маргааны шийдвэрийг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд гаргах бөгөөд хянан шийдвэрлэсэн дүгнэлтийг иргэд, олон нийт хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд шүүхээр шийдвэрлүүлэх эрхтэй.

3.2.5. Иргэдээс төрийн байгууллага, төрийн албан хаагчдад ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх (1995 оны 4-р сар)

1995 оны 4-р сараас хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхэлсэн “Иргэдээс төрийн байгууллага, төрийн албан хаагчдад ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх” тухай хууль нь гомдол шийдвэрлэх асуудлыг хэсэгчлэн хөндсөн. Үүнд зааснаар засгийн газрын байгууллагууд иргэдээс ирсэн санал, гомдолд 30 өдрийн хугацаанд хариу өгөх ёстой.⁵

3.3. ЕСБХБ-ны Шаардлагууд

Байгаль орчинд ээлтэй, тогтвортой хөгжлийг дэмжих үүрэг хүлээсэн ЕСБХБ нь энэхүү Төсөлд хамаарах дараах баримт бичгүүдэд оролцогч талуудын оролцооны шаардлагыг тусгасан болно:

- Байгаль орчин, Нийгмийн Бодлого (2014);
- Олон нийтийн мэдээллийн бодлого (2014);
- ГШ10 Мэдээллийг Ил Тод Болгох, Талуудын Оролцоо (2014); ба
- ЕХ-ны холбогдох зааврууд.

Эдгээрийг доор харуулав.

3.3.1. ЕСБХБ Байгаль орчин, Нийгмийн Бодлого (БОНБ) (2014)

ЕСБХБ нь ил тод, найдвартай, оролцогч талуудын оролцоог хангах зарчмуудыг баримталдгийг БОНБ-д тодорхойлж өгсөн. ЕСБХБ нь төслийн нөлөөлөлд өртөж болзошгүй ба/эсхүл төслийг сонирхож байгаа оролцогч талуудаа тодорхойлох, төсөлтэй холбоотой үүсч болзошгүй асуудал, нөлөөллийн талаар хангалттай мэдээллийг ил тод болгох, оролцогч талуудтай үр дүнтэй, соёлын хувьд зүй зохистой байдлаар зөвлөлдөхийг хэрэглэгчдээсээ шаарддаг. Оролцогч тал төслийн улмаас үүсч болзошгүй нөлөөлөлд тодорхой хэмжээгээр оролцоотой байх ёстой.

3.3.2. ЕСБХБ Олон Нийтийн Мэдээллийн Бодлого (2014)

ЕСБХБ-ны Олон нийтийн мэдээллийн бодлого (2014) нь ЕСБХБ нь стратеги, бодлого, үйл ажиллагааныхаа талаар илүү сайн мэдлэг, ойлголттой түгээх үүднээс мэдээллийг хэрхэн нээлттэй болгож, оролцогч талуудтайгаа зөвлөлдөх талаар нарийвчлан боловсруулсан. ЕСБХБ-ны Олон нийтийн мэдээллийн бодлогод дараах шаардлагууд багтана:

- төсөлд өртөх эсхүл өртөж болзошгүй хүмүүс болон оршин суугчдыг (эмзэг бүлгийг оролцуулан) мөн бусад сонирхогч талуудыг тодорхойлох;
- мэдээлэл ил тод болгох, үр дүнтэй яриа хэлэлцүүлэг өрнүүлэх замаар талууд өөрт нөлөөлж болзошгүй байгаль орчин, нийгмийн асуудлуудад зохих ёсоор оролцож байгаа эсэхийг хангах; ба
- төслийн хэрэгжилтийн явцад оролцогч талуудтай үр дүнтэй харилцаагаа хадгалах

3.3.3. ЕСБХБ Гүйцэтгэлийн Шаардлага 10 (2014)

Мэдээллийн ил тод байдал ба оролцогч талуудын оролцооны талаар ЕСБХБ-ны ГШ10 нь байгаль орчин, нийгмийн асуудлыг амжилттай удирдан зохион байгуулахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг, үр дүнтэй, хариуцлагатай харилцааг бий болгох, хөгжүүлэхэд чиглэсэн гол цэг болж оролцогч талуудын оролцоог дэмжиж ажилладаг.

Оролцогч талуудын оролцоог хангах шаардлагууд

- Оролцогч талын оролцоог хангах ажилд дараах зүйлс багтана: оролцогч талыг тодорхойлох, анализ хийх, оролцогч талын оролцоог хангах төлөвлөгөө, мэдээллийг ил тод нээлттэй болгох, үр дүнтэй зөвлөгөөн, гомдол шийдвэрлэх механизмыг хэрэгжүүлэх, холбогдох оролцогч талуудад тайлагнах;
- Зээлдэгч⁶ нь оролцогч талуудыг цаг тухайд нь, ойлгомжтой, хүртээмжтэй холбогдох мэдээллээр хангах, утга учиртай, үр дүнтэй, хүртээмжтэй, соёлын хувьд зохистой байдлаар ашиглах, залилан

⁵ Монгол улсын Их Хурал. 1995. Иргэдээс төрийн байгууллага, төрийн албан хаагчдад ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх. Монгол. Холбоос: <https://www.legalinfo.mn/law/details/294>.

⁶ Энэ тохиолдолд, Монгол Улсын Засгийн Газрыг ЦДҮС төлөөлнө.

мэхлэх, хөндлөнгөөс оролцуулах, албадах, айлган сүрдүүлэх, өшөө авах үйл ажиллагаанаас ангид байлгах зэрэгт үндэслэн оролцогч талын оролцоог хангах ёстой;

- Талуудын оролцоог хангах үйл явц аль болох төсөл эхэлсэн даруйд эхэлж, төслийн туршид үргэлжилнэ. Төслийн үе шатуудад оролцогч талуудын оролцооны шинж чанар, давтамж нь тухайн төслийн мөн чанар, цар хүрээ, түүний байгаль орчинд нөлөөлөх сөрөг нөлөө, нийгмийн эрсдэл, нөлөөлөл, оролцогч талуудын сонирхлын түвшнээс хамааралтай байх болно. Зээлдэгч нь олон улсын хуулийн дагуу хүлээн авагч улсын хүлээх үүрэг хариуцлагыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой олон нийтийн мэдээлэл, зөвлөгөөний талаарх үндэсний хууль тогтоомжийн дагуух холбогдох шаардлагуудыг дагаж мөрдөнө; ба
- Зээлдэгч нь оролцогч талуудын оролцоог хангах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, хянахтай холбоотой үүрэг, хариуцлага, эрх мэдэл, тодорхой албан тушаалтнуудыг тодорхойлон зааж өгөх ёстой.

Мэдээллийг ил тод болгох шаардлагууд

- Төсөл нь байгаль орчин, нийгэмд нөлөөлж байгаа тохиолдолд, зээлдэгч нь оролцогч талуудад эрсдэл, нөлөө, төслийн боломжийг мэдээлэхийн тулд төслийн холбогдох мэдээллийг ил тод нээлттэй болгоно. Зээлдэгч оролцогч талуудыг дараах мэдээллээр хангана:
 - төслийн зорилго, шинж чанар, хамрах хүрээ, үргэлжлэх хугацаа ;
 - оролцогч талуудад үүсэх эрсдэл, учирч болзошгүй нөлөөллүүд болон эмзэг бүлгийнхэнд харилцан адилгүй байдлаар нөлөөлж магадгүй эрсдэл, нөлөөллийг тусгасан сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний санал гаргаж, арга хэмжээнүүдийг ялгаатай байхаар тодорхойлох;
 - оролцогч талуудын оролцоог хангахаар төлөвлөсөн оролцооны үйл явц, хэрэв байгаа бол оролцогч талуудын оролцоог хангах боломж, арга замууд; ба
 - олон нийтэд зориулсан зөвлөлдөх уулзалтын хуваарь, цаг хугацаа, уулзалт, товыг мэдээлэх, мэдээлэх явц; аливаа гомдлыг зохицуулах үйл явц
- Энэхүү мэдээллийг орон нутгийн хэл (хэлүүдээр) хүртээмжтэй, соёлын хувьд зүй зохистой байдлаар олон нийтэд ил тод, нээлттэй болгох бөгөөд ингэхдээ төслийн нөлөөнд ялгаатай болон харилцан адилгүйгээр өртөж магадгүй тусгай ашиг сонирхол бүхий бүлэг эсхүл тусгай мэдээлэл шаардлагатай хүн амын хэсгийг (хөгжлийн бэрхшээлтэй, бичиг үсэггүй, хүйс, хөдөлгөөнт байдал, хэлний ялгаатай байдал эсхүл хүртээмж) харгалзан үзнэ. Шаардлагатай тохиолдолд мөн соёлын хувьд зүй зохистой гэж тооцогдвол айлган сүрдүүлэх, албадлага эсхүл мэдээллийг аливаа зүй бусаар ашиглах аливаа оролдлогоос зайлсхийх тулд мэдээллийг ил тод нээлттэй болгохын тулд гуравдагч талыг хөлсөөр ажиллуулж болно.

3.3.4. ЕСБХБ-ны Бие Даасан Төслийн Хариуцлагын Механизм

ЕСБХБ-аас санхүүжүүлж буй бүх төслүүд нь ЕСБХБ-ны БОНБ-ын шаардлагыг хангахуйц бүтэцтэй байх ёстой бөгөөд үүнд төслүүд биелүүлэх шаардлагатай байгаль орчны болон нийгмийн тогтвортой байдлын гол чиглэлүүдэд зориулсан арван ГШ багтана. Үүнд Мэдээллийг ил тод болгох ба хувь эзэмшигчдийн оролцооны талаар ГШ мөн багтана. Үүнээс гадна, ЕСБХБ-ны Бие Даасан Төслийн Хариуцлагын Механизм нь эцсийн шатанд ашиглагддаг бие даасан хэрэгсэл бөгөөд Төслийн нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс, иргэний нийгмийн байгууллагуудаас ЕСБХБ-ны санхүүжүүлсэн төслүүдтэй холбоотойгоор Оролцогч талуудын дунд гаргаж тавьсан нийгэм, байгаль орчин, олон нийтэд мэдээлэл хүргэх асуудлуудыг шийдвэрлэх эсхүл Банк нь БОНБ болон Мэдээлэлд Хандах Бодлогын төсөлд хамаарах зүйл заалтуудыг дагаж биелүүлж байгаа эсэхийг тодорхойлох; мөн эдгээр бодлогуудад үл нийцэх зүйлсийг боломжтой үед нь шийдвэрлэх, цаашид Банк үл нийцэл гаргахаас сэргийлэхэд чиглэсэн.

3.3.5. Европын Холбооны (ЕХ) Холбогдох Зааврууд

3.3.5.1. Төрийн болон хувийн тодорхой төслүүд байгаль орчин нөлөөлөх нөлөөлөлд хийсэн үнэлгээний талаар ЕХ-ны Заавар 2011/92/EU, 2014/52/EU баримт бичгээр нэмэлт өөрчлөлт орсон (БОНУ Заавар)

БОНУ заавар болон үүний нэмэлт өөрчлөлтөд шийдвэр гаргах үйл явц дахь олон нийтийн оролцоо, холбоод, байгууллагууд ялангуяа төрийн бус байгууллагуудын оролцоо шаардлагатай байгааг онцолжээ. Түүчнлэн, олон нийт мэдээлэлд цаг алдалгүй, хүрээмжтэй, ил тод байдлаар хандахын тулд байгаль орчны мэдээлэл электрон хэлбэрээр байх ёстой гэдгийг заажээ. Нөлөөллийн үнэлгээний баримт бичгийг олон нийтээс санал хүсэлт авах зорилгоор нийтэд ил болгох шаардлагыг зааварт мөн тусгажээ. Хэлэлцүүлгийн

үйл явцад бэлдэх, оролцох боломжийг олгохуйц хугацааг олон нийтэд олгох ёстой. Хэлэлцүүлгийн үр дүнг тэмдэглэж, төслийн хэрэгжилтийн үед харгалзаж үзэх ёстой.

3.3.5.2. Орхусын Конвенци

Мэдээллийн хүртээмж, шийдвэр гаргахад олон нийтийн оролцоог хангах болон байгаль орчинтой холбоотой хэрэгт хууль ёсны шударга үйлчлэлийг хангах тухай конвенци (Орхусын Конвенци)-ийг НҮБЕЭЗХ-оос 1988 онд баталсан. 2011 оны 7-р сарын 5-нд уг Конвенцид Нэгдсэн Талуудын Уулзалтаар НҮБЕЭЗХ – ийн бүс нутгаас гадуурх улс орнуудыг татан оролцуулахыг уриалах, үүний төлөөх хялбаршуулсан журам зэргийг баталсан.

Конвенцын 6-р Зүйл нь оролцоог хангах боломжит хугацааг олгох, төслийн эрт үеийн оролцоог хангах, олон нийтийн оролцооны үр дүнг “Хариуцлагын данс” хэлбэрээр хэрэглэх үүргийг хангуулах талаар заасан байдаг. Харин 7-р Зүйл нь *“Талуудыг байгаль орчинтой холбоотой төлөвлөгөө, хөтөлбөрүүдийг бэлдэх явцдаа олон нийтийн оролцоог хангах практик арга ашиглах талаар”* шаарддаг.

Монгол улсын Засгийн газар нь уг конвенцид одоогоор гарын үсэг зураагүй боловч 2011 оны 7-р сар болсон Талуудын Уулзалтын үед НҮБЕЭЗХ-нд албан тоотоор дамжуулан нэгдэх сонирхолтой буйгаа илэрхийлсэн. Үндсэндээ, Монгол улсын хууль Конвенцын шаардлагуудтай нийцдэг.

3.4. Үндэсний болон ЕСБХБ-ны шаардлагуудын зөрүү

Олон нийтийн мэдээлэл, оролцогч талуудын оролцооны хувьд Монгол улсын хууль тогтоомж, ЕСБХБ-ны шаардлагууд үндсэндээ нийцдэг боловч шийдвэрлэх шаардлагатай хэд хэдэн зөрүтэй зүйлс бий. Үндэсний хэмжээний шаардлагуудад оролцогч талуудыг тодорхойлох талаар нарийвчлан тусгаагүй мөн хоёр талын зөвшилцлийн талаар заагаагүй. Хэдийгээр 1995 онд батлагдсан “Иргэдээс төрийн байгууллага, төрийн албан хаагчдад ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх гомдол шийдвэрлэх” хуулинд иргэдээс ирсэн санал, гомдолд төрийн байгууллагууд 30 өдрийн дотор хариу өгөх ёстой талаар заасан боловч үндэсний хэмжээнд гомдол шийдвэрлэх механизмын талаар тодорхой шаардлага байхгүй.

А ангиллын төслийн хувьд төслийн бүхий л шатанд оролцогч талуудтай харилцаж, тэдний санал хүсэлтийг төслийн холбогдох баримт бичигт тусгах ёстой.

ОТОХТ-г оролцуулаад БОННБУ баримт бичгүүд нь ЕСБХБ-ны цахим хуудас болон орон нутагт олон нийтэд нээлттэй мэдээлэх зорилготой. Энэхүү ОТОХТ-г цаашид Төслийн барилга, ашиглалтын шатанд зориулан боловсруулж болно.

4. Оролцогч Талуудыг Тодорхойлох, Оролцоог Хангах Аргууд

4.1. Танилцуулга

Талуудын үр дүнтэй оролцоог бий болгохын тулд оролцогч талууд хэн болохыг тодорхойлж, тэдний оролцоо, хүсэл эрмэлзэл, Төсөлтэй холбоотой тэргүүлэх чиглэл, зорилгоудыг ойлгох хэрэгтэй.

Оролцогч талуудын Төсөл дэх нөлөө эсхүл оролцоог нь тодорхойлж, ангилах эсхүл Төслийн нөлөөнд өртөх эсэхийг нь тодорхой болгосноор зөвлөгөөнд ашиглах арга, сэдэв, хэрэгслийг зохих ёсоор тохируулах боломж олгоно. Энэхүү бүлэг нь ЕСБХБ-ны ГШ 10-д нийцүүлэн Төслийн оролцогч талуудыг дараах байдлаар тодорхойлж, нарийвчлан тусгасан:

- (i) Төслийн нөлөөнд өртсөн эсхүл өртөж болзошгүй (шууд эсхүл шууд бусаар) (нөлөөлөлд өртсөн талууд); эсхүл
- (ii) Төслийг сонирхож байж болзошгүй (бусад сонирхогч талууд).

Оролцогч талыг хэн гэдгийг тодорхойлсны дараа энэхүү бүлэгт оролцогч талын оролцоог хангахад тохиромжтой аргуудыг тодорхойлоход шаардлагатай аргыг тусгав.

4.2. Оролцогч Талуудыг Тодорхойлох Арга

Оролцогч талуудын оролцоог хангах нь үргэлжилж буй, хариу үйлдэл үзүүлэх, байнга өөрчлөгдөж байдаг үйл явц юм. Төсөл хэрэгжихтэй зэрэгцээд шинэ асуудлууд гарч ирснээр оролцогч талуудын хувьд чухалд тооцогдох асуудлууд өөрчлөгдөх эсхүл шинэ оролцогч талуудыг нэмэх шаардлага үүсгэж магадгүй. Тиймээс, оролцогч талуудыг тодорхойлох ажлыг тогтмол хийж, өөрчлөлтийн талаар тусгана.

БОННБҮ-ний явцад Төслийн оролцогч талуудыг дээр дурдсан i) болон ii) дахь шаардлагууд болон байршил (жнь: Төсөлд хамаарах засаг захиргааны ямар нэгжүүд Хүснэгт 4-1-ээс харна уу) мөн Төслийн нөлөөнд өртөж болзошгүй бүлэг эсхүл хувь хүн дээр үндэслэн тодорхойлно. Дараах зүйлсийг харгалзаж үзнэ:

- Төслийн үйл ажиллагаа болон Нөлөөллийн Бүс (НБ);
- Төслийн эерэг, сөрөг нөлөөллийн болзошгүй эсхүл одоогийн нөхцөл байдлыг хянах ;
- Төсөлд холбогдох засгийн газар, иргэний нийгэм, бизнесийн бүлгүүдтэй холбоо тогтоох ; ба
- Төслийн талаар сонирхлоо илэрхийлсэн эсхүл илэрхийлж магадгүй байгууллагуудтай холбогдох.

Хүснэгт 4-1-д харуулсанчлан Төсөл хэрэгжих 2 аймаг, 7 сум, холбогдох багууд Төслийн барилга, ашиглалтын улмаас шууд ба/эсхүл шууд бус байгаль орчин эсхүл нийгмийн нөлөөлөлд өртөж магадгүй. Тиймээс, холбогдох бүх засаг захиргааны газрууд, эдгээр бүс нутгууд дахь оролцогч талуудыг тодорхойлсон. Үүнээс гадна, шууд нөлөөлөлд өртөх оролцогч талуудыг тодорхойлохдоо ЦДАШ-аас 25 м ХЗ, 6 км хамгаалалтын бүсийг (гол шугамаас бүс тал руу 3 км) Нөлөөллийн бүс (НБ) гэж тооцно. Оролцогч талыг тодорхойлохдоо дутагдалтай эсхүл эмзэг байдлаасаа шалтгаалаад Төслийн нөлөөнд ялгаатай эсхүл харилцан адилгүй байдлаар өртөж болзошгүй хувь хүн, бүлгийг тодорхойлох, мөн эдгээр хүмүүс эсхүл аливаа оролцогч тал хэлэлцүүлгийн үйл явцаас хасагдаж болзошгүй эсхүл оролцож чадахгүй байх эсхүл ингэхийн тулд тусгай арга хэмжээ ба/эсхүл тусламж авах шаардлагатай эсэхийг тодорхойлох багтана.

Хүснэгт 4-1. Төслийн бүрэлдэхүүн болон засаг захиргааны холбогдох газрууд

Төслийн бүрэлдэхүүн	Сум / Баг
Дэд станц ба цахилгаан түгээх шугам	Говь-сүмбэр аймаг, Сүмбэр сум, VI Баг
Цахилгаан түгээх шугам	Говь-сүмбэр аймаг, Шивээговь сум, II баг
Цахилгаан түгээх шугам	Дорноговь аймаг, Даланжаргалан сум, V баг
Цахилгаан түгээх шугам	Дорноговь аймаг, Айраг сум, I ба III баг
Цахилгаан түгээх шугам	Дорноговь аймаг, Сайхандулаан сум, III баг
Цахилгаан түгээх шугам	Дорноговь аймаг, Алтанширээ сум, III баг
Дэд станц ба цахилгаан түгээх шугам	Дорноговь аймаг, Сайншанд сум, IV баг

Дээрх шалгуурт тулгуурлан оролцогч талын жагсаалтыг бэлдэнэ (доорхыг харна уу). Бусад оролцогч талуудыг Төслийн явцад тодорхойлж магадгүй гэж тооцох ба энэ тохиолдолд шаардлагын дагуу жагсаалтыг шинэчилж, төслийн туршид тогтмол хянаж, шинэчилж байна. Оролцогч талын бүлэгтэй холбоотой эрсдэл өөрчлөгдөж болох учир тогтмол үнэлнэ. Төслийн барилга, ашиглалтын үе шат эхлэхээс өмнө дор хаяж жагсаалтыг хянана.

4.3. Оролцогч талыг тодорхойлох ба дүн шинжилгээ хийх

Төслийн нөлөөнд өртөж болзошгүй эсхүл Төсөлд сонирхолтой, нөлөөтэй байж болзошгүй гэж тодорхойлогдсон оролцогч талуудын гол ангиллуудыг Хүснэгт 4-2-д харуулав. Нэг хүн эсхүл бүлэг нь хэд хэдэн ангилалд багтаж болно.

Хүснэгт 4-2. Оролцогч талын жагсаалт

Оролцогч талын бүлэг	Ашиг сонирхол / Нөлөө / Нөлөөлөл
Орон нутгийн бүлэг	
ЦДАШ-аас 6 км хамгаалалтын бүсийн дотор байнгын байгууламжтай малчин өрхүүд (төв шугамаас тал бүр 3 км), намрын эхнээс хавар хүртэл суурьшдаг бүх оршин суугчид (өвөлжөө)	Нөлөөлөл Байгаль орчны чанартай холбоотой нөлөөлөлд өртөж болзошгүй (Төслийн замын хөдөлгөөн, барилгын ажлын улмаас үүсэх тоос шороо, саад) Барилгын ажилчдын урсгал. Барилгын ажлын үеэр малчин/мал болон автомашины ослын эрсдэл.
Нөлөөлийн бүсээс 6 км-ийн дотор бэлчээр ашиглагчид	Нөлөөлөл Төслийн улмаас тоос шороо босч, иргэдийн тав тух алдагдаж магадгүй. Барилгын ажилчдын урсгал. Барилгын ажлын үеэр хүн/мал болон автомашины ослын эрсдэл.
Төслийн сумууд дахь хот/тосгодын хүмүүс, бизнес эрхлэгчид	Нөлөөлөл Төслийн барилгын талбайн ойролцоох нэвтрэх зам. Чойр-Сайншанд хоорондох төв зам, дагуу барилгын хүнд даацын автомашин болон ажилчдын хөдөлгөөний улмаас эвдрэл үүсэх магадлалтай. Хөдөлмөр эрхлэлтийн боломжууд. Сайжруулсан цахилгаан хангамж авах боломж.
Төслийн нөлөөллийн бүс дэх уул уурхайн төслийн газар	Нөлөөлөл Төслийн барилгын шатанд болон яаралтай засвар, урсгал засварын улмаас 8 уурхайн газарт нэвтрэх шаардлагатай; (ЦДАШ-ын ойролцоох модны мөчир тайрах)
Зам ашиглагчид (хувь хүн, бизнес эрхлэгчид)	Нөлөөлөл Төслийн талбай руу чиглэсэн төв замуудын дагуух Хүнд даацын автомашин болон хүний хөдөлгөөний нөлөөлөлд өртөж болзошгүй (замын хөдөлгөөн, саатал г.м)
Дотоодын оролцогч талууд	
Төсөл хэрэгжүүлэгч – ЭХЯ/ЦДҮС	Нөлөө Гэрээт гүйцэтгэгчийн удирдлага гэх мэт Төслийн хэрэгжилтийг хариуцна. Нөлөөлөл Төслөөс санхүүгийн нөхөн олговрыг авах. Аж үйлдвэрийг цахилгаан эрчим хүчээр хангах замаар бүс нутгийн эдийн засгийн өсөлтийн төсөлд хувь нэмэр оруулах.
Санхүүгийн байгууллага – ЕСБХБ	Ашиг сонирхол / Нөлөө Төслийн гүйцэтгэлд суурилсан санхүүгийн өр төлбөр, тогтмол хяналт, шалгалтаар дамжуулан төслийн байгаль орчин, нийгмийн

Оролцогч талын бүлэг	Ашиг сонирхол / Нөлөө / Нөлөөлөл
	гүйцэтгэлийн шаардлагыг тогтмол мөрдүүлснээр хөрөнгө оруулалтын эрсдэлийг бууруулах ашиг сонирхол.
Ажилчид	Ашиг сонирхол Хөдөлмөр эрхлэлтийн боломж нээх, орлогоо нэмэгдүүлэх Нөлөөлөл Орлого олох, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын эрсдэлд өртөх, хөдөлмөрийн эрхийн баталгаа.
Гэрээт гүйцэтгэгчийн, Нийлүүлэгчид, мөн Үйлчилгээ үзүүлэгчид	Ашиг сонирхол Хөдөлмөр эрхлэлтийн боломж нээх, орлогоо нэмэгдүүлэх Нөлөөлөл Орлого олох, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын эрсдэлд өртөх, хөдөлмөрийн эрхийн баталгаа.
Гадны оролцогч талууд	
Төрийн байгууллагууд (Эрчим хүчний яам, Эрчим хүчний зохицуулах хороо)	Ашиг сонирхол Бүс нутгийн эрчим хүчний дэд бүтцийн хөгжил ба эдийн засгийн өсөлт. Нөлөө Барилга болон ашиглалтын явцад Монгол Улсын эрчим хүчний бодлогын хэрэгжилтэд хяналт тавих.
Говьсүмбэр болон Дорноговь аймгийн засаг захиргаа /захиргаа - <i>Аймгийн засаг дарга</i> - <i>Аймгийн засаг даргын тамгын газар</i> - <i>Аймгийн газрууд (Эрүүл мэнд, Боловсрол, Хөдөө аж ахуй, Төлөвлөлт, Худалдаа)</i> - <i>Аймгийн Хурлын дарга, гишүүд</i>	Ашиг сонирхол Бүс нутгийн эдийн засгийн хөгжил, татвар, дэд бүтцийн хөгжил Сонгогчдын санаа зовниж буй асуудал. Хувийн улс төрийн хөтөлбөр. Нөлөө Тусгай зөвшөөрөл эсхүл бусад зөвшөөрөл олгохтой холбоотойгоор Төсөлд нөлөөлөх боломж; Төслийн туршид үндэсний хууль тогтоомжийн биелэлтийг хянах, хэрэгжүүлэх.
Сумын засаг захиргаа / захиргаа (Сүмбэр, Шивээговь, Айраг, Сайхандулаан, Алтанширээ мөн Сайншанд, Даланжаргалан сум) - <i>Сумын засаг дарга</i> - <i>Сумын засаг даргын тамгын газар</i> - <i>Сумын Хурлын дарга, гишүүд</i>	Ашиг сонирхол Төслийн бүсийн оршин суугчдын эрх ашгийг хамгаалах. Нөлөө Төслийн зөвшөөрөл, хугацаанд нөлөөлөх боломжтой.
Багийн засаг захиргаа (Сүмбэр сум, IV баг; Шивээговь сум, II баг; Даланжаргалан сум, IV баг; Айраг сум, I ба III баг, Сайхандулаан сум, III баг, Алтанширээ сум, III баг; Сайншанд сум, IV баг) - <i>Багийн засаг дарга</i>	Ашиг сонирхол Төслийн бүсийн оршин суугчдын эрх ашгийг хамгаалах. Малчдын хоорондын харилцааны уялдаа холбоог хангах. Нөлөө Төслийн зөвшөөрөл, хугацаанд нөлөөлөх боломжтой.
Үзэл бодолд нөлөөлөгчид - <i>Сумын Ахмадын Холбоо</i> - <i>Сумын Эмэгтэйчүүдийн Холбоо</i> - <i>Малчдын Хоршоо</i>	Нөлөө Төслийн зөвшөөрөл, хугацаанд нөлөөлөх боломжтой.. Төслийг олон нийт дэмжихэд нөлөөлөх боломж
Бүсийн төрийн бус байгууллагууд (ТББ) мөн Олон нийтэд суурилсан байгууллагууд (ОНСБ)	Ашиг сонирхол Тогтвортой амьдралын төлөөх ногоон бодлогыг сурталчлах Байгаль орчин болон эмзэг бүлгүүдийг Төслийн сөрөг нөлөөллөөс хамгаалах. Нөлөө

Оролцогч талын бүлэг	Ашиг сонирхол / Нөлөө / Нөлөөлөл
	Төслийг хумих эсхүл урагшлуулах лобби, сурталчилгаа.
Орон нутгийн бизнесүүд, бизнесийн байгууллагууд Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын аймаг дахь салбар	Ашиг сонирхол Худалдан авалт, нийлүүлэлтийн сүлжээнд хяналт тавих. Нөлөөлөл Барилга, ашиглалтын ажилчдын орлого нэмэгдэх боломжууд. Сайжруулсан цахилгаан хангамж.
Орон нутгийн үйлчилгээ (Эрүүл мэнд, Гал Команд, Цагдаа)	Ашиг сонирхол Барилгын шатанд туслах үйлчилгээ үзүүлэх. Онцгой байдлын үеийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ г.м. Нөлөөлөл Барилгын шатанд орон нутгийн үйлчилгээг ашиглагчдын тоо нэмэгдэнэ; Ашиглалтын үед Эрүүл мэнд, Аюулгүй байдлын эрсдэл учирч болзошгүй.
Хэвлэл мэдээлэл	Ашиг сонирхол Төсөл болон төслийн үр нөлөөллийн талаар сонирхож буйгаа илэрхийлэхэд оролцогч талуудад зориулсан платформ Төсөлтэй холбоотой төрөл бүрийн сэдвээр төслийн ажилтнууд оролцогч талуудтай харилцах платформ. Нөлөө Олон нийтийн үзэл бодолд нөлөөлж болзошгүй.
Олон нийтийн сүлжээ : - ФБ групп “Choir Zar – 41 мянган гишүүн - ФБ групп “Дорноговь зар мэдээлэл” – 31 мянган гишүүн - ФБ групп “Дорноговь зарын групп” – 27 мянган гишүүн	Ашиг сонирхол Төсөл болон төслийн үр нөлөөллийн талаар сонирхож буйгаа илэрхийлэхэд оролцогч талуудад зориулсан платформ Төсөлтэй холбоотой төрөл бүрийн сэдвээр төслийн ажилтнууд оролцогч талуудтай харилцах платформ. Нөлөө Олон нийтийн үзэл бодолд нөлөөлж болзошгүй.

4.4. Эмзэг бүлэг

ЕСБХБ-ын БОНБ нь Төслийн бүс дэх эмзэг бүлэг эсхүл хүмүүсийг тодорхойлох зорилгоор эмзэг байдлын талаарх тодорхойлолтыг дахин хянасан

“жөндөр, бэлгийн чиг хандлага, шашин шүтлэг, яс үндэс, уугуул иргэншил, нас, хөгжлийн болон санхүүгийн бэрхшээл, нийгмийн статус зэргээс хамааран бусадтай харьцуулахад төслийн нөлөөлөлд илүүтэйгээр өртсөн, төслийн үр ашгаас хүртэх боломж, чадвар багатай хүмүүсийг хэлнэ. Эмзэг бүлгийн хүмүүст ядуурлын түвшнээс доогуур амьжиргаатай, өөрийн гэсэн газаргүй хүмүүс, ахмад настан, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүд, хүүхдүүд, албадан нүүлгэсэн хүмүүс, үндэстний цөөнх, амьжиргаа нь байгалийн баялгаас хамааралтай бүлэг хүмүүс зэрэг тухайн улс орны болон олон улсын хууль тогтоомжоор хамгаалагдаагүй байж болох бусад хүмүүс бас багтаж болно”

2012 оны Нийгмийн Халамжийн тухай хуульд заасанчлан Төслийн сумдууд дахь Хөдөлмөр, Нийгмийн Халамжийн ажилтнуудтай зөвлөлдсөний дагуу эмзэг бүлэг эсхүл хүмүүст бие махбодийн болон сэтгэцийн хувьд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс; хүнд нөхцөлд амьдардаг хүүхдүүд; Ахмад настан; анхаарал халамж шаарддаг хувь хүмүүс; өнчин хүүхдүүд; дөрөв ба түүнээс дээш хүүхэдтэй ганц бие эцэг эх; орон гэргүй хүмүүс багтана. Төслийн бүс дэх эмзэг бүлгийнхэнд хөгжлийн бэрхшээлтэй (ХБ), өрх толгойлсон эцэг/эх ба эдийн засгийн засгийн хувьд өрхүүд багтана.

Төслийн хувьд малчид эмзэг бүлэг гэж тооцогдохгүй боловч хамгаалалтын бүсээс 6 км дотор өвөлжөөтэй малчин өрх, орон нутгийн шаардлагын дагуу эмзэг бүлэгт багтах өрхийн гишүүд эмзэг бүлэгт тооцогдоно. Судалгаанд хамрагдсан өвөлжөөтэй 22 өрхийн гишүүдийн дунд дээрх шаардлагын дагуу эмзэг бүлэгт багтах хөгжлийн бэрхшээлтэй нэг хүн мөн анхаарал халамж шаардлагатай 2 ахмад настай хүн байна. Өвөлжөөнд олон тооны өрх оршин суудаг учир Төслийн хувьд оролцогч талуудын оролцоог хангах стратегид тусгах эмзэг гишүүдийн тоо нэмэгдэх нь гарцаагүй юм. Тодорхойлсон гурван эмзэг бүлгийн хүмүүс өрхийн бусад гишүүдтэй хамт амьдардаг тул Төслийн талаарх мэдээлэлтэй танилцах боломжтой.

Хэрэв тэд Төсөлд илүү идэвхтэй, өрхийн бусад гишүүдээс хараат бусаар оролцох хүсэлтэй бол Төслийн зүгээс товч мэдээлэл, зөвлөгөө зэрэг арга хэмжээний урилга, мэдээллийг текст, утсаар ярих эсхүл гэрт нь очих зэрэг тохирох сувгуудыг ашиглан тэдгээр хүмүүсийн тусгай хэрэгцээг хангах хэрэгтэй болно.

4.5. Харилцаа Холбооны Аргууд

Оролцогч талуудын хэлэлцүүлэг нь ерөнхийдөө төслийн талаарх мэдээллийг өгөх байдаг боловч талууд мэдээлэл солилцох, мэдээлэл идэвхтэй түгээх нь нь мөн чухал ач холбогдолтой. Тиймээс ч оролцооны хөтөлбөр нь оролцогч талд мэдээлэл өгч, Төслийн талаар санал хүсэлт авах талаар тусгайлан зааж өгдөг.

4.5.1 Хэсэгт ашиглах боломжтой оролцооны аргуудыг ерөнхийд нь зааж өгсөн боловч COVID-19 цар тахлын улмаас мэдээлэл ил тод болгох болон талуудын оролцоог хангах хөтөлбөрт хэрэгжүүлж байгаа хязгаарлалтуудын талаар (4.5.2 Хэсэг) мөн Төсөлд тохируулсан аргуудыг 4.5.3 Хэсэгт тусгасан болно.

БОННБҮ-ний үед эдгээрийг хэрхэн хэрэгжүүлэх үү мөн Төслийн дараагийн шатанд хэрхэн хэрэгжүүлэхээр санал болгож байгаа талаар 5 болон 6-р Бүлэгт тусгасан бөгөөд ирээдүйд ашиглах аливаа аргуудыг тогтмол хянана.

4.5.1. Оролцооны аргууд

Талуудын оролцоог хангаж, мэдээллийг ил тод болгохын тулд Төсөлд ашиглах боломжтой дараах аргууд байдаг (Үсгийн дарааллаар байршуулав):

Хүснэгт 4-3. Оролцогч талуудтай зөвлөлдөх аргууд

Зөвлөгөөний арга	Давуу тал	Сул тал
Фокус бүлгийн ярилцлагууд (ФБЯ)	Тодорхой бүлэгт (тухайлбал, эмзэг бүлэг, малчид, эмэгтэйчүүд), асуудлуудад чиглэхэд тустай мөн фокус бүлэг, асуудалд тусгайлан тохируулсан оролцооны техникийг ашиглах боломж олгодог.	Энэхүү оролцооны аргатай холбоотой техникийн бэлтгэл ажил ихтэй мөн мэдээлэл хуваалцах эрчимтэй шинж чанар нь оролцогч талуудыг ядархад хүргэж болно.
Албан ёсны уулзалтууд/Гол мэдээлэгчтэй хийсэн ярилцлага (ГМХЯ)	Тухайн асуудлаар мэдлэгтэй, эсхүл сонирхож буй хүмүүсээс нарийвчилсан ойлголт / мэдээлэл авах боломжийг олгох.	Хурлын албан болон илүү зохион байгуулалттай шинж чанар нь хэлэлцэж буй асуудлын уян хатан байдлыг алдагдуулж, санал бодлоо хуваалцах, ялангуяа эрх мэдлийн хувьд янз бүрийн түвшний хүмүүс уулзахад саад учруулж болзошгүй юм.
Мэдээллийн самбар	Мэдээлэл бүхий материалд олон нийт хандах боломж олгоно. Олон хүнд төслийн мэдээллийг хүргэж, хүмүүсийн ойлголтыг нэмэгдүүлэхэд ашигтай. Мэдээллийг тасралтгүй хүргэнэ.	Нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй. Хэлэлцүүлэг хийхгүй бол мэдээлэл буруугаар ойлгогдох боломжтой.
Тараах материал	Мэдээлэл бүхий материалд олон нийт хандах боломж олгоно. Олон хүнд төслийн мэдээллийг хүргэж, хүмүүсийн ойлголтыг нэмэгдүүлэхэд ашигтай. Мэдээллийг тасралтгүй хүргэнэ.	Нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй. Хэлэлцүүлэг хийхгүй бол мэдээлэл буруугаар ойлгогдох боломжтой.
Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, Радио, Хэвлэлийн нийтлэл	Хүмүүст мэдээлэл түгээж, ойлголтыг нь нэмэгдүүлэхийн тулд Төсөлд ТВ, радио, сонин, олон нийтийн сүлжээ ашиглаж болно. Олон хүнд мэдээлэл түгээнэ.	Оролцогч талууд бүгд сонсохгүй эсхүл харахгүй байж магадгүй. Нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй. Мэдээллийг буруугаар ойлгох боломжтой.
Вэб уулзалт	Албан ёсны уулзалтад ашиглах аргуудын нэг бөгөөд нүүр тулж уулзах боломжгүй үед ашиглана.	Хүн олон үед хийхэд бэрхшээлтэй. Хүн бүр вэб платформт хандаж уулзалтад оролцох боломжгүй.
Утасны дуудлага	Нүүр тулсан уулзалт хийх боломжгүй үед ялангуяа настай эсхүл хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүстэй уулзахад ашиглах боломжтой.	Оролцооны талаар бүртгэл хөтлөхөд бэрхшээлтэй. Нийгэмд бүхэлд нь чиглэсэн гэхээсээ илүүтэй зорилтот бүлгийнхэнд ашиглахад тохиромжтой.

Зөвлөгөөний арга	Давуу тал	Сул тал
Орон нутгийн уулзалтаар оролцоог хангах	Одоо байгаа сувгуудыг ашиглан олон хүнд мэдээлэл түгээх	Гуравдагч талаас хамааралтай. Санал хүсэлтийг Төслийн багт бүрэн тайлагнахгүй байх магадлалтай.
Олон нийтийн уулзалтууд	Төслийн техникийн бус мэдээллийг түгээх, мөн өргөн хүрээг хамарсан оролцогч талуудаас санал бодлыг нь сонсоход ашиглах боломжтой.	Дэлгэрэнгүй байдлаар хэлэлцүүлэг, дүн шинжилгээ хийх боломжгүй бөгөөд ихэвчлэн хяналтаас гарч зохион байгуулахад бэрхшээлтэй байдаг. Түүнчлэн, үг дуу цөөтэй оролцогч талуудын санал бодлыг сонсох боломж олгодоггүй.
Олон нийтийн сүлжээнд суурилсан оролцооны хөтөлбөр	Монгол улсын хувьд интернэт холболт хүртээмжтэй, олон нийтийн сүлжээ түгээмэл ашиглагддаг учир олон нийтийн сүлжээ нь мэдээллийн гол сувагт тооцогддог. 2020 оны 1-р сарын байдлаар 2.2 сая интернэт хэрэглэгч байгаагийн 68 хувь нь олон нийтийн сүлжээ ⁷ ашигладаг. Баг болон сумууд өөрсдийн Фейсбүүк хуудастай.	Малчин өрхийн эмзэг гишүүд хандах боломжгүй байх магадлалтай.
Судалгаа ба санал асуулга	Төслийн талаар санал хүсэлт авах боломж бий болгоно; нийгэм-эдийн засгийн мэдээлэл цуглуулахад ашиглаж болно. Судалгааны цаас эсхүл утсаар түгээж болно.	Бүх оролцогч талд судалгаа эсхүл санал асуулгыг түгээхэд эсхүл санал хүсэлт авахад хялбар биш байж магадгүй.
Цахим хуудас	Олон хүнд мэдээлэл хүргэнэ. Тогтмол мэдээлэл түгээнэ.	Цахим хуудсыг хэн хөтөлж, мэдээллээ хэр тогтмол шинэчилж байгаагаас хамаарна. Бүх оролцогч талууд сонсохгүй эсхүл харахгүй байх боломжтой. Нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй. Мэдээллийг буруугаар ойлгож магадгүй.

4.5.2. COVID-19-тэй Холбоотой Хязгаарлалтууд

COVID-19 цар тахлын улмаас, Монгол улсын засгийн газар 2020 оны 2-р сарын 12-нд өндөржүүлсэн бэлэн байдал тодорхойгүй хугацаагаар зарласан.⁸ Төслийн БОННБУ боловсруулахад дараах хязгаарлалтууд байна.⁹

- Төрийн ажлаас бусад бүх төрлийн олон нийтийн цугларалтыг хориглосон; ба
- Нийслэл хотод үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн этгээдүүд оффисын ажилчид болон харилцагчдын биеийн температурыг шалгаж оруулах шаардлагатай; харилцагчид болон ажилтнууд байгууламж руу нэвтрэхээс өмнө гараа ариутгаж, маск зүүж, ажлын байраа ариутгах шаардлагатай.

2020 оны 11-р сарын 11-нд Монгол улсад дотооддоо коронавирус дамжсан анхны тохиолдол¹⁰ бүртгэгдсэн. Үүнээс өмнө гаднаас тээвэрлэгдэж орж ирсэн хэдэн зуун тохиолдол бүртгэгдээд байсан юм. Цар тахлын улмаас амиа алдсан тохиолдол бүртгэгдээгүй. 11-р сарын 11-ээс өмнө Монгол улсад бүртгэгдсэн бүх тохиолдлууд нь хилийн чанадаас эргүүлэн татсан иргэдээр дамжин импортлогдож орж ирсэн тохиолдлууд байсан. 11-р сарын 12-оос Монгол Улсын Онцгой Комиссоос 11-р сарын 17 хүртэл 5 өдрийн хөл хориог Улаанбаатар хотод тогтоосон..

2021 оны 6-р сарын 7-ны байдлаар нийт 668433 тохиолдол бүртгэгдсэн ба 2021 оны 1-р сараас бүртгэгдсэн нас баралтын тоо 313. Дотоодод тархсан 85 тохиолдлоос Улаанбаатар хотод 18, Сэлэнгэ

⁷ Datareportal. 2020. Digital 2020: Монгол. <https://datareportal.com/reports/digital-2020-mongolia>.

⁸ PWC. 2020 оны 4-р сарын 7. COVID-19 Монгол улсын хууль эрхзүйн гарын авлага. Анхаарч үзэх гол асуудлууд. Холбоос: https://www.pwc.com/mn/en/publication/assets/legal_guidebook_Covid-19.pdf. 2020 оны 6-р сард хандсан.

⁹ Нийслэлийн засаг дарга. 2020 оны 2-р сарын 22. Нийслэлийн Засаг даргын захирамж. Монгол.

¹⁰ Өвчтөн 29 настай тээврийн жолооч (Иргэн Д) байсан бөгөөд тусгаарлалтаас 11-р сарын 6-нд гарсан. Иргэн Д Оросоос ирснийхээ дараа Энхсаран сувилалд 21 хоног тусгаарлагдсан.

аймагт 41, Орхон аймагт 13, Дархан-уул аймагт 11, Дорноговь аймгийн Айраг суманд 1, Дорноговь аймагт идэвхитэй тохиолдлын тоо 74, Говь-сүмбэр аймагт 89 тохиолдол бүртгэгдсэн¹¹.

ЕСБХБ нь цар тахлын эсрэг “Оролцогч талуудын Оролцоог Хангах (ГШ10): COVID-19 Товч Зөвлөмж” гаргасан. Зөвлөмжид ЕСБХБ-ны төсөл, үйл ажиллагаа хэрэгждэг улс орон бүр COVID-19 цар тахлын үед мэдээллийг ил тод нээлттэй болгох, оролцогч талуудын оролцоог хангах тал дээр тохирох аргуудыг ашиглана гэж тодорхойлсон. Оролцооны төлөвлөгөөг тодорхойлохдоо дараах хүчин зүйлсийг харгалзаж үзнэ:

- **Харилцаа холбоо:** зарим нөхцөлд гар утасны хязгаарлагдмал хэрэглээ болон интернэт холболт нь электрон харилцаа холбоонд сорилт дагуулдаг.
- **Бичиг үсэг тайлагдсан байдал:** Төслийн оролцогч талуудын дунд бичиг үсэг тайлагдсан байдлын түвшин ялгаатай байх нь бичгээр гэхээсээ илүү амаар, харагдах байдлаар оролцоог хангах сувгуудыг ашиглахад хүргэдэг.
- **Соёлын ялгаатай байдал:** утсаар судалгаа авах гэх мэт оролцооны шууд аргууд нь зарим соёлын нөхцөлд тохиромжгүй байдаг.
- **Хэл:** онлайн оролцооны хэрэгслүүдэд нутгийн хэлнүүдийн сонголт дутагдалтай байх магадлалтай.
- **Эмзэг хүмүүс:** уламжлалт бус оролцооны арга ашиглан төслийн эмзэг оролцогч талуудтай харилцахад бэрхшээлтэй байж магадгүй. Тиймээс эдгээр бүлгүүдэд тусгайлан чиглэсэн оролцооны стратегийг ашиглах шаардлагатай.
- **Оролцогч талын мэдээллийн сан:** гол оролцогч талууд болон тэдэнтэй холбоо барих мэдээлэл багтсан эсэхийг баталгаажуулахын тулд одоо байгаа оролцогч талын жагсаалтыг хянах; Ковид-19-тэй холбоотой мэдээллийн санд нэмэх шаардлагатай оролцогч тал байгаа эсэхийг харгалзаж үзэх. Оролцогч талын мэдээллийн санг бий болгохдоо хүмүүсийн хувийн орон зайг хүндтээж, Мэдээлэл Хамгаалах Тухай Ерөнхий Журмыг баримтална.¹²
- **Нэрээ нууцлах болон хохирол учрах эрсдэл:** Цахим оролцооны платформуудыг ил тод байлгах нь мэдээлэгчид хохирол учруулах эрсдэл бий. Тиймээс оролцогч талууд аливаа санаа зовнисон, тулгамдсан асуудлууд, гомдол саналаа хүргэх сувгуудыг үргэлжлүүлэн нээлттэй байлгаж, найдвартай бөгөөд, нэрээ нууцлан мэдээлэх боломжоор хангах нь чухал юм.
- **Олон нийтийн арга хэмжээ, цугларалтад тавьсан Засгийн газрын хязгаарлалтууд:** тусгайлсан аргууд нь уян хатан байснаар орон нутгийн хязгаарлалтад нийцэх боломжтой.

4.5.3. Төслийн Аргууд

БОННБҮ-ний үед өнөөг хүртэл ашигласан оролцооны аргууд нь COVID-19-ийн хязгаарлалтын нөлөөнд өртсөн. Ялангуяа, олон нийтийн зөвлөлдөх уулзалтууд, бүлгийн уулзалтууд зохион байгуулагдаж чадаагүй. Зайнаас хэрэгжүүлэх боломжтой аргуудыг (жишээ нь, утсаар ярих) ашиглаж, зорилтот жижиг уулзалтууд, гадаад орчны (оффисоос гадна хаалттай орчинд) оролцоог хангасан. БОННБҮ-нд ашигласан болон цаашид ашиглахаар санал болгосон, Ковид-19-ийн хувилбаруудыг харгалзаж үзсэн мэдээлэл ил болгох, боломжит төлөвлөгөөт аргууд болон аргуудын хувилбаруудыг Хүснэгт 4-4-д харуулав. Эдгээрийг төсөл үргэлжилж байх хугацаанд тогтмол хянах шаардлагатай. Ялангуяа, холбогдох мэдээллийг авахдаа Ковид-19-ийн хязгаарлалтуудыг харгалзан үзэж, оролцогч талын хүсэлд нийцэх байдлаар хамгийн тохирох аргыг сонгох ёстой.

Одоогоор Төсөл үргэлжлэх хугацаанд тодорхой хязгаарлалтууд хэрэгжсэн хэвээр байна гэж энэхүү ОТОХТ-д үзсэн бөгөөд олон нийтийн уулзалтуудыг зохион байгуулахгүй, зайнаас хэрэгжүүлэх боломжтой эсхүл биечлэн уулзах зэрэг оролцооны аргуудыг боломжтой үед нь ашиглахаар санал гаргасан.

Хүснэгт 4-4. Ашигласан болон санал болгосон оролцооны аргууд

Оролцогч талын ангилал	Төлөвлөсөн оролцоо	Тохирох үед дасан зохицох боломжит аргууд
Орон нутгийн бүлгүүд		

¹¹ <https://covid19.mohs.mn/p/cat/post/57/>.

¹² Мэдээлэл Хамгаалах Тухай Ерөнхий Журам (ЕХ) 2016/679 (МХТЕХ) нь Европын Холбоо (ЕХ) болон Европын Эдийн Засгийн Бүс (ЕЭЗБ) дэх мэдээлэл хамгаалал, хувийн нууцлалын талаарх ЕХ-ны хуулин дахь журам юм. Энэ нь ЕХ ба ЕЭЗБ-ээс гадна хувийн мэдээлэл дамжуулах асуудлыг зохицуулдаг. <https://visual.ikon.mn/covid-19>

Оролцогч талын ангилал	Төлөвлөсөн оролцоо	Тохирох үед дасан зохицох боломжит аргууд
Малчид	Тооллого, хөрөнгийн үнэлгээ (эдийн засгийн хувьд, биетээр нүүлгэн шилжүүлэх тохиолдолд); Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах.	Ганцаарчилсан уулзалтууд/судалгаанууд, Утсаар санал асуулга авах, санал хүсэлтийн маягт бөглүүлэх. Олон нийтийн зөвлөгөөн, Ганцаарчилсан уулзалтууд, Утсаар ярих, SMS мессеж, Мэдээллийн самбар, Төслийн тараах хуудас (жнь, хэвлэл, товхимол), орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, олон нийтийн сүлжээ, Судалгааны маягтууд.
	Олон нийтийн санал хүсэлтийн үргэлжилсэн судалгаа	Ганцаарчилсан уулзалтууд, Утсаар ярих, SMS мессеж бичих, Фокус бүлэг, Утсаар санал асуулга, санал хүсэлтийн маягт бөглүүлэх
Сум болон Багийн иргэд	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах.	Сум, баг, багийн арга хэмжээ, мэдээллийг Facebook хуудас, Мэдээллийн самбар, тараах материал дээр байрлуулах (жишээ нь, хэвлэл, товхимол). Фокус бүлгүүд, олон нийтийн зөвлөгөөн.
	Олон нийтийн санал хүсэлтийн үргэлжилсэн судалгаа	Ганцаарчилсан уулзалтууд, SMS мессеж бичих, Утас/ шуудан/ онлайн санал асуулгаар санал хүсэлтийн судалгаа авах
Төслийн бүс дэх иргэд, бизнесүүд	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах; хамтран ажиллах эсхүл дэмжих аливаа боломжууд дээр зөвлөлдөх	Судалгаа, гол мэдээлэгчтэй ярилцлага хийх, фокус бүлэг, олон нийтийн зөвлөгөөн. Ганцаарчилсан уулзалтууд, SMS мессеж, онлайнаар ярих (жнь:Skype), Мэдээллийн самбарууд, Төслийн тараах материал (жнь, хэвлэл, товхимол), орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, олон нийтийн сүлжээ
Төслийн Нөлөөллийн Бүс дэх уул уурхайн зөвшөөрөл	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах;	Ганцаарчилсан уулзалтууд, Албан бичиг. Вэб дуудлага хийх.
Зам ашиглагчид (хувь хүн, бизнес эрхлэгчид)	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах;	Олон нийтийн зөвлөгөөн. Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, Мэдээллийн самбарууд, олон нийтийн сүлжээ.
Дотоод оролцогч талууд		
Төсөл хэрэгжүүлэгч– ЭХЯ/ЦДҮС	Төслийн шинэчилсэн мэдээллийг хэлэлцэх	Ганцаарчилсан уулзалтууд, Утсаар ярих, Вэб дуудлага хийх.
Санхүүгийн байгууллага – ЕСБХБ	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх	Вэб дуудлага хийх. Мэдээллийн материалууд.
Ажилчид	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; Хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал; Гомдол	Ганцаарчилсан уулзалтууд; Компанийн мэдэгдэл, орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, олон нийтийн сүлжээ.

Оролцогч талын ангилал	Төлөвлөсөн оролцоо	Тохирох үед дасан зохицох боломжит аргууд
Гэрээт гүйцэтгэгчийн, Нийлүүлэгчид, мөн Үйлчилгээ үзүүлэгчид	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх;Тендерийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл; Хамтран ажиллах эсхүл дэмжих аливаа боломжууд дээр зөвлөлдөх.	Компанийн мэдэгдэл, албан бичиг, орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, олон нийтийн сүлжээ, мэдээллийн самбарууд, төслийн тараах материал.
Гадны оролцогч талууд		
Төрийн байгууллагууд (Эрчим хүчний яам, Эрчим хүчний зохицуулах хороо)	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах	Ганцаарчилсан уулзалтууд, Вэб дуудлага хийх, бүлгийн жижиг уулзалтууд .
Говьсүмбэр болон Дорноговь аймгийн засаг захиргаа /захиргаа - Аймгийн засаг дарга - Аймгийн засаг даргын тамгын газар	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах	Ганцаарчилсан эсхүл жижиг бүлгийн уулзалтууд. Толилуулга материалууд. Фокус бүлэг.
- Аймгийн газрууд (Эрүүл мэнд, Боловсрол, Хөдөө аж ахуй, Төлөвлөлт, Худалдаа)	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах	Ганцаарчилсан уулзалтууд, фокус бүлэг ба семинар, толилуулга материалууд, SMS мессеж, Вэб дуудлага хийх..
- Аймгийн Хурлын дарга, гишүүд	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах	Албан уулзалтууд, ИТХ-ын уулзалтууд, толилуулга материалууд, SMS мессеж.
Сумын засаг захиргаа/зохицуулагч/захиргаа - Сумын засаг дарга - Сумын засаг даргын тамгын газар	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах	Албан уулзалтууд, фокус бүлэг, семинар, толилуулга материалууд, утсаар ярих.
Сумын Хурлын дарга, гишүүд	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах	Албан уулзалтууд, ИТХ уулзалтууд, Толилуулга материал, SMS мессеж.
Багийн захиргаа - Багийн засаг даргуул	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах	Албан уулзалтууд, ИТХ уулзалтууд, Жижиг бүлгийн уулзалтууд, толилуулга материалууд, SMS мессеж.
Үзэл бодолд нөлөөлөгчид	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах	Сум болон багийн хурлууд, хувийн уулзалтууд, судалгаа, фокус бүлэг, семинар, орон нутгийн тараах материалууд (жишээ нь сонин хэвлэл, брошур г.м) SMS мессеж, онлайнаар ярих, Мэдээллийн самбарууд, Төслийн тараах материал (жнь. хэвлэл, товхимол), Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, Олон нийтийн сүлжээ.
Бүсийн төрийн бус байгууллагууд (ТББ) мөн Олон нийтэд суурилсан байгууллагууд (ОНСБ)	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах	Албан уулзалтууд, олон нийтийн зөвлөгөөн, Толилуулга материалууд, SMS мессеж, Онлайнаар ярих, Мэдээллийн самбарууд, Төслийн тараах материал (жнь. хэвлэл, товхимол), орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, олон нийтийн сүлжээ
Орон нутгийн бизнесүүд, бизнесийн байгууллагууд	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах; Хамтран ажиллах эсхүл	Судалгаа, фокус бүлэг, семинар, албан уулзалтууд, Толилуулга материалууд, бүлгийн жижиг уулзалтууд, SMS мессеж, Онлайн дуудлага, Мэдээллийн

Оролцогч талын ангилал	Төлөвлөсөн оролцоо	Тохирох үед дасан зохицох боломжит аргууд
	дэмжих аливаа боломжууд дээр зөвлөлдөх.	самбарууд, Төслийн тараах материал (жнь. хэвлэл, товхимол), орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, Олон нийтийн сүлжээ.
Орон нутгийн үйлчилгээ (Эрүүл мэнд, Гал Команд, Цагдаа)	Төслийн талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; санал хүсэлт авах; Хамтран ажиллах эсхүл дэмжих аливаа боломжууд дээр зөвлөлдөх.	Албан уулзалтууд, Ганцаарчилсан уулзалтууд, албан бичиг, SMS мессеж, Онлайн дуудлага.
Олон нийтийн сүлжээ гэх мэт хэвлэл мэдээлэл	Төслийн шинэчилсэн мэдээллээр хангах	Ярилцлага, хэвлэлийн мэдээ/хэвлэлийн нийтлэл, цахим хуудас, тараах хуудас, Толилуулга материалууд, Утас/ Вэб дуудлага хийх.

5. Оролцогч талуудын оролцоо

5.1. Танилцуулга

‘Оролцогч талын оролцоо’ гэдэг нэр томъёо нь төсөл хэрэгжүүлэгч нь оролцогч талуудтай үр дүнтэй харилцаа тогтоож, хадгалахыг зорьсноороо оролцогч талыг тодорхойлох, ил тод болгох, зөвлөлдөх, оролцох, тайлагнах үргэлжилж буй үйл явц юм. Энэ нь төсөл хэрэгжүүлэгч болон төслийн нөлөөнд өртөж болзошгүй талуудын хоорондох олон төрлийн үйл ажиллагаа, аргуудыг хамарсан, төслийн туршид үргэлжлэх өргөн хүрээний, тасралтгүй үргэлжлэх үйл явц юм.

Гадаад харилцаа холбооны зорилго нь Төслийн үйл ажиллагаа, гүйцэтгэлийн талаар зорилтот хүмүүст мэдэгдэж, Төслийн талаар оролцогч талуудаас санал хүсэлт авах ажлыг тасралтгүй явуулахад оршино.

Энэ хэсэгт оролцогч талуудын оролцооны зорилгууд болон Зээлдэгч, БОННБҮ багийн өнөөг хүртэл хэрэгжүүлж байгаа оролцооны хөтөлбөрийн талаар тайлбарлах болно. Цаашид хэрэгжүүлэх оролцооны төлөвлөгөөний талаар 6-р Бүлэгт авч үзсэн болно.

5.2. Оролцооны Хэрэгжиж Байгаа Зорилгууд

Оролцогч талуудын оролцооны тал дээр хэрэгжиж байгаа зорилгууд:

- Үндэсний хууль тогтоомж болон ЕСБХБ-ны ГШ-уудад нийцэх;
- Зээлдэгч, Гэрээт гүйцэтгэгчийн болон оролцогч талуудын хооронд харилцан ашигтай, удаан хугацааны харилцаа бий болгох; ба
- Оролцогч талууд Төсөл, үр нөлөө, ашиг тусын талаар бүрэн мэдлэгтэй байх ба шаардлагатай бол гомдол шийдвэрлэх талаар мэдээлэл өгөх, тогтвортой хөгжлийн шийдлүүдийг хэлэлцэн тохиролцох боломжийг олгох.

Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах Хөтөлбөр нь:

- Төслөөс гарч болзошгүй нөлөөлөл, үр өгөөжийг үнэн зөв, бодитойгоор ойлгох боломжийг бүрдүүлэхийн тулд мэдээллийг соёлын хувьд тохирсон хэлбэрээр тогтмол, цаг тухайд нь, хүртээмжтэй, зохих ёсоор түгээн дэлгэрүүлэх;
- Тодорхой бүтэцтэй, найдвартай, хариуцлагатай байдлаар асуудал, гомдол шийдвэрлэх аргаар оролцогч талууд ялангуяа олон нийтийг хангах;
- Оролцогч талуудын оролцоог хангах санаачлагуудад эмзэг бүлгийн хүмүүс болон тэдний төлөөллийг оролцуулах;
- Бүх хувьцаа эзэмшигчдэд тогтмол, тодорхой бүтцийн дагуу тайлан мэдээ хүргэх бөгөөд ингэхдээ оролцож байгаа хүмүүсийн дунд ашиглахад тохиромжтой тайлагналын аргыг ашиглахад онцгой анхаарна; ба
- Нарийвчилсан ОТОХТ-ний үр дүнтэй хэрэгжилтийг хангахын тулд удирдлагын чадамж, хариуцлага, тогтолцоог бий болгох, хадгалах.

5.3. Оролцогч Талуудын Оролцооны Үе Шатууд

Оролцогч талуудын оролцоог хангах дараах үе шатууд Төсөлд хамаарна:

- Өнөөг хүртэлх ЦДҮС Оролцооны Хөтөлбөр ;
- БОННБҮ Төслийн Цар Хүрээг Тодорхойлох Шатны Оролцоо (2020 оны 4-р сарын 19-23);
- БОННБҮ Суурь/Нөлөөллийн Оролцоо (2020 оны 6-р сарын 8-12);
- БОННБҮ Мэдээллийг нээлттэй болгох, зөвлөлдөх үе шат; ба
- Оролцооны хөтөлбөр нь БОННБҮ мэдээллийг ил тод нээлттэй болгох үйл явц дууссаны дараа болон Төслийн дараах шатуудын туршид үргэлжилнэ:
 - Барилгын өмнөх шат;
 - Барилгын үе шат;

- Ашиглалт, засвар үйлчилгээний шат

БОННБУ Төслийн цар хүрээг тодорхойлох үе шат болон Суурь/Нөлөөллийн Оролцооны шатуудын талаар дор авч үзэх болно. БОННБУ Мэдээллийг нээлттэй болгох, зөвлөлдөх үе шат болон үргэлжилж байгаа оролцооны хөтөлбөрийг Төсөл урагшлахтай зэрэгцээд хэрэгжүүлэх бөгөөд Бүлэг 6-д тайлбарлах болно.

5.4. ЦДҮС Оролцогч Талуудын Оролцоо

2020 оны 4-р сарын 12-ны БОННБУ болон Ажлын хэсэг, ЦДҮС-ний удирдлагын төлөөлөл оролцсон уулзалтаар өмнөх оролцогч талын хөтөлбөр нь 2013, 2019 онд ЦДАШ-ын маршрутыг гаргах, шинэчлэх зорилгоор ЦДҮС, зураглалын гэрээт компани, орон нутгийн удирдлагуудтай хийх уулзалтаар хязгаарлагдаж байсан. Техник эдийн засгийн үндэслэл (2013) боловсруулагдсан бөгөөд бусад техникийн мэргэжилтнүүд болон засгийн газрын албадууд мэдээлж болно.

2020 оны эхээр ЦДҮС 7 сум тус бүрийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд хандаж, өөрсдийн харьяа газрыг төсөлд ашиглуулах хүсэлт тавьсан. 2020 оны 6-р сарын байдлаар 7 сумаас 6 сумынх нь Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаас Төсөлд газар ашиглуулахыг зөвшөөрсөн. Говьсүмбэр аймгийн Сүмбэр сум урьдчилсан байдлаар зөвшөөрөл өгсөн бөгөөд Хурлын шийдвэрийг хүлээж байна. Хурлын гишүүд их хурлын сонгуулийн улмаас хуралдаагүй байгаа юм. Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөр нь зөвхөн техникийн асуудлуудад төвлөрсөн уулзалтуудаар хязгаарлагдаж байгаа учраас байгаль орчин, нийгмийн тодорхой асуудлуудыг оролцогч талууд гаргаж тавиагүй.

ЦДҮС-ний зүгээс өнөөг хүртэл оролцооны өөр ажлууд хийгдээгүй.

5.5. БОННБУ Оролцоо

5.5.1. Хураангуй

Оролцогч талын бүлгүүдийн хураангуй болон тэд хэзээ БОННБУ-ийн хүрээнд оролцоотой байдаг талаар Хүснэгт 5-1-д харуулав. Төслийн цар хүрээг тодорхойлох шатны оролцоо болон Суурь/Нөлөөллийн Оролцооны талаар 5.5.2 болон 5.5.3 Хэсгүүдэд тус бүр дэлгэрэнгүй тусгаж оруулав.

Хүснэгт 5-1. БОННБУ оролцогч талуудын оролцооны хураангуй

Оролцогч талын бүлэг	Төслийн цар хүрээг тодорхойлох шатны оролцоо (хэрэгжүүлэгч)	Суурь судалгааны оролцоо (хэрэгжүүлэгч)
Орон нутгийн бүлэг		
ЦДАШ-аас 6 км хамгаалалтын бүсийн дотор байнгын байгууламжтай 22 малчин өрх		+
Хамгаалалтын бүсээс 6 км-т бэлчээр ашиглагчид		
Төслийн бүс дэх иргэд, бизнес эрхлэгчид (жнь: аймаг болон шинээр баригдах дэд станцуудын ойролцоох газрууд зэрэг Төслийн нөлөөнд өртсөн сумд)		+
Төслийн нөлөөллийн бүс дэх уул уурхайн зөвшөөрөл (Даланжаргалан суманд уул уурхайн 2 зөвшөөрөл)		
Зам ашиглагчид (хувь хүмүүс, бизнес эрхлэгчид)		
Дотоодын оролцогч талууд		
Төсөл хэрэгжүүлэгч – ЭХЯ/ЦДҮС	+	+
Санхүүгийн байгууллага – ЕСБХБ	+	+
Ажилчид		
Гэрээт гүйцэтгэгчийн, Нийлүүлэгчид, мөн Үйлчилгээ үзүүлэгчид		
Гадны оролцогч талууд		
Төрийн байгууллагууд (Эрчим хүчний яам, Эрчим хүчний зохицуулах хороо)	+	
Аймгийн засаг захиргаа /захиргаа	+	+
Сумын засаг захиргаа /захиргаа	+	+

Оролцогч талын бүлэг	Төслийн цар хүрээг тодорхойлох шатны оролцоо (хэрэгжүүлэгч)	Суурь судалгааны оролцоо (хэрэгжүүлэгч)
Багийн засаг захиргаа	+	+
Бүсийн төрийн бус байгууллагууд (ТББ) мөн Олон нийтэд суурилсан байгууллагууд (ОНСБ)		+
Орон нутгийн бизнесүүд, бизнесийн байгууллагууд		+
Орон нутгийн үйлчилгээ (Эрүүл мэнд, Гал Команд, Цагдаа)		
Олон нийтийн сүлжээ гэх мэт хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл.		
Үзэл бодолд нөлөөлөгчид		

5.5.2. БОННБУ Төслийн Цар Хүрээг Тодорхойлох Үе Шат

Төсөлтэй холбоотой асуудлуудыг сонсож, суурь мэдээлэл цуглуулах зорилгоор 2020 оны 4-р сарын 19-23-нд орон нутгийн төрийн албаныхантай Гол Мэдээлэгчийн Ярилцлага (ГМХЯ) хийсэн. Энэхүү хээрийн ажил нь COVID-19 хязгаарлалт болон мал төллөх үетэй давхацсан нь ярилцлагад хамрагдсан албаны хүмүүсийн тоонд нөлөөлсөн. Тухайлбал, Сайншандаас Улаанбаатар хүртэлх замыг хаасан нь Дорноговь аймгийн Айраг суман дахь уулзалт цуцлагдахад хүргэсэн. Түүнчлэн, Сайншанд сумын 2 багийн албаныхан дээд удирдлагаасаа албан зөвшөөрөл аваагүй учир Багийнхантай уулзахаас татгалзсан.

Үүнээс гадна, нэг хязгаарлалт байгаа нь газар ашиглалтын албаны хүмүүс санал болгож буй шинэ цахилгаан дамжуулах агаарын шугамын маршрутын урьдчилсан хуулбарыг хараагүй тул зөвхөн НБ-ийн ойролцоо газар ашиглалтын талаар ерөнхий мэдээлэл өгөх боломжтой байсан.

Үр дүнд нь төслийн цар хүрээг тодорхойлох зорилготой хээрийн ажлаас олж авсан мэдээлэл нь суурь мэдээлэл болон Төслийн Нөлөөллийн бүсийн талаарх ерөнхий мэдээллээр хязгаарлагдаж байгаа. Хүснэгт 5-2-д 2020 оны 4-р сарын 19-23-нд хийж гүйцэтгэсэн гол оролцогч талын оролцооны талаарх хураангуйг харуулав.

Хүснэгт 5-2. БОННБУ төслийн цар хүрээг тодорхойлох шатны оролцогч талууд

Байршил	Уулзалтад Оролцсон Албаны Хүмүүс
Говь-Сүмбэр Аймаг	Говь-Сүмбэр Аймгийн Албаныхантай Хийсэн Уулзалтууд (4-Р Сарын 20):
	Газрын Ажилтан – Д.Мишээл
	Говь-Сүмбэр Цахилгаан Түгээх Сүлжээний Ахлах Инженер - Болдбаатар
	Сүмбэр Сум/Чойрын Албаныхантай Хийсэн Уулзалтууд (4-Р Сарын 20):
	Газрын Ажилтан – Б.Алтантуяа
	Төрийн Сангийн Мэргэжилтэн – Д.Мөнхцогт
	Сумын Засаг Дарга ба Засаг Даргын Орлогч – Амарсайхан Ба Хишигдорж
	ЗДТГ-ын Дарга - Хатантөмөр
	Хөдөө Аж Ахуйн Мэргэжилтэн – Сувдшүр
	3 ба 4-р Багийн Засаг Дарга – Т. Гантулга Ба Одгэрэл
	Шивээговь Сумын Албаныхантай Хийсэн Уулзалтууд (4-Р Сарын 20):
	Сумын Засаг Дарга Мөн Засаг Даргын Орлогч – С.Ягаанцэцэг Ба Батмөнх
	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Дарга – Ц.Эрдэнэбат
	Газрын Ажилтан – Э.Баярмагнай
	1-Р Багийн Засаг Дарга - Нандинцэцэг
Дорноговь Аймаг	Дорноговь Аймгийн Албаныхантай Хийсэн Уулзалтууд (4-Р Сарын 21):
	Аймгийн Засаг Даргын Тамгын Газрын Дарга – Б.Ганзориг
	Хөрөнгө Оруулалт, Хөгжлийн Бодлого, Төлөвлөлтийн Мэргэжилтэн – Б.Цэнд-Аюуш
	Аймгийн Статистикийн Газрын Ахлах Ажилтан – Б.Цэрэндорж
	Дорноговийн Цахилгаан Түгээх Сүлжээний Захирал – Д.Чинтогтох

Байршил	Уулзалтад Оролцсон Албаны Хүмүүс
	Даланжаргалан Сумын Албаныхантай Хийсэн Уулзалтууд (4-Р Сарын 20):
	Сумын Засаг Дарга – С.Уранцэцэг
	Газрын Ажилтан – Отгонбат
	Засаг Даргын Тамгын Газрын Дарга – Б.Оюубямба
	Төрийн Сангийн Газрын Дарга- Цогзолмаа
	4-Р Багийн Засаг Дарга– Бэхбат
	Сайншанд Сумын Албаныхантай Хийсэн Уулзалт (4-Р Сарын 21):
	Газрын Ажилтан –Мядагмаа
	Газрын Кадастр Болон Газар Өмчлөлийн Мэргэжилтэн –А.Анхилдөл
	Газрын Менежмент, Төлөвлөлтийн Мэргэжилтэн– У.Нарангэрэл
	Сайхандулаан Сумын Албаныхантай Хийсэн Уулзалт (4-Р Сарын 21):
	Сумын Засаг Дарга – Эрдэнэжаргал
	Газрын Ажилтан – Ганаажав
	Цохио Багийн Ахлагч – Нэр Бүртгэлгүй
	Алтанширээ Сумын Албаныхантай Хийсэн Уулзалт (4-Р Сарын 21):
	Сумын Засаг Дарга – Д.Цэцэгдарь (Яаралтай Уулзалтад Дуудагдаад Явсан)
	Статистикийн Мэргэжилтэн – Нэр Бүртгэлгүй
	Айраг Сумын Албаныхантай Хийсэн Уулзалт: Улсын Онцгой Комисс Зам Хийх Шийдвэр Гаргасны Улмаас Уулзалт Зохион Байгуулагдаагүй.

Төслийн цар хүрээг тодорхойлох шатанд төсөлтэй холбоотой гарч ирсэн гол асуудлууд болон санал хүсэлтийг Хүснэгт 5-3-д харууллаа. Мэдээллийн ихэнх хэсгийг БОННБУ Тайлангийн Нийгмийн Суурь Судалгааны бүлэгт оруулсан болно.

Хүснэгт 5-3. Оролцогч талуудад тулгарсан асуудлуудын хураангуй

Сэдэв	Оролцогч талуудад тулгарсан асуудлууд
Шивээговь сумын II баг, Сайншанд сумын IV багт уул уурхайн зөвшөөрөлтэй бэлчээрийн газар ашиглаж байгаа малчид	Бүртгэлгүй малчдыг тодорхойлж, нэвтрэхэд тавьж байгаа хязгаарлалтууд болон Төсөлтэй холбоотой бусад нөлөөллийн талаар зөвлөлдөнө. Уул уурхайн тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой үүсэх хурцадмал байдал эсхүл маргааныг урьдчилан таамаглаж, сөрөг үр дагаврыг бууруулна.
НБ дэх бэлчээр ашиглагчид	Төслийн бүс дэх чанартай бэлчээрийн газрын төлөө малчид болон оршин суух бүртгэлгүй малчдын хооронд өрсөлдөөн бий болдог. Бэлчээрийн даац хэтрэх, усны цэгүүд хомсдох, цагаан зээр гэх мэт зэрлэг ан амьтадтай бэлчээрээ хамт хэрэглэх зэрэг нь маргаан үүсгэдэг. Төсөл бэлчээр хэрэглэгчдийн нийгмийн харилцаанд хэрхэн сөргөөр нөлөөлөх эсэх мөн биологийн олон янз байдалд ямар нөлөө үзүүлэх талаар Багийн удирдлагууд шалгуулах сонирхолтой байна. Барилгын үе шатан дахь тээврийн хэрэгслийн тоос шороо.
Малчдын хаваржаа, өвөлжөөг ашиглагчид	Тодорхойлж, хамрах шаардлагатай. Нийт 80 хүнийг Төслийн баг тодорхойлж, газрын зураг дээр баримтжуулав. Энэ нь дараагийн мөрөнд дурдсан бүлэгтэй ижил байх магадлалтай.
Өвөлжөөний газарт амьдарч байгаа малчин өрхүүд	Шороо тоос, чимээ гэх мэт барилгын ажлын нөлөө хүмүүс болон мал сүргийн эрүүл мэндэд нөлөөлнө. Барилгын үеэр нэвтрэх эрхийг хязгаарлах. Төслийн талбай руу орох, гарах тээврийн хэрэгслийн урсгал нэмэгдсэнээр мал сүрэгтэй холбоотой тээврийн осол нэмэгдэх магадлалтай. Энэ нь зөвхөн өвөл, хаврын эхэн үед хамаарна. Үүний дараагаар бусад бэлчээр рүү нүүдэллэн шилжинэ.
Оршин суугчид	Оршин суугчид цахилгаан дамжуулах шугамаас 220кВ-ын цахилгаанд холбогдох эсэхийг баталгаажуулах. Төслөөс шууд ашиг хүртэх талууд нь бизнес эрхлэгчид, уурхайнууд байх боловч ТБЭХС-д нэвтрэх боломжтой оршин суугчид мөн шууд бусаар ашиг хүртэнэ.

Сэдэв	Оролцогч талуудад тулгарсан асуудлууд
Аж үйлдвэр ба хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэгчид	Бүсийн хэмжээнд уул уурхайн үйл ажиллагаа эрчимжиж байгаагийн улмаас бэлчээрийн газар уул уурхайд аажмаар шахагдаж байна. Тиймээс Төслийн үр дүнд эрчим хүчний найдвартай эх үүсвэр бий болох нь уул уурхай болон бусад хүнд үйлдвэрлэлийг дэмжиж, мал аж ахуйг шахаж болзошгүй гэх болгоомжлол бий болоод байгаа юм.

5.5.3. БОННБУ Суурь Байдал/Нөлөөллийн Оролцооны Үе Шат

БОННБУ Суурь/Нөлөөллийн Оролцооны Шатанд суурь мэдээлэл цуглуулж, зөвлөлдөхийн тулд *Чойр-Сайншанд ЦДШ Төслийн БОННБУ-Нийгмийн Суурь Ажлын Төлөвлөгөөг* бэлдэнэ.

Нийгмийн суурь судалгааны ажлын хүрээнд хийгдэж буй уг ажлын гол зорилго нь НБ дэх Төсөлд өртсөн орон нутгийн иргэд болон тэдний амьдралд үзүүлэх төслийн нөлөөллийн талаарх нэмэлт мэдээлэл, санал хүсэлтийг цуглуулах явдал байв.

БОННБУ суурь судалгааны үеэрх оролцооны тодорхой зорилтууд:

- Төсөлтэй холбоотой оролцогч талуудыг тодорхойлох;
- Суурь байдлын талаарх нэмэлт мэдээлэл олж авах;
- Төслийн талаар оролцогч талуудын санал бодлыг цуглуулж, эдгээр санал дүгнэлтийг үнэлгээний үйл явцад оруулах;
- Болзошгүй нөлөөлөл, асуудлыг тодорхойлох;
- Болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, менежментийг боловсруулахад оролцогч талуудын санал бодлыг сонсох, ялангуяа оролцогч талууд эдгээр арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэж байгаа үед тэдгээрийн санал бодлыг цуглуулах;
- Ирээдүйд ашиглах оролцооны аргуудын талаар оролцогч талуудын санаа бодол, сонголтыг сонсох ; ба
- Хамгаалалтын бүсээс 6 км-т байрлах малчин өрхүүдтэй уулзаж, энэхүү хамгаалалтын бүсэд багтсан өрхүүдийн амьжиргааны эх үүсвэр, орлогын эх үүсвэр, нийгмийн бусад асуудлаар өрхийн судалгаа хийх.

Нийгэм болон газрын асуудлаар мэргэшсэн дотоодын 5 мэргэжилтнээс бүрдсэн баг албан уулзалтууд хийж, 2020 оны 6-р сарын 12 хүртэл ГМХЯ, Өрхийн судалгаа хийсэн (Асуултуудыг Хавсралт А-д тусгасан). Сүмбэр, Шивээговь, Даланжаргалан, Айраг, Сайншинд зэрэг 5 сумд зочилсон. Алтанширээ болон Сайхандулаан сумууд энэхүү судалгаанд хамрагдаагүй. Энэхүү 2 сумын бэлчээрийн чанар муу тул оршин суух, дамжин өнгөрөх малчин өрхийн тоо цөөний улмаас ЦДАШ-ын ойролцоо малчин өрх байх магадлал багатай гэж өмнө нь тодорхойлж, Төслийн цар хүрээг тодорхойлох шатанд сумын албаныхантай хэдийн ГМХЯ хийсэн.

БОННБУ Суурь Байдал/Нөлөөллийн Үнэлгээний Оролцооны хураангуй:

- 1. Албан уулзалтууд:** Төслийн талаарх мэдлэгийг дээшлүүлэх, харьяа газар нутагтай нь холбоотой Төслийн талаар байр суурийг нь мэдэх зорилгоор орон нутгийн удирдлагуудтай хэлэлцүүлэг өрнүүлсэн. Суурь байдлын судалгаа хийх зорилготой хээрийн ажлын үеэр нийт 54 албаны хүнтэй холбоо тогтоосон.
- 2. ГМХЯ:** Мэргэжлийн асуудлуудтай нь холбогдуулан нийт 34 орон нутгийн албаны хүмүүс, мэргэжилтнүүдтэй ГМХЯ хийсэн.
 - **Газрын зураг хөгжүүлэлтийн уулзалтууд:** Багийн гишүүд Дорноговь, Говь-сүмбэр аймгуудын Газрын менежмент, Хот төлөвлөлт, Кадастрын хэлтсийн мэргэжилтнүүдтэй зөвлөлдөж, НБ дэх айл өрх, дэд станцуудын талаар нарийвчилсан мэдээллийг олж авснаар гурван цэгийн газрын зураг боловсруулсан. Эдгээр газрын зургуудад дараах зүйлс багтсан:
 - Дорноговь аймгийн 5 сум, Говь-сүмбэр аймгийн 2 суман дахь ЦДАШ-аас 6 км-т байгаа малчин өрхийн хашаа саравч, соёлын өвийн дурсгалт газар, хамгаалалттай газар, уул уурхайн тусгай зөвшөөрөлтэй газруудын GPS координатууд (2 тусдаа газрын зураг); ба
 - Сайншанд, Чойр суманд дэд станцууд барихаар төлөвлөсөн газрууд болон ойр орчмын газрын GPS координатууд.

3. **Өрхүүдтэй хийсэн хэлэлцүүлэг:** Аймаг, сумын газрын мэргэжилтнүүдийн өгсөн GPS координатуудыг ашиглан Багийн гишүүд 57 өвөлжөө, хаваржаанд очсон. Эдгээрээс 22 өрх нь одоог хүртэл тухайн газартаа оршин сууж байсан бөгөөд Багийн гишүүд ярилцлага хийсэн (бусад өрхүүд НБ-ээс гадна байрлах зусаа руугаа нүүсэн байсан). Энэхүү хээрийн ажлын үеэр Багийн гишүүд газар ашиглалт, улирлын онцлог, орлого, зардал, мал сүрэг, бусад хөрөнгө гэх мэт өргөн хүрээний сэдвээр өрхийн судалгаа хийсэн. Санал асуулгад өрхийн гишүүд, амьжиргааны эх үүсвэр, газар өмчлөх тал дээр орон нутгийн хэмжээнд мөрддөг тогтсон практик, нийгсийн байгууллага, эмэгтэйчүүдийн байр суурь, залуучуудад тулгардаг асуудлууд, нутгийн иргэдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, соёлын өвийн дурсгалт газрууд мөн Төсөл хэрэгжих нь өрхүүдэд болон орон нутгийн иргэдэд хэрхэн нөлөөлж болзошгүй талаар санал бодлыг нь асуусан асуултууд багтсан.

Хүснэгт 5-4-д 2020 оны 6-р сарын 8-12-нд болсон гол оролцогч талын оролцооны хураангуйг харуулав.

Хүснэгт 5-4. Суурь оролцооны шатан дахь Гол оролцогч талын оролцоо

Байршил	Уулзалтад оролцсон албаныхан
Говь-Сүмбэр аймаг	Говь-сүмбэр аймгийн албаныхантай хийсэн уулзалтууд (6-р сарын 11):
	Аймгийн цагдаагийн газрын Эрүүгийн ахлах мөрдөн байцаагч– Батхуяг
	Аймгийн Эрүүл мэндийн газрын дарга– Д.Мөнх-од
	Хөдөө аж ахуй, ЖДҮ-ийн Газрын дарга– Н.Даваахүү
	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын мэргэжилтэн– Д.Мөнх-эрдэнэ
	Санхүү, төрийн сангийн газрын дарга– А.Отгонтуяа
	Хөгжлийн Бодлого, Төлөвлөлтийн Газрын Дарг- Г.Бат-Эрдэнэ
	Хөдөө аж ахуй, ЖДҮ-ийн Газрын мэргэжилтэн- Эрдэнэбаяр
	Газар, Барилга, Хотын хөгжлийн газрын мэргэжилтэн - Ганзориг
	Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газрын ГМТ-ийн мэргэжилтэн - Батхүү
	Аймгийн Цагдаагийн Газрын Удирдлагын Хэлтсийн Дарга– Ш.Ариунаа
	Боловсрол, Соёл, Шинжлэх ухааны газрын соёлын мэргэжилтэн– Б.Гарамсан
	Сүмбэр/Чойр сумын албаныхантай хийсэн уулзалтууд (6-р сарын 12):
	Сумын засаг даргын тамгын газрын орлогч дарга– Хишигдорж
	<i>4-р Багийн засаг дарга</i> – Одгэрэл
	Хөдөө аж ахуй хариуцсан мэргэжилтэн-Эрдэнэбаяр
	Соёлын мэргэжилтэн, Боловсрол, Соёлын Газар-А.Зургаанжин
	Шивээговь сумын албаныхантай хийсэн уулзалтууд (6-р сарын 12):
	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүн– Ц.Эрдэнэбат
	Хөдөө аж ахуй, ЖДҮ-ийн Газрын дарга – Ш.Буяннэмэх
	Газрын мэргэжилтэн – Баярмагнай
	Байгаль орчны мэргэжилтэн – Нэр нь бүртгэгдээгүй
	Нийгмийн Халамж/Хөдөлмөрийн газрын мэргэжилтэн– З.Баасандалай
Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн албаныхантай хийсэн уулзалтууд (6-р сарын 8-9):
	Дэд бүтцийн мэргэжилтэн - Мөнхбаясгалан
	Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхимын Аймаг дахь салбарын тэргүүн– Ш.Отгонбаяр
	Хөдөө аж ахуй, ЖДҮ-ийн Газрын дарга - Наранболд
	Аймгийн Цагдаагийн Газрын дарга - Эрдэнэбаатар
	Хөдөө Аж Ахуйн Газрын Дарга-Цэцэг-Очир
	Аймгийн Эрүүл Мэндийн Газрын Дарга - Энхцэцэг
	Тусгай Хамгаалалттай газар хариуцсан мэргэжилтэн – С.Энхзориг
	Хөрөнгө оруулалт, Хөгжлийн Бодлого, Төлөвлөлтийн Газрын– Т.Төвшинтөр
	Санхүү, төрийн сангийн газрын дарга– Ц.Содхүү

Байршил	Уулзалтад оролцсон албаныхан
	Газар, Барилга, Хотын Хөгжлийн Газрын Дарга - Оюунсайхан
	Газрын Удирдлага, Төлөвлөлт, Инженерчлэлийн хайгуул, хяналт хариуцсан мэргэжилтэн– Нарангэрэл
	Газрын Удирдлагын Газрын Дарга– Оюунгэрэл
	Геодиз, зураг зүй хариусан мэргэжилтэн, Газар, Барилга, Хотын Хөгжлийн Газар– Ч.Энхбат
	Газар, Барилга, Хотын Хөгжлийн Газрын кадастрын мэргэжилтэн-Анхилдөл
	Сумын засаг даргын тамгын газрын дарга– Тунгалагтуяа
	Статистикийн газрын дарга– Өлзийсайхан
	Галба-Өөш, Долоодын говийн сав газрын дарга– Ялалтбаяр
	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын дарга – Сүрэн
	Аймгийн Музейн Захирал– Эрдэнэбат
	Хөгжлийн Бодлогын Газрын Дарга-Л.Олзбаяр
	Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын дарга-Энхмаа
	Даланжаргалан сумын албаныхантай хийсэн уулзалтууд (6-р сарын 10):
	Сумын засаг даргын тамгын газрын дарга – Б.Оюунбилэг
	Хөдөө аж ахуй, ЖДҮ-ийн Газрын мэргэжилтэн– М.Нарандэлгэр
	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын мэргэжилтэн– С.Дандарбаатар
	3-р багийн (Бичигт баг) Засаг дарга – А.Пүрэвсүрэн
	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Дарга– Г.Мэндсайхан
	Нийгмийн Халамж/Хөдөлмөрийн мэргэжилтэн– У.Цэцэгмаа
	Газрын ажилтан – М.Отгонбат
	Сайншанд сумын албаныхантай хийсэн уулзалтууд (6-р сарын 10):
	Хөдөө аж ахуй, ЖДҮ-ийн Газрын Дарга– Цэцэг-Очир
	Нийгмийн Бодлогын мэргэжилтэн - Ууганцэцэг
	Сайншанд хотын Захирагчийн ажлын албаны дарга - - Отгонбаяр
	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал – Д.Эрдэнэбаяр
	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төлөөлөгч- Батбаяр
	Газрын ажилтан – Жаргалсайхан
	Хөгжлийн Бодлого, Төлөвлөлтийн Газрын Дарга– Л.Олзбаяр
	Айраг сумын албаныхантай хийсэн уулзалтууд (6-р сарын 10-11):
	Сумын засаг дарга – Л.Мөнхжаргал
	1-р Багийн засаг дарга – Н.Мядагмаа
	1-р Багийн засаг дарга – Б.Батбаяр
	Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын Газрын Мэргэжилтэн– Э.Лхамсүрэн

Хүснэгт 5-5-д гол оролцогч талын асуудлууд, санал хүсэлтүүдийг хураангуйлан харуулав.

Хүснэгт 5-5. Оролцогч талуудын асуудлуудын хураангуй

Оролцогч талуудын бүлэг	Санаа зовоосон, тулгамдсан гол асуудлууд болон оролцооны санал санаачлагууд
Орон нутгийн бүлэг	
ЦД шугамаас 3-5 км-т байнгын байгууламжтай малчин өрхүүд	<ul style="list-style-type: none"> Судалгаанд оролцсон малчид ЦДАШ-ын Төслийн талаар өмнө нь мэдээлэл аваагүй байсан. Малчид Төслийг дэмжихгүй байсан. ЦДАШ барих нь малчдын амьдралд шууд нөлөө үзүүлэхгүй. Гэхдээ, Төслийн барилгын үе шатанд үүсэх шороо тоос нь малчид болон мал сүргийн эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй.

Оролцогч талуудын бүлэг	Санаа зовоосон, тулгамдсан гол асуудлууд болон оролцооны санал санаачлагууд
	<ul style="list-style-type: none"> Тухайн бүсэд уул уурхайн салбар хөгжиж байгаатай холбоотойгоор бэлчээрийн газар багасч байна. Уул уурхайг найдвартай, өндөр хүчдэл, цахилгаан эрчим хүчний эх үүсвэрээр хангах, уул уурхай, үйлдвэрлэлийн салбарыг дэмжих нь уламжлалт мал аж ахуйн салбар хумигдаж, одоо байгаа бэлчээрийн газар цаашид ч агшихад шууд нөлөөлөх суурь болж өгнө. Олон зам гарсны улмаас газар эвдэрч гэмтэхээс сэргийлэхийн тулд Төслийн барилгын шатанд ганцхан зам ашиглагдах ёстой. Бүсийн хэмжээнд уул уурхайн салбарын хөгжлийн улмаас хээрийн анги барих, хөрс ухах, үйлдвэрийн том оврын автомашинууд үйл ажиллагаа явуулах зэрэгт малчид санаа зовж байгаа. Тиймээс үйл ажиллагаагаа эхлэхээс өмнө төлөвлөгөөт ажлууд болон зорилгынхоо талаар малчдад сайн мэдээлэхийг зөвлөж байна. Учир нь мэдээлэл хангалттай авч чадаагүй тохиолдолд төслийг эсэргүүцэх магадлалтай. Малчдын санаа зовж байгаа гол асуудлуудын нэг нь Говьд ус ховор байдаг асуудал. Тиймээс, ЦДАШ нь малчдын худгийн ус авах гарцыг байнга хаах ёсгүй. Хэрэв түр хугацаанд хаах аливаа хязгаарлалт хийсэн бол сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээ авах ёстой. Малчдад мэдээлэл өгөх хамгийн шилдэг арга бол багийн ерөнхий уулзалтаар дамжуулах байсан гэдгийг онцолсон. Малчдын дийлэнх хэсэг нь орон нутгийн иргэд бөгөөд нэг нэгнээ сайн таньдаг, харилцаа холбоо сайтай. Малчид гар утас, Фейсбүүк групп, Багийн засаг даргаар дамжуулан мэдээлэл авдаг. Орон нутгийн малчид уул уурхайн компаниуд болон өөрсдийнх нь ашигладаг бэлчээрт нэвтрэх эрх аван зуншиж байгаа орон нутгийн бус бэлчээр ашиглагчдын аль алиныг эсэргүүцдэг.
Бусад сумууд болон хөрш зэргэлдээ аймгуудаас ирж зуны бэлчээр ашиглагчид	<ul style="list-style-type: none"> Бусад сумууд болон зэргэлдээ аймгуудаас ирж зуны бэлчээр ашиглагчид Төслийн талаар ямар ч мэдээлэлгүй байна. Тэдгээр хүмүүс нь орон нутгийн малчидтай таарамжгүй харилцаатай байдаг бөгөөд 2-3 хоног тутам бэлчээрээс бэлчээрийн хооронд нүүдэг. Орон нутгийн захиргаатай таарамжгүй харилцаатай. Бусад сумаас ирж зуны бэлчээр ашиглаж байгаа малчид оршин суугаа сумаасаа илүү тухайн байгаа сумынхаа мэдээллийг авах сонирхолтой байдаг бөгөөд үүнийг орон нутгийн албаныхан “алсын үнэнч байдал” гэж нэрлэдэг.
Төслийн бүсийн иргэд болон бизнес эрхлэгчид	<ul style="list-style-type: none"> Төслийн бүсэд оршин суугаа хүмүүс Төслийн талаар ямар ч мэдээлэлгүй байсан. Хэдийн цахилгааны найдвартай эх үүсвэртэй болсон тул ЦДАШ барих нь сумын иргэдийн амьдралд тийм ч чухал ач холбогдолтой биш. Сумын төвийг дайран өнгөрөхгүй учир сумын оршин суугчдын амьдралд Төсөл шууд нөлөө үзүүлэхгүй.
Төслийн нөлөөллийн бүс дэх уул уурхайн зөвшөөрөл	<ul style="list-style-type: none"> Даланжаргалан суман дахь 2 уурхай Сүмбэр сумаас цахилгаан эрчим хүч авдаг. Уул уурхайн үйл ажиллагаа зогссон байсан тулд суурь судалгааны шатанд уулзалт зохион байгуулаагүй.
Гадаад оролцогч талууд	
Аймгийн засаг захиргаа /захиргаа	<ul style="list-style-type: none"> Эрчим хүчний Яамнаас 2 албан бичиг хүлээн авсан. Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас Төслийг эхлүүлэхээр шийдсэн тул 5-р сард мөн мэдээлэл хүлээн авсан. Тэд төслийг дэмжиж байгаа. Монгол Улсын Засгийн газраас хэрэгжүүлж байгаа төсөл учраас төслийн талаарх бүх асуудлыг аль болох хурдан шийдвэрлэхэд анхаарч ажиллах үүрэг амлалт өгсөн. Төслийг хэрэгжүүлэгч болон орон нутгийн засаг захиргааны хооронд тогтмол хамтын ажиллагаа өрнөх ёстой.
Хөрөнгө оруулалт, эдийн засаг ЖДҮ албаныхан	<ul style="list-style-type: none"> Төслийн талаар мэдлэг мэдээлэлтэй байсан. Гэхдээ дэлгэрэнгүй мэдээлэл байхгүй байсан. Тэд төслийг дэмжиж байсан. Төслийн байршил, бусад орон нутгийн засаг захиргааны төлөвлөгөөнүүдтэй хэрхэн нийцэж байгаа талаарх мэдээллийг өгөх ёстой бөгөөд ингэснээр орон нутгийн засаг

Оролцогч талуудын бүлэг	Санаа зовоосон, тулгамдсан гол асуудлууд болон оролцооны санал санаачлагууд
	<p>захиргаа шинэ цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг үр дүнтэй төлөвлөж, ашиглахад нь тустай.</p> <ul style="list-style-type: none"> Шинэ ЦДАШ нь өмнөх цахилгааны шугамтай хэрхэн холбогдож байгаад анхаарал хандуулах.
Газар, байгаль орчин, хөдөө аж ахуйн албаныхан	<ul style="list-style-type: none"> Төслийн талаар мэдээлэлгүй байсан. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь хог хаягдлын менежмент болон ус ашиглалтын тал дээр орон нутгийн захиргаатай гэрээ байгуулах ёстой. Төсөл хэрэгжүүлэгч хээрийн анги байгуулах байршлын талаар Багийн засаг дарга нартай зөвшилцөх ёстой.
Нийгмийн бодлого, нийгмийн халамж, хөдөлмөр эрхлэлтийн асуудал хариуцсан албаны хүмүүс	<ul style="list-style-type: none"> Төслийн талаар мэдээлэлгүй байсан. Орон нутгаас ажиллах хүч авахын ач холбогдлыг онцолж, санал хүсэлт тавьсан.
Эрүүл мэндийн ажилтнууд	<ul style="list-style-type: none"> Төслийн талаар мэдээлэлгүй байсан. Төслийн барилгын үе шатанд нутгийн хүн ам, мал сүргийн эрүүл мэндийг хэт их тоосжилтоос хамгаалахад онцгой анхаарал хандуулах хэрэгтэй. Төслийн барилгын үе шатанд үйлдвэрлэлийн ослоос урьдчилан сэргийлэх шаардлагатай. Үйлдвэрлэлийн осол гарсан тохиолдолд түргэн шуурхай арга хэмжээ авах тал дээр орон нутгийн эмнэлэгтэй хамтран ажиллах ёстой.
Боловсрол болон соёлын ажилтнууд	<ul style="list-style-type: none"> Төслийн талаар мэдээлэлгүй байсан. Орон нутгийн байгалийн болон соёлын дурсгалыг хамгаалах, хадгалах, түүхэн олдворыг олж илрүүлэх чиглэлээр хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх ёстой.
Сумын засаг захиргаа /захиргаа	<ul style="list-style-type: none"> Төслийг дэмжиж байсан. Төслийн бүс дэх оршин суугчидтай харилцан ойлголцол, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх шаардлагатай байна.
Багийн захиргаа	<ul style="list-style-type: none"> Төслийн талаар мэдээлэлгүй байсан. Төслийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг багийн ерөнхий хурлаар тараах ёстой. Цахилгаан шугамын улмаас амиа алдаж байгаа хээрийн хулганаар хооллодог хар элээ, тарлан сар зэрэг шувуудад малчид санаа зовж байсан. Худаг, өвөлжөө, малчдын хаваржаа зэрэг газарт цахилгаан дамжуулах агаарын шугам тавихаас зайлсхийх тал дээр анхаарлаа хандуулахыг санал болгов. Төслийг эхлүүлэх, хэрэгжүүлэх явцад болзошгүй буруу мэдээлэл, харилцаа холбоогүй байдлаас зайлсхийх хэрэгтэй гэж санал болгов. Учир нь орон нутгийн хүмүүс, малчид тухайн асуудлын цар хүрээнээс үл хамааран маргаан үүсгэж болзошгүй юм.
Бүсийн төрийн бус байгууллагууд (ТББ) мөн Олон нийтэд суурилсан байгууллагууд (ОНСБ)-“Даяар Монгол” ТББ-ын төлөөлөгчийн өгсөн мэдээлэл	<ul style="list-style-type: none"> Монгол улсад байгаль орчныг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг “Даяар Монгол” ТББ нь Дорноговь аймагт салбартай бөгөөд тус аймагт үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Ярилцлага өгсөн малчид уурхайтай холбоотой асуудлаар орон нутгийн захиргаа гэхээсээ илүү “Даяар Монгол” ТББ-тай шууд холбогддог нь Даланжаргалан сумын хувьд асуудал юм. Даланжаргалан сум нь баг бүрийн гурван төлөөллөөс бүрдсэн байгаль хамгаалах, хяналт шинжилгээний чиглэлээр ажилладаг төрийн бус байгууллага байгуулсан.
Орон нутгийн бизнесүүд, бизнесийн байгууллагууд (Худалдааны танхим)	<ul style="list-style-type: none"> Төслийн талаар мэдээлэлгүй байсан. Төслийг дэмжиж байсан. Говь-Сүмбэр, Дорноговь аймгуудад сүүлийн жилүүдэд олон дэд бүтэц, томоохон үйлдвэрүүд, цахилгаан эрчим хүчний төслүүд хэрэгжиж байгаа нь жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, ажлын байр нэмэгдүүлэх боломжийг бий болгож байна. Энэхүү томоохон, дэд бүтцийн, эрчим хүчний төслийг хэрэгжүүлсний дараа орон нутгийн аж ахуйн нэгжүүд цахилгааны төлбөр буурна гэсэн хүлээлттэй байна.

6. Ирээдүйн Оролцогч Талуудын Оролцооны Хөтөлбөр

6.1. Танилцуулга

Энэхүү Бүлэгт Төслийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд цаашдын оролцоо, мэдээллийг нээлттэй болгох зорилгоор Оролцогч Талуудын Оролцооны Хөтөлбөрийн хүрээг тодорхойлсон байна.

Баримт бичигт оролцооны хөтөлбөрийн цаашдын үе шатууд, COVID-19-тэй холбоотой арга хэмжээнүүдийг тооцоолсон оролцооны хөтөлбөрүүд мөн барилга, ашиглалтын шатан дахь нарийвчилсан ОТОХТ-г боловсруулахад анхаарах гол алхмуудыг багтаасан.

6.2. Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах Хөтөлбөр

Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөр нь төслийн нийт хөгжлийн үе шаттай уялдуулахаар боловсруулсан хэд хэдэн үе шатаас бүрдэнэ.

- БОННБҮ Мэдээллийг нээлттэй болгох, зөвлөлдөх үе шат;
- Барилгын өмнөх үе шат;
- Барилгын үе шат; ба
- А&ЗҮ үе шат.

Эдгээрийг дор дурдсан болно.

6.2.1. БОННБҮ Мэдээллийг нээлттэй болгох, зөвлөлдөх

Төслийн БОННБҮ Толилуулгын Багц Материал нь ЕСБХБ-ны БОНБ 2014-ийн шаардлагууд нийцэхээр боловсруулсан баримт бичгүүдээс бүрдэнэ. Үүнд дараах баримт бичгүүд багтана:

- Техникийн бус Хураангуй (ТБХ);
- БОННБҮ Тайлан;
- ОТОХТ;
- Байгаль Орчин, Нийгмийн Менежмент Ба Хяналтын Төлөвлөгөө (БОНМХШТ);
- Газар чөлөөлөлт, нүүлгэн шилжүүлэлтийн үйл ажиллагаа (ГЧНШҮА); ба
- Байгаль Орчин, Нийгмийн Үйл Ажиллагааны Төлөвлөгөө (БОНҮАТ).

Энэхүү толилуулгын гол зорилго нь оролцогч талуудад гарч болзошгүй байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн талаар мөн Төсөл эдгээрээс хэрхэн зайлсхийх, бууруулах ба/эсхүл нөлөөллийг хэрхэн удирдах талаар ойлгох боломж өгөх ба аливаа асуудлуудыг Төслийн багт хүргэх зорилготой.

Эдгээр баримт бичгийн Англи, Монгол 2 хэл дээр үйлдэнэ. Баримт бичгүүдийг ЕСБХБ-ны шаардлагуудын дагуу ЕСБХБ-ны цахим хуудсанд (www.ebrd.com) 120 өдөр байршуулна.

Түүнчлэн эдгээр баримт бичгүүдийг цаасан хэлбэрээр ЕСБХБ-ны албан байрууд болон Монгол улсын Улаанбаатар хот дахь ЭХЯ болон ЦДҮС-ний албан байруудад хадгална.

ЦДҮС нь цахим хуудас¹³ хөтөлж, тогтмол шинэчлэгдэж байгаа мэдээ, Төслийн мэдээллийг Англи, Монгол хэл дээр нийтэлнэ. БОННБҮ Толилуулгын Багц Материал мөн ЦДҮС цахим хуудсанд нээлттэй тавигдаж болно.

Төслийн БОННБҮ баримт бичгийн цаасан болон дижитал хуулбарыг хаанаас харж болох, санал хүсэлтээ хэлэх талаар олон нийтэд мэдэгдэх бөгөөд санал хүсэлтийг электрон хэлбэрээр, ЭХЯ/ЦДҮС-ний орон нутгийн албан байрууд дахь санал хүсэлтийн дэвтрүүдээр мөн ЭХЯ/ЦДҮС-ний ажилтнуудын өдөр тутмын зөвлөгөө өгөх үйл ажиллагааны хүрээнд авах боломжтой.

¹³ Цахилгаан Дамжуулах Үндэсний Компани цахим хуудас. <http://transco.mn/#/en>.

Одоогоор олон нийтийн зөвлөлдөх уулзалт хийх боломжгүй байгаа учир сонирхогч талуудын мэдлэгт зориулж ТБХ, ОТОХТ болон ГЧНШҮА-ны цаасан хувилбарыг Төслийн нөлөөлөлд өртсөн аймаг, сум, багийн орон нутгийн захиргаанд өгнө. Боломжтой тохиолдолд ИТХ хурлын үеэр засаг захиргааны гол төлөөлөгчидтэй ганцаарчилсан уулзалт (зай барих нийгмийн аюулгүй хэмжээг баримтална) хийх боловч утсаар эсхүл онлайнаар дуудлага хийх боломжгүй.

Түүнчлэн ТБХ-гаймаг, сум, багт тарааж, орон нутаг дахь Олон нийтийн Мэдээллийн Самбаруудад ашиглахад зориулж хураангуй зурагт хуудсыг тараана. Эдгээр самбаруудыг олон нийтийн төвүүдэд болон Төслийн сумууд дахь төрийн захиргааны байруудад байрлуулна.

Формат нь ижил мэдээллийг ЭХЯ/ЦДҮС цахим хуудас дээрээ ашиглаж, ЦДҮС-ийн орон нутгийн салбар байгууллагууд, үйлчлүүлэгчдийн үйлчилгээний танхимуудад өгөх боломжтой.

Нийгмийн судалгааны ажлын үеэр ихэнх хүмүүс хэвлэл мэдээллээр мэдээлэл хүргэхээс илүүтэй Фейсбүк группуудээр мэдээлэл түгээхийг санал болгож байсан. Тиймээс Төслийн мэдээлэл, баримт бичгийн түгээхэд орон нутгийн Фейсбүк группийг ашиглана. Орон нутгийн гол Фейсбүк группууд:

- ФБ групп “Choir Zar – Чойр Зар”) – 41 мянган гишүүн
- ФБ групп “Дорноговь зар мэдээлэл” – 31 мянган гишүүн
- ФБ групп “Дорноговь зарын групп” – 27 мянган гишүүн

Шаардлагатай тохиолдолд, тухайлбал малчидтай утсаар ярина.

Уулзалт эсхүл утсаар ярьснаар санал хүсэлт авах боломжгүй үед орон нутгийн сум, багуудад санал хүсэлтийн маягт, санал хүсэлтийн хайрцаг гаргаж өгөх сонголт байгаа бөгөөд эдгээр маягтуудыг ЭХЯ/ЦДҮС хянах зорилгоор цуглуулна. ЭХЯ/ЦДҮС нь орон нутгийн уулзалтуудад гарсан байж магадгүй аливаа санал хүсэлтийг авахын тулд сум, багийн төлөөлөгчидтэй мөн холбоо барина.

Түүнчлэн, ЭХЯ/ЦДҮС нь үндэсний болон орон нутгийн хэмжээний ТББ/ОНБ-уудтай холбогдож, уулзалт хийх эсхүл утсаар ярих замаар санал хүсэлт авна.

Мэдээллийн нээлттэй хугацаа дууссаны дараа шинэчилсэн БОННБУ Тайлан болон холбогдох баримт бичгүүдийг бэлдэж, ЕСБХБ-ны цахим хуудсанд тавина; Мөн шинэчилсэн ТБХ-гаймаг, сум, багт өгнө.

6.2.2. Барилгын Өмнөх, Барилгын Болон А&ЗҮ-ний Үе Шат Дахь Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах Хөтөлбөр

Хүснэгт 6-1-т оролцогч талууд, оролцооны хөтөлбөрүүд, Төслийн барилгын өмнөх үе шатанд нээлттэй болгосон мэдээллийг хураангуйлсан. НБ дэх нөлөөлөлд өртсөн бүх хүмүүстэй Төслийн үргэлжлэх хугацаанд тогтмол зөвлөлдөх болно.

Зээлдэгч, Төсөл, орон нутгийн иргэд, ОТОХТ-д тодорхойлсон бусад холбогдох оролцогч талуудын хэрэгцээнд нийцэж, хүчин төгөлдөр байгаа эсэхийг баталгаажуулахын тулд хөтөлбөрийг тогтмол эргэн хянаж байх бөгөөд барилгын шатанд хамгийн багадаа улирал тутам, А&ЗҮ шатанд жилд 2 удаа хянана. ОТОХТ-ийн дараа дараагийн хувилбарууд нь оролцооны үйл явц тус бүрээс гарсан үр дүнг авч үзэх бөгөөд үйл ажиллагааны хөтөлбөрүүдийг дэлгэрэнгүй тайлбарлана.

ОТОХТ-г боловсруулах, хэрэгжүүлэх үүрэг, оролцоог Бүлэг 10-т тусгасан.

6.2.2.1. Барилгын Өмнөх Үе Шат

Барилгын ажил эхлэхээс өмнө, Зээлдэгч нь ТХН-ийн тусламжтайгаар илүү дэлгэрэнгүй ОТОХТ (“Төслийн ОТОХТ”) бэлдэнэ. Үүнд дараах арга хэмжээнүүд багтана:

- **Оролцогч Талуудын Жагсаалтыг Дэлгэрэнгүй Байдлаар Гаргах** - Хүснэгт 4-2 дахь Оролцогч талын Жагсаалтыг Оролцогч талын бүртгэл болгон боловсруулж, оролцогч талуудын нарийвчилсан мэдээллийг агуулсан мэдээллийн сан бүрдүүлнэ. Энэ жагсаалтыг орон нутгийн засаг захиргаатай зөвшилцөн боловсруулна. Цаашид холбогдох оролцогч талуудыг бусад оролцогч талуудаас ирүүлсэн лавлагаа, Төслийг сонирхож буй байгууллагуудын холбоо барих замаар тодорхойлно. Сонирхогч талуудын бүртгэлийг хамгийн багадаа жилд нэг удаа шинэчлэн боловсруулж байх ёстой.
- **Харилцаа Холбооны Дотоод Төлөвлөгөө Боловсруулах** - Дотоод болон гадаад харилцаа холбооны удирдамжийг хамарна. Энэхүү төлөвлөгөө нь Зээлдэгч, ТХН, ЕСБХБ, Гэрээт гүйцэтгэгчийн нарын хооронд Төсөлтэй холбоотой ерөнхий асуудлуудын талаар үр ашигтай

харилцааг бий болгож, Төслийн төлөв, үйл ажиллагааны талаар эдгээр талууд шинэчилсэн мэдээлэл авч байгаа эсэхийг баталгаажуулах ёстой.

- **Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах Нарийвчилсан Хөтөлбөр Боловсруулах**- Оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөрийн хураангуйг Хүснэгт 6-1-д харуулав. Үүнийг барилгын ажил эхлэхээс өмнөх үе шатанд хийх ажлын нарийвчилсан хөтөлбөр болгон боловсруулах шаардлагатай бөгөөд үүнд Зээлдэгч / ТХН, барилгын гүйцэтгэгч үүрэг хүлээнэ. Үүнд хурал эсхүл зөвлөлдөх уулзалтууд гэх мэт оролцооны төлөвлөгөөт үйл ажиллагаанууд багтах ёстой. Эдгээр арга хэмжээнүүдийн огноо, байршлуудыг Зээлдэгч / ТХН, барилгын гүйцэтгэгч боловсруулна. Хуваарьт барилгын ажил эхлүүлэх, жилийн тайлан зэрэг төслийн гол мэдээллүүдийг олон нийтэд ил болгох хугацааг оруулна.

Оролцогч талуудын Оролцоог Хангах дэлгэрэнгүй хөтөлбөрийг боловсруулахдаа дараах зүйлсийг харгалзаж үзэх ёстой:

- Тодорхой төрлийн оролцогч тал бүрт тохирсон гол мессежүүдийг боловсруулах.
- Харилцаа холбооны материал, сурталчилгааны хэрэгслийн дизайн, үйлдвэрлэл (жишээ нь, товхимол, гарын авлага, тараах хуудас, хэвлэл мэдээллийн кампанит ажил, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр сурталчлах)
- Бусад байгууллагууд эсхүл түншүүдтэй хамтран хийх оролцооны бусад үйл ажиллагаанууд. Жнь: ТББ
- Оролцогч талуудын оролцооны янз бүрийн арга хэмжээ хэзээ, хэзээ, хэн оролцох талаар нарийвчилсан хуваарийг боловсруулах.
- Төслийн Гомдол Шийдвэрлэх Механизм болон Гомдол саналын мэдээллийн сан бий болгох. (Бүлэг 7-оос харна уу).

6.2.2.2. Барилгын үе шат

Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч нь Төслийн ОТОХТ-нд нийцсэн барилгын үе шатанд зориулсан Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах дэлгэрэнгүй хөтөлбөр боловсруулах үүрэгтэй. Хөтөлбөрт дараах зүйлсийг харгалзаж үзнэ:

- Барилгын хөтөлбөр, үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл түгээх сургуулилт. Үүнд, НБ дэх сум, багийн хүмүүст (Хурлын уулзалтууд, орон нутгийн захиргааны уулзалтууд) мэдээлэл танилцуулах зэрэг багтана.
- Төслийн Гомдол Шийдвэрлэх Механизм болон холбоо барих хүмүүсийн дэлгэрэнгүй мэдээллийг нийтэд ил болгох-орон нутгийн хүмүүст гомдол шийдвэрлэх механизм болон үүнийг тэд хэрхэн ашиглаж болох талаар бүрэн мэдээлэл өгөх.
- Гэрээт гүйцэтгэгчийн ёс зүйн дүрмийг нутгийн иргэдэд танилцуулах.
- Олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын талаарх мэдлэгийг дээшлүүлэх. Оролцооны хөтөлбөр нь ерөнхий зүйлс дээр төвлөрөхөөс гадна аливаа барилгын ажил эсхүл сумын төвтэй ойролцоо болон малчид зэрэг эмзэг бүлгүүдийн ойр орчмын нэвтрэх замууд зэрэг өндөр эрсдэлтэй газруудад анхаарч ажиллана.
- Нутгийн удирдлага болон иргэдэд тогтмол санал хүсэлт өгөх.

6.2.2.3. Үйл ажиллагаа ба засвар үйлчилгээний үе шат

А&ЗҮ шатан дахь Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах Хөтөлбөрийг үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө Барилгын ажилд зориулан тодорхойлсон арга хэмжээнүүд дээр үндэслэн ЦДҮС бэлдэнэ.

Хүснэгт 6-1. Оролцогч Талуудын Оролцоог Хангах Хөтөлбөр

ID	Зорилтот оролцогч тал / Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь Давтамж /
БОННБҮ нээлттэй болгох								
1	Бүх Оролцогч Талууд	ЕСБХБ-ны баримт бичгүүдийг нээлттэй болгох: БОННБҮ, ТБХ, ОТОХТ, БОНМХШТ, ГЧНШҮА, БОНҮАТ.	ЕСБХБ-ны цахим хуудас Улаанбаатар дахь Зээлдэгч/ЦДҮС болон ЕСБХБ-ны албан байрууд дахь цаасан хувилбарууд Орон нутгийн Зээлдэгч/ЦДҮС салбарууд дахь ТБХ аймаг/сум/багийн төв дэх ТБХ Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, Радио, Хэвлэлийн нийтлэл Олон нийтийн зөвлөгөөн <i>Хурлын уулзалтууд</i>	Мэдээллийн самбарт зориулсан тараах материалууд Олон нийтийн сүлжээ (Фейсбүк)	Мэдээлэл тараах үйл явц бүх хүнд хүрэхгүй байх магадлалтай	Гомдол шийдвэрлэх механизм Бүлгийн жижиг уулзалтууд	ЕСБХБ/ Зээлдэгч	БОННБҮ дууссаны дараа
2	Бүх оролцогч талууд	БОННБҮ Толилуулга баримт бичгийн талаар санал хүсэлт авах	Олон нийтийн зөвлөгөөн <i>Хурлын уулзалтууд</i>	Утсаар ярих Олон нийтийн сүлжээ (Facebook) Баг, сумууд дахь Санал хүсэлтийн маягт ба санал хүсэлтийн хайрцаг	Бүх санал хүсэлтийг цуглуулж чадахгүй байх магадлалтай Хэлэлцүүлэг хийлгүйгээр тараасан тохиолдолд мэдээллийг буруу ойлгох магадлалтай Нүүр тулж санал хүсэлт авах	Гомдол Шийдвэрлэх Механизм Жижиг бүлгийн уулзалтууд	Зээлдэгч	БОННБҮ танилцуулах үеэр

ID	Зорилтот оролцогч / Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
					боломж олгохгүй Хэлэлцүүлэг хийлгүйгээр тараасан тохиолдолд мэдээллийг буруу ойлгох магадлалтай			
3	ТББ ба ОНБ-үндэсний болон орон нутгийн	Холбогдох ОНБ-тэй идэвхтэй харилцаж, БОННБҮ болон ГЧНШҮА-ийн талаар санал хүсэлт авах	Албан бичиг/уулзалтууд	Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, радио Утсаар ярих Вэб дуудлага Санал хүсэлтийн маягт		Гомдол Шийдвэрлэх Механизм Жижиг бүлгийн уулзалтууд	Зээлдэгч	БОННБҮ танилцуулах үеэр
4	Байгаль Орчин, Аялал Жуулчлалын Яам (БОАЖЯ)	Засгийн газраас зөвшөөрөл авахын тулд Байгаль Орчны Нөлөөллийн Нарийвчилсан Үнэлгээ (БОНБНҮ)	Байгаль орчин, Аялал Жуулчлалын Яаманд өгсөн цаасан хувилбарууд	-	-	-	Зээлдэгч/ЦДҮС/ БОНБНҮ Зөвлөх	БОНБНҮ дууссаны дараа.
5	Бүх оролцогч талууд	БОННБҮ Толилуулга баримт бичгийн эцсийн, шинэчилсэн хувилбарыг танилцуулах	ЕСБХБ цахим хуудас Шинэчилсэн ТБХ-г аймаг, сум, багийн түвшинд тараана.					Толилуулах хугацааны дараа
Барилгын өмнөх шат								
6	Нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс (Орон нутгийн иргэд, малчин өрхүүд, орон	Хээрийн ангиудын байршлыг тодорхойлох гэх мэтээр барилгын ажлаас өмнө барилгын үе шатаас өмнөх ерөнхий төлөвлөлтийг хийх. Дэд ажлууд, гол үе шатууд,	Барилгын ажил эхлэхээс өмнө олон нийтийн уулзалтад иргэдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын талаарх мэдлэгийг дээшлүүлэх	Сум, багийн төвүүд дэх Мэдээллийн Самбарууд Тараах материал Утсаар ярих	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй Хэлэлцүүлэг хийхгүй бол	Гомдол шийдвэрлэх Механизм-шаардлагатай бол утсаар.	Зээлдэгч	Барилгын өмнөх шат

ID	Зорилтот оролцогч тал / Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
	нутгийн бизнес эрхлэгчид)	<p>оролцогч талын сонирхож болзошгүй үе шатууд гэх зэрэг талбайн бэлтгэл болон барилгын ажлын ерөнхий хуваарь.</p> <p>Аюулгүй байдлын арга хэмжээ, барилгын үе шатанд талбайд нэвтрэх болон замын хөдөлгөөний удирдлагын талаар мэдээлэл.</p> <p>Эмзэг болон эрсдэл өндөрт бүлгүүдэд зориулсан аюулгүй байдлын зорилтот арга хэмжээнүүд</p> <p>Хүмүүсийн үзэл бодол, санаа зовж байгаа асуудлуудын талаар мэдээлэл цуглуулах</p> <p>Гомдол шийдвэрлэх механизмыг нээлттэй болгох</p>	<p>танилцуулга хийнэ</p> <p>Эмзэг бүлэг болон өндөр эрсдэл хүмүүст зориулсан ФБЯ хийж иргэдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын асуудлуудыг хэлэлцэх.</p> <p>Мэдээлэл олгох материалууд</p> <p>Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүд, радио,</p> <p>Хэвлэлийн нийтлэлүүд</p> <p>Гомдол шийдвэрлэх механизм</p>	<p>SMS мессеж</p> <p>Олон нийтийн сүлжээ (Фейсбүүк)</p> <p>Орон нутгийн Баг/сумуудад санал хүсэлтийн маягт, санал хүсэлтийн хайрцаг байрлуулах</p>	мэдээллийг буруугаар тайлбарлах боломжтой.	Бүлгийн жижиг уулзалтууд.		
7	<p>Хурал (аймаг ба сум)</p> <p>Аймаг ба сум</p> <p>Засгийн газрын агентлагууд</p>	<p>Зөвшөөрөл</p> <p>Хээрийн ангиудын байршлыг тодорхойлох, хайрга дайрганы карьер ашиглах гэх мэтээр барилгын ажлаас өмнө барилгын үе шатаас өмнөх ерөнхий төлөвлөлтийг хийх</p> <p>Дэд ажлууд, гол үе шатууд, оролцогч талын сонирхож болзошгүй үе шатууд, нэвтрэх шаардлага,</p>	<p>Багийн албан уулзалтуудад оролцох</p> <p>Хүсэлтийн дагуу хийсэн зорилтот уулзалтууд</p> <p>Мэдлэг, мэдээлэл олгох материалууд</p>	<p>Утсаар ярих</p> <p>Вэб дуудлага</p>	<p>Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй</p> <p>Иргэдэд дамжуулсан мэдээлэл орхигдох магадлалтай.</p>	<p>Гомдол шийдвэрлэх Механизм-</p> <p>Бүлгийн жижиг уулзалтууд.</p>	Зээлдэгч	Барилгын ажлаас өмнө

ID	Зорилтот оролцогч Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь Давтамж	/
		хязгаарлалтууд гэх зэрэг талбайн бэлтгэл болон барилгын ажлын ерөнхий хуваарь Аливаа гомдол саналыг хэлэлцэх							
8	Малчид	Төслийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн талаарх мэдээлэл тухайлбал барилгын ажиллах хүчийг ашиглах, аюулгүй байдлын асуудал / менежмент, түүнчлэн ажилд орох боломж, үүнд шаардлагатай ур чадвар, сургалтын боломж, замын хөдөлгөөний менежмент, нэвтрэх маршрут зэрэг тодорхой зөвлөгөөнүүд	Барилгын ажлаас өмнө эмзэг бүлгийн малчин өрхүүдтэй зорилтот уулзалтууд, ФБЯ хийх. Мэдээллийн материалуудыг тараах. Гомдол шийдвэрлэх Механизм	Утсаар ярих SMS мессеж Санал хүсэлтийн маягтууд	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Гомдол шийдвэрлэх Механизм- шаардлагатай бол утсаар. Ганцаарчилсан уулзалтууд	Зээлдэгч	Барилгын ажлаас өмнө	
9	Нүүлгэн шилжүүлж болзошгүй малчин өрхүүд	Эцсийн зураг төсөл, аливаа байгууламжууд тухайлбал худгийг дахин байршуудах хэлэлцээрт үндэслэж шаардлагатай тохиолдолд зорилтот зөвлөгөөн, судалгаа хийх (ГЧНШҮА харна уу)	Эмзэг бүлэгт багтана гэж тодорхойлсон малчин өрхүүдтэй зорилтот уулзалт, ФБУ хийх	Утсаар ярих SMS бичих Санал хүсэлтийн маягт	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй Санал хүсэлтийн маягыг өрхүүдэд тараахад хялбар биш	Шаардлагатай тохиолдолд утсаар Гомдол Шийдвэрлэх Механизм Ганцаарчилсан уулзалтууд	Зээлдэгч	Барилгын үе шатын өмнө	

ID	Зорилтот оролцогч тал / Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
10	Нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс Эмзэг бүлгүүд Бизнес эрхлэгчид / нийлүүлэгчид Аж үйлдвэрийн салбарын байгууллагууд Боловсролын институциуд Олон нийт	Удахгүй эхлэх барилгын үе шатанд ажилд орох боломж, өргөдөл гаргах үйл явц Төслийн барилгын талаар мэдээлэл (огноо/хуваарь, аюулгүй байдлын мэдээллүүд, үйл ажиллагаанууд)	Суурин бүрт дэлгүүр, орон нутгийн албан байрууд дахь мэдэгдэл Орон нутгийн Хурлаар (аймаг, сум) дамжуулан хэвлэн нийтлэх Мэдлэг мэдээлэл олгох материалууд Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүд, радио Гомдол шийдвэрлэх механизм	Сум, багийн төвүүд дэх Мэдээллийн Самбарууд Тараах материал Утсаар ярих SMS мессеж Олон нийтийн сүлжээ (Фейсбүүк)	-	Шаардлагатай тохиолдолд утсаар Гомдол шийдвэрлэх Механизм Ганцаарчилсан уулзалтууд	Зээлдэгч	Барилгын ажлаас өмнө
11	Замын цагдаа	Замын аюулгүй байдал	Зорилтот уулзалтууд	Утсаар ярих Вэб дуудлага хийх Албан имэйл/албан бичиг	Онцгой байдлын үеийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний төлөвлөгөөг бүрэн төлөвлөх боломжгүй	Бүлгийн жижиг уулзалтууд.	Зээлдэгч/ТХН/Гэрээт гүйцэтгэгчид	Барилгын ажлаас өмнө
12	Эрүүл мэндийн төвүүд Цагдаа Гал команд	Онцгой байдлын үеийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулах-онцгой байдлын үед орон нутгийн нөөц боломж.	Зорилтот уулзалтууд	Утсаар ярих Вэб дуудлага хийх Албан имэйл/албан бичиг	Онцгой байдлын үеийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний төлөвлөгөөг бүрэн төлөвлөх боломжгүй	Бүлгийн жижиг уулзалтууд.	Зээлдэгч / ТХН / Гэрээт гүйцэтгэгчид	Барилгын ажлаас өмнө
13	ТББ болон ОНБ-үндэсний болон орон нутгийн	Төслийн мэдээлэл болон мэдлэг олгох материалуудыг тараах	Албан захиа/уулзалтууд Мэдлэг олгох материалууд	Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, радио	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Жижиг бүлгийн уулзалтууд	Зээлдэгч/Гэрээт гүйцэтгэгч	Шаардлагатай тохиолдолд

ID	Зорилтот оролцогч / Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
		Тодорхой асуудлуудаар хэлэлцүүлэг хийх	Гомдол шийдвэрлэх механизм	Утсаар ярих Вэб дуудлага Санал хүсэлтийн маягт				
14	Гэрээт гүйцэтгэгчид	Гэрээний мэдээлэл/ Сонгон шалгаруулалтын хугацаа	ЦДҮС цахим хуудсаараа дамжуулан эсхүл шууд гаргасан Сонгон шалгаруулалтын баримт бичиг	Утсаар ярих Вэб дуудлага хийх Албан имэйл/албан бичиг	-	Цахим хуудас Вэб дуудлага хийх	Зээлдэгч	Барилгын ажлаас өмнө
15	ЕСБХБ	Байгаль Орчин, Нийгмийн Үйл Ажиллагааны Хөтөлбөр (БОНУАТ)-тэй холбоотой албан бичиг	Албан уулзалтууд / албан бичиг	Утсаар ярих Вэб дуудлага хийх Албан имэйл/албан бичиг	-	Хэрэглэх боломжгүй	Зээлдэгч	Барилгын ажлаас өмнө
Барилгын үе шат								
16	Бүх оролцогч талууд	Одоо байгаа болон ирээдүйд бий болох хөдөлмөр эрхлэлтийн боломжууд, өргөдөл гаргах үйл явц	Гэрээт гүйцэтгэгчийн болон ЦДҮС цахим хуудас Сум/багийн төвийн мэдээллийн самбарууд, дэлгүүр, орон нутгийн албан байрууд дахь мэдэгдлүүд Мэдлэг ойлголт өгөх материалууд Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүд/хэвлэл/радио	Мэдээллийн самбарууд Гомдол шийдвэрлэх механизм Утсаар ярих / Нутгийн иргэд рүү SMS мессеж явуулах Олон нийтийн сүлжээ (Фейсбүүк)	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Гомдол шийдвэрлэх Механизм-шаардлагатай бол утсаар.	Гэрээт гүйцэтгэгч	Жилд хоёр мөн шаардлагатай үед

ID	Зорилтот оролцогч Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
17	Орон нутгийн иргэд	Төслийн хэрэгжилтийн хуваарь/ үйл явцын талаар мэдээлэх Хөдөлмөр эрхлэлт болон өргөдөл гаргах үйл явцын талаар мэдээлэл өгөх Ажлын талбар дээр болон ойролцоох иргэдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд үзүүлэх нөлөөлөлтэй холбоотой хийгдэж байгаа үйл ажиллагааны талаар тогтмол мэдэгдэж байх (тохиромжтой үед) Төслийн хэрэгжилт, нөлөөллийн талаар орон нутгийн иргэдийн санал бодол/үзэл бодлыг сонсож байх. Гомдол шийдвэрлэх механизм, ёс зүйн дүрмийн талаарх мэдлэг, мэдээлэл олгох	Барилгын шатанд хамгийн багадаа 2 удаа бүлгийн уулзалт хийх эсхүл тодорхой гомдлын дараа Сонин хэвлэл Гомдол шийдвэрлэх механизм	Утсаар ярих SMS мессеж Олон нийтийн сүлжээ (Фейсбүүк)	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй Өргөн хүрээг хамарсан санал хүсэлтийг орхигдуулах магадлалтай	Хурал уулзалтууд Гомдол шийдвэрлэх Механизм-шаардлагатай бол утсаар.	ЦДҮС	Сар бүр / шаардлагатай үед (жишээ нь хөтөлбөр шинэчлэгдсэний улмаас) Жил бүр
18	Малчид Эмзэг бүлгүүд	Төслийн хэрэгжилтийн хуваарь/ үйл явцын талаар мэдээлэх Хөдөлмөр эрхлэлт болон	ФБХ/ГМХЯ Сонин хэвлэл	Утсаар ярих SMS мессеж	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Гомдол шийдвэрлэх Механизм-	Зээлдэгч/Гэрээт гүйцэтгэгч	ФБХ/ГМХЯ-барилгын ажлын үеэр хамгийн багадаа 2 удаа эсхүл давтамжийг

ID	Зорилтот оролцогч Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
		<p>өргөдөл гаргах үйл явцын талаар мэдээлэл өгөх</p> <p>Ажлын талбар дээр болон ойролцоох иргэдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд үзүүлэх нөлөөлөлтэй холбоотой хийгдэж байгаа үйл ажиллагааны талаар тогтмол мэдэгдэж байх (тохиромжтой үед)</p> <p>Төслийн хэрэгжилт, нөлөөллийн талаар орон нутгийн иргэдийн санал бодол/үзэл бодлыг сонсож байх.</p> <p>Гомдол шийдвэрлэх механизм, ёс зүйн дүрмийн талаарх мэдлэг, мэдээлэл олгох</p>	Гомдол шийдвэрлэх механизм			<p>шаардлагатай бол утсаар.</p> <p>Ганцаарчилсан уулзалтууд</p>		<p>аймаг/сум/баг эсхүл шууд холбогдох хүмүүстэй нь тохирно.</p> <p>Бусад зүйлс-шаардлагатай тохиолдолд сар бүр</p> <p>Жилд 2 удаа шинэчлэх</p>
19	Хэрэв хамааралтай бол биечлэн, эдийн засгийн хувьд нүүлгэн шилжүүлсэн малчин өрхүүд	<p>Төслийн хэрэгжилтийн хуваарь/ахицын талаар мэдээлэх</p> <p>Нөхөн төлбөрийн арга хэмжээ болон гомдлын талаарх аливаа асуудлуудтай холбоотойгоор байнга харилцах</p>	Ганцаарчилсан уулзалтууд	Утсаар ярих SMS мессеж		<p>Гомдол шийдвэрлэх механизм-шаардлагатай бол утсаар</p> <p>Ганцаарчилсан уулзалтууд</p>	Зээлдэгч	Шаардлагатай тохиолдолд
20	Ажилтнууд	<p>Ёс зүйн дүрэм</p> <p>Оролцогч талуудын оролцоо, нутгийн иргэдтэй холбоотой төслийн бодлого/төлөвлөгөөний талаар мэдээлэх.</p> <p>Гадаад гомдол шийдвэрлэх</p>	<p>Сургалт, жишээ нь Ёс зүйн дүрэм</p> <p>Барилгын хээрийн анги, ажлын талбар дээрх мэдээллийн самбарууд</p> <p>Барилгын хээрийн ангиуд дээрх уулзалтууд</p>	<p>Жижиг бүлгийн сургалт хийх</p> <p>Онлайн сургалт (ур чадвараас хамаарна)</p>	Хэрэв томоохон хязгаарлалт хэрэгжиж байгаа бол Төслийн ажиллах хүч ажиллах боломжгүй.Тиймээс өөр арга ашиглах	Хөдөлмөрийн гомдлын механизм-шаардлагатай бол утсаар	Гэрээт гүйцэтгэгч	<p>Талбайн ажил эхлэхээс өмнө ажилтнуудыг чиглүүлэх</p> <p>Барилгын үеэр тогтмол</p>

ID	Зорилтот оролцогч / тал / Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
		механизмын талаар мэдээлэх Хөдөлмөрийн дотоод гомдлын талаар мэдээлэх	Мэдлэг ойлголт хийх материалууд Хөдөлмөрийн гомдол санал шийдвэрлэх механизм		эсхүл ажил үргэлжлэхгүй гэж үзнэ.			
21	Бүх оролцогч талууд	Барилгын ажлын хуваарь Барилгын ажил Барилгын ажлын явц Барилгын ажлын нөлөөлөл ба түүнийг бууруулах арга хэмжээ (санал хүсэлт өгөх боломжтой байх) Гомдол шийдвэрлэх механизмын талаарх мэдлэг, мэдээлэл олгох	Сум/багийн төвүүд дэх дэлгүүр, орон нутгийн албан байрууд дахь мэдээллийн самбарууд дээрх мэдэгдлүүд Багийн уулзалтууд Товхимол, тараах материалаар дамжуулан орон нутгийн бизнес эрхлэгчид/иргэдэд ойлголт мэдээлэл өгөх материал тараах. Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, радио, сонин хэвлэл Гомдол шийдвэрлэх механизм	Мэдээллийн самбарууд Утсаар ярих SMS мессеж Хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл Олон нийтийн сүлжээ (Фейсбүүк)	-	-	Зээлдэгч / Гэрээт гүйцэтгэгч	Шаардлагатай үед
22	Засгийн газрын агентлагууд	Төслийн явцын талаар мэдээлэл өгөх/дэлгэрэнгүй мэдээлэл өгөх.	Албан уулзалтууд / албан бичиг	Утсаар ярих Вэб дуудлага хийх Албан имэйл/албан бичиг Санал хүсэлтийн маягт	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Цахим хуудас Вэб дуудлага хийх	Зээлдэгч	Жилд хоёр мөн шаардлагатай үед
23	Хурал (аймаг ба сум) Аймаг ба сум	Төслийн явцын талаар мэдээлэл өгөх/дэлгэрэнгүй мэдээлэл өгөх. Ажлын талбар дээр болон ойролцоох иргэдийн эрүүл	Албан уулзалтууд / албан бичиг ГМХЯ-ууд Мэдлэг ойлголт өгөх материалууд	Утсаар ярих Вэб дуудлага хийх Мэдлэг ойлголт өгөх материалууд	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй Нутгийн иргэдэд түгээх мэдээлэл	Гомдол шийдвэрлэх механизм-шаардлагатай үед утсаар	Зээлдэгч / Гэрээт гүйцэтгэгч	Сард нэг удаа санал хүсэлт тайлагнах Жилд хоёр удаа тайлан гаргах

ID	Зорилтот оролцогч / Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
	Засгийн газрын агентлагууд	мэнд, аюулгүй байдалд үзүүлэх нөлөөлөлтэй холбоотой хийгдэж байгаа үйл ажиллагааны талаар тогтмол мэдэгдэж байх (тохиромжтой үед) Шаардлагатай зөвшөөрлүүд Материал ашиглалтын шаардлагууд (ус, бетон зуурах хольц, эрчим хүч гэх мэт) Гомдол саналыг хэлэлцэх	Гомдол шийдвэрлэх механизм	Санал хүсэлтийн маягт	орхигдож болзошгүй.	Бүлгийн жижиг уулзалтууд.		
24	Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүд	Хүсэлт гаргасан тохиолдолд төслийн талаар дэлгэрэнгүй мэдээлэл өгөх	Албан бичиг	-	-	-	Зээлдэгч / Гэрээт гүйцэтгэгч	Шаардлагатай үед
25	Олон нийтийн бүлгүүд	Төслийн талаар мэдээлэл, ойлголт өгөх материалуудыг тараах Тодорхой асуудлуудаар хэлэлцүүлэг хийх	Албан уулзалтууд / албан бичиг Мэдлэг ойлголт өгөх материалууд Гомдол шийдвэрлэх механизм	Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, радио, сонин хэвлэл Утсаар ярих Вэб дуудлага хийх Санал хүсэлтийн маягтууд	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Цахим хуудас Гомдол шийдвэрлэх механизм-шаардлагатай тохиолдолд утсаар	Зээлдэгч / Гэрээт гүйцэтгэгч	Шаардлагатай үед
26	ТББ болон ОНБ-үндэсний болон орон нутгийн	Төслийн мэдээлэл болон мэдлэг олгох материалуудыг тараах Тодорхой асуудлуудаар хэлэлцүүлэг хийх	Албан захиа/уулзалтууд Мэдлэг олгох материалууд Гомдол шийдвэрлэх механизм	Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, радио Утсаар ярих Вэб дуудлага Санал хүсэлтийн маягт	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Цахим хуудас Гомдол шийдвэрлэх механизм-шаардлагатай тохиолдолд утсаар	Зээлдэгч / Гэрээт гүйцэтгэгч	Шаардлагатай тохиолдолд

ID	Зорилтот оролцогч / Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
27	ЕСБХБ	Байгаль Орчин, Нийгмийн Үйл Ажиллагааны Хөтөлбөр (БОНУАТ)-тэй холбоотой албан бичиг	Албан уулзалтууд / албан бичиг	-	-	-	Зээлдэгч / ТХН	Шаардлагатай үед
28	Эрүүл мэндийн төвүүд Цагдаа Гал команд	Онцгой байдлын үеийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний төлөвлөгөө, орон нутгийн үйлчилгээний боломжийн талаар мэдээлэх	Зорилтот уулзалтууд	Утсаар ярих Вэб дуудлага хийх Албан имэйл/албан бичиг	Онцгой байдлын үеийн бэлэн байдлын арга нь бүрэн ойлгомжгүй эсхүл туршигдаагүй	Бүлгийн жижиг уулзалтууд.	Зээлдэгч / Гэрээт гүйцэтгэгч	Тогтмол, байгууллагуудтай тохиролцсоны дагуу
A&3Y үе шат								
29	Ажилтнууд	Ёс зүйн дүрэм Хүний нөөцийн дотоод гомдлыг шийдвэрлэх механизмын талаар мэдээлэх	Сургалт Гомдол шийдвэрлэх механизм	Жижиг бүлгийн сургалт хийх Онлайн сургалт (ур чадвараас хамаарна)	-	Хөдөлмөрийн гомдол шийдвэрлэх механизм – шаардлагатай бол утсаар.	ЦДҮС	Ашиглалтын үед тогтмол
30	Бүх оролцогч талууд	Хөдөлмөр эрхлэлтийн боломжууд/үйл ажиллагааны үед дэд гэрээлэгчийн гэрээ байгуулах боломжууд	Бүс нутгийн хөдөлмөр эрхлэлтийн хэвлэмэл материалд сурталчилгаа хийх Мэдээллийн самбарууд	Гэрээт гүйцэтгэгчийн ба ЦДҮС цахим хуудас Гомдол шийдвэрлэх механизм Утсаар ярих / Нутгийн иргэд рүү SMS мессеж явуулах Олон нийтийн сүлжээ (Фейсбүүк)	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Гомдол шийдвэрлэх Механизм-шаардлагатай бол утсаар.	ЦДҮС	Ашиглалтын үеэр, шаардлагатай үед
31	ТББ болон ОНБ-үндэсний болон орон нутгийн	Тодорхой асуудлуудаар хэлэлцүүлэг хийх/ үргэлжилж байгаа олон нийтийн	Албан захиа/уулзалтууд Мэдлэг олгох материалууд	Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, радио Утсаар ярих	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Цахим хуудас Вэб дуудлага	ЦДҮС/Гэрээт гүйцэтгэгч	Шаардлагатай тохиолдолд

ID	Зорилтот оролцогч / Групп	Зорилго / Нээлттэй болгох мэдээлэл	Төлөвлөгөөт арга	Ковид-19-д зориулж санал болгож байгаа нэмэлт/солих боломжтой аргын хувилбарууд (Богино хугацааны)	Хязгаарлалтууд	Санал болгож байгаа аргын хувилбарууд (Урт хугацааны - Хойшлуулсан)	Хариуцах талууд	Хуваарь / Давтамж
		асуудлуудаар санал хүсэлт авах	Гомдол шийдвэрлэх механизм	Вэб дуудлага Санал хүсэлтийн маягт				
32	Орон нутгийн иргэд / Малчид	ЦДАШ-тай холбоотой эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг талаар мэдээлэл тараах	Нийтийн зөвлөгөөн ФБХ/ГМХЯ	Утсаар ярих SMS мессеж Сонин хэвлэл	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Бүлгийн жижиг уулзалтууд эсхүл ганцаарчилсан уулзалтууд	ЦДҮС	Барилгын ажлын эцэст/ашиглалтын эхэнд
33	Нүүлгэн шилжүүлэлтэд эсхүл нөлөөлөлд өртөж болзошгүй малчин өрхүүд	НСҮАТ/АНСТ-ний үйл явцыг хянах, нөхөн төлбөр олгох бүх арга хэмжээг сэтгэл ханамжтай байдлаар төлж/хэрэгжүүлсэн эсэхийг хянах зорилгоор НШҮАТ/АНСТ хаалтын аудит хийх	ФБХ/ГМХЯ	Утасны дуудлага SMS мессеж Гомдол шийдвэрлэх механизм	Арга нь нүүр тулж санал хүсэлт авах боломж олгодоггүй	Ганцаарчилсан уулзалт	ЦДҮС/Хараат бус аудит	Барилгын ажлын эцэст/ашиглалтын шатын эхэнд
34	ЕСБХБ	Байгаль Орчин, Нийгмийн Үйл Ажиллагааны Хөтөлбөр (БОНҮАТ)-тэй холбоотой албан бичиг	Албан уулзалтууд / албан бичиг	-	-	-	ЦДҮС	Шаардлагатай үед
35	Эрүүл мэндийн төвүүд / Цагдаа / Гал команд	Онцгой байдлын үеийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний төлөвлөгөө, орон нутгийн үйлчилгээний боломжийн талаар мэдээлэл	Зорилтот уулзалтууд	Утсаар ярих Вэб дуудлага хийх Албан имэйл/албан бичиг	Онцгой байдлын үеийн бэлэн байдлын арга нь бүрэн ойлгомжгүй эсхүл туршигдаагүй	Бүлгийн жижиг уулзалтууд эсхүл ганцаарчилсан уулзалтууд	ЦДҮС	Тогтмол, байгууллагуудтай тохиролцсоны дагуу

7. Гомдол Шийдвэрлэх Механизм

7.1. Танилцуулга

Холбогдох Талууд (ЦДҮС/ТХН/Гэрээт гүйцэтгэгчид) аливаа гомдол, санал ялангуяа нөлөөлөлд өртсөн нутгийн иргэд, хүмүүсээс ирсэн асуудалд хариу үзүүлж, нэгдсэн нэг аргаар, гомдол саналыг бүртгэж байгаа эсэхийг баталгаажуулахын тулд албан ёсны *Гомдол Шийдвэрлэх Механизмыг* хэрэгжүүлнэ.

Гомдол шийдвэрлэх механизмын удирдлагад оролцоотой ажилтнуудыг сургахад онцгой анхаарал хандуулах хэрэгтэй. Энэхүү *Гомдол шийдвэрлэх механизм* нь ажилтнууд бус хүмүүст хамаарна (нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс мөн нутгийн иргэд гэх мэт бусад холбогдох оролцогч талууд)

Төслийн ажилтнуудын гомдлыг тусад нь дотоод журмаар авч үзнэ.

7.2. Гомдол Шийдвэрлэх Бодлого

ЦДҮС нь үйл ажиллагаатай нь холбоотой оролцогч талуудаас ирж байгаа аливаа гомдлыг мэргэжлийн түвшинд, цаг тухай бүрт нь шийдвэрлэх *Гомдол Шийдвэрлэх Бодлоготой*.¹⁴

7.3. Гомдол Шийдвэрлэх Механизм

7.3.1. Зорилго

Гомдол Шийдвэрлэх Механизм нь Төсөл болон нутгийн иргэд хэрхэн хамтарч ажиллаж, гомдол саналд шийдэл олох талаар тусгасан. Энэ нь шударга сонсгол, шударга үйл явц, мэдээлэлд хандах, асуудлаа айдас, өс хонзонгүйгээр шударгаар шийдүүлэх боломж өгнө.

7.3.2. Зорилтууд

Гомдол шийдвэрлэх талбараас гадна *Гомдол шийдвэрлэх Механизм* нь дараах зорилтуудад хүрэхэд чиглэгдсэн:

- Гомдол гаргагчийн соёл, үнэт зүйл, уламжлал, үзэл бодлыг хүндэтгэх;
- Жендэрт суурилсан хүчирхийлэл, дарамттай холбоотой гарч болзошгүй асуудлуудад жендэрийн хувьд мэдрэмжтэй, аюулгүй, нууц хадгалсан, оновчтой байдлаар хариу арга хэмжээ авах¹⁵.
- Үр дүнтэй харилцааг бий болгох нээлттэй сувгууд өгөх;
- Орон нутгийн хэмжээнд гомдлыг цаг алдалгүй шийдвэрлэх;
- Гомдлын үндсэн шалтгааныг олж тогтоох, системийн асуудлыг шийдвэрлэх;
- Үйл явц нь гомдол гаргагч, Төслийн (Зээлдэгч ба/эсхүл Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн)хоорондын харилцан ярианд суурилсан байх бөгөөд шалгах, хэлэлцэх, шийдэх гомдлын үр дүнг зарлахад хамтран ажиллах;
- Гомдлыг шийдвэрлэхдээ шударга, эрх тэгш, тууштай байдлыг хангах;
- Тулгамдаж буй асуудлыг шударгаар шийдвэрлэх Төслийн хамт олны чадварыг тасралтгүй сайжруулах.

7.3.3. Хамрах хүрээ

Гомдол Шийдвэрлэх Механизм нь Төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлыг гаргаж ирэх боломжийг нутгийн иргэдэд өгөхөд үндсэндээ чиглэсэн. Тулгамдсан асуудлууд нь Төслийн үйл ажиллагаатай шууд холбоотой байх ёстой. Төсөлтэй холбоотой тодорхой гомдолд шууд өртсөн хүн/хүмүүс асуудлыг гаргаж тавих ёстой.

¹⁴ Холбоос: <http://www.transco.mn/#/contact>.

¹⁵ Жендэрт суурилсан хүчирхийлэл, бэлгийн хүчирхийлэл, дарамт эсхүл мөлжлөгтэй холбоотой мэдээллийг хүлээж авдаг ба/эсхүл хариу арга хэмжээ авдаг хүмүүсийг зохих ёсоор сургалтанд хамруулсан байх ёстой бөгөөд амьд үлдэгч эсхүл хэргийг мэдээлсэн гэрчийг аюулгүй байлгаж, шаардлагатай тусламж үйлчилгээ авч байгаа эсэхийг баталгаажуулна.

Гомдол Шийдвэрлэх Механизм нь ЕСБХБ-ны ГШ 10 шаардлагууд, ОУСТ мөн Монгол улсын хууль тогтоомжид нийцсэн байх ёстой. Төсөл нь боломжтой тохиолдолд шүүх эсхүл улсын хэмжээний үйл явц руу шилжиж хурцдахаас өмнө гомдлыг орон нутгийн түвшинд хүлээж авч, цааш нь Төслийн (жишээ нь Зээлдэгч эсхүл Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн) зүгээс шийдвэрлэхийг санал болгож байна. Иргэдийг санал, гомдлыг (нутгийн иргэдтэй холбоотой) баг эсхүл сумын төлөөлөгчдөд шийдүүлэхээр ерөнхийдөө өгч байна. Нэгэнт нутгийн иргэдэд танил болсон тул Зээлдэгч эсхүл Гэрээт гүйцэтгэгчийн гомдол саналыг шууд хүлээн авах сонголтоос гадна *Гомдол Шийдвэрлэх Механизм*-д энэ нээлттэй сувгийг хадгалж үлдэхийг санал болгож байна. Баг, сумын төлөөлөгчдөд гомдол гаргасны дараа ЦДҮС эсхүл Барилгын Гүйцэтгэгчид санал болгох механизмыг Гомдол санал шийдвэрлэх журмын 7.4-т тусгасан болно. Гэхдээ Зээлдэгч, Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн болон орон нутгийн баг эсхүл сумын төлөөлөгчид харилцан зөвшилцөж байж эцэслэнэ.

Гомдол Шийдвэрлэх Механизм нь нутгийн бүх гишүүн хандах боломжтой байх ёстой. Хэрэв нөлөөлөлд өртсөн хүн *Гомдол Шийдвэрлэх Механизм*-аас гарсан шийдвэрт сэтгэл хангалуун бус байвал Монгол улсын хууль эрхзүйн системээр асуудлаа шийдвэрлүүлэх боломжтой.

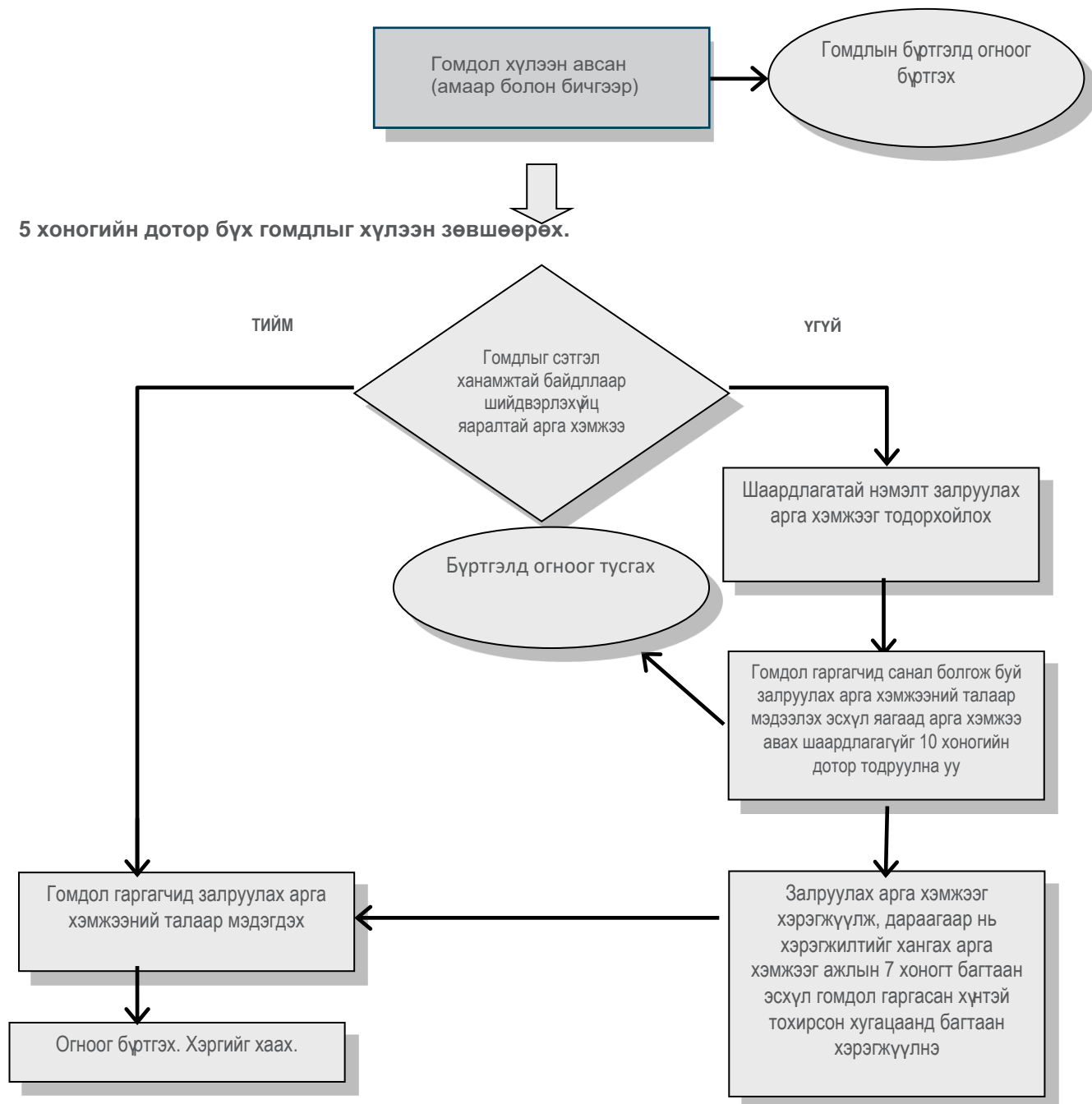
7.4. Гомдол Шийдвэрлэх Журам - Алхмууд

Бүх гомдлыг:

- Байгууллага гомдол саналыг хүлээн авснаас 5 өдрийн дотор хүлээн зөвшөөрнө.
- Орон нутгийн баг эсхүл сум гомдлыг хүлээн авсны дараа 24 цагийн дотор ЦДҮС болон Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчид мэдээлнэ.
- Зээлдэгч эсхүл Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч (2 тал харилцан тохиролцсоны дагуу санал гомдолд холбоотой нь) гомдол гаргасан өдрөөс хойш 10-аас дээшгүй хоногийн хугацаанд хариу өгнө.
- Зээлдэгч эсхүл Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч нь (холбогдох тал нь) шийдлийг тохиролцсоны дараа 7 хоногт багтаан хэрэгжүүлнэ эсхүл илүү урт хугацаа шаардлагатай бол гомдол гаргасан хүнтэй тохиролцсон хугацаанд багтаж хэрэгжүүлнэ.

Ялангуяа барилгын үе шатанд Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн томилогдсон, бэлтгэгдсэн ажилтнууд гомдлын мэдээллийг мэдээллийн санд бүртгэж, Зээлдэгчид мэдээлнэ. Үүнд дараах зүйлс багтана:

- Оролцогч талын нэр, холбоо барих мэдээлэл (нэрээ нууцлахыг хүсээгүй тохиолдолд)
- Гомдлын дэлгэрэнгүй мэдээлэл, хэзээ хэрхэн гомдлыг гаргаж, хүлээн зөвшөөрч, хариу үйлдэл үзүүлж, хаасан тухай мэдээлэл.

Зураг 7-1. Гомдол шийдвэрлэх журам

7.4.1. Алхам 1: Өргөдөл Гомдол бүртгэх

Хэрэв асуудал үүсвэл хохирсон хүн Гэрээт гүйцэтгэгчийн Олон Нийтийн Ажилтанд (ОНХА), Зээлдэгчийн эсхүл баг/сумын томилсон Олон Нийттэй Харилцах ажилтанд амаар болон бичгээр (албан бичиг, имэйл эсхүл Төслийн Гомдлын Маягт (Хавсралт В) гомдол гаргаж болно. Гомдол хамгийн түрүүнд баг/сумын түвшинд ирсэн тохиолдолд баг/сум дээр томилсон хүн Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА-тай холбогдож, гомдлыг 24 цагийн дотор мэдээлнэ.

Холбоо барих мэдээллийг орон нутгийн иргэдэд дараах байдлаар оруулна.

Зээлдэгч	Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА	Баг/Суманд Томилсон Хүн
Мэдэгдэл:	Мэдэгдэл:	Мэдэгдэл:
Шуудангийн хаяг:	Шуудангийн хаяг:	Шуудангийн хаяг:

Утас:	Утас:	Утас:
Факс:	Факс:	Факс:
Имэйл:	Имэйл:	Имэйл:
Компанийн цахим хуудас:	Компанийн цахим хуудас:	Компанийн цахим хуудас:

Бүх өргөдөл, гомдлыг Гомдлын Маягтаар (Хавсралт В) бүртгэнэ. Барилгын үе шатанд Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА Санал Гомдлын Төв мэдээллийн санг (Хавсралт С) хөтөлж явах бөгөөд Зээлдэгчид мэдээлнэ.

Амаар гомдол гаргасан тохиолдолд гомдлыг бүртгэж байгаа төлөөлөгч этгээд гомдол гаргасан хүнээс баримтжуулсан мэдээлэл үнэн зөв эсэхийг баталгаажуулж, зөвшөөрөл авах ёстой (жишээ нь Гомдлын Маягтанд гарын үсэг зуруулах г.м). Гэхдээ гомдол гаргагч нэрээ нууцлах эрхтэй бөгөөд энэхүү механизм нь шүүхийн аргаар гомдлоо шийдүүлэх оролцогч талын эрхэнд халдахгүй.

Гомдлыг маягт нь гомдлын тухай мэдээлэл, үүссэн огноо, гомдол гаргагчийн нэр, холбоо барих мэдээллийг агуулсан байх ёстой. Хэрэв өөрөө өөрийгөө тодорхойлсон бол гомдол гаргагч нь дараа нь авч хэрэгжүүлэх алхмууд бүхий гомдол хүлээн авсныг баталгаажуулсан захиаг Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА-аас авах ба гарын үсэг зурсан гомдол шийдвэрлэх маягтын хуулбарыг хүлээн авна.

7.4.2. Алхам 2: Өргөдөл Гомдлыг шалгах

Гомдлыг хүлээн авснаас 5 хоногийн дотор Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА гомдлыг хүлээн авсныг бичгээр мэдэгдэх бөгөөд үүнд явцын талаар тодруулах хүний холбоо барих мэдээлэл, гомдлыг шалгах, хэлэлцэх, шийдэхийн тулд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар тайлбар мөн шаардлагатай тохиолдолд гомдлыг шийдвэрлэх хугацааг урьдчилсан байдлаар оруулж өгнө.

Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА /Зээлдэгчтэй хамтран/ нь:

- Оролцоотой талуудыг тодорхойлно.
- Гомдлын улмаас үүссэн асуудал, тулгамдсан асуудлуудыг шууд яриа хэлэлцээрээр (боломжтой бол) тодруулах.
- Гаргаж тавьж байгаа шалтгааны ноцтой байдал, хувь хүн эсхүл бүлгийн сайн сайхан байдал, аюулгүй байдал эсхүл тухайн асуудлалд хандах олон нийтийн хандлагад нөлөөлж болзошгүй байдлаар нь гомдлыг ангилах.
- Гомдлын талаарх мэргэжлийн туршлагатай ажилтнуудын бүлгийг хуралдуулж, гомдлын талаар дотоод шалгалт явуулна
- Хэрэв шаардлагатай бол Төслийг дэмжигч/Гэрээт гүйцэтгэгчийн зэрэг бусад оролцогч талын санаа бодлыг мөн шаардлагатай бол төвийг сахисан техникийн дүгнэлт цуглуулах.
- Гомдлын эх сурвалж, нотолгоо, үр дагавар, санхүүгийн болон бусад эрсдлийн нөлөөлөл, санал болгосон залруулах арга хэмжээг багтаасан шалгалтын тайланг бэлтгэх.
- Шалгалтын тайланд үндэслэн, залруулах арга хэмжээг хураангуйлсан хариуг гомдол гаргагчид 10 өдрийн дотор бичгээр өгнө.
- Тохиролцсоны дагуух аливаа арга хэмжээг хэрэгжүүлэх.

7.4.3. Алхам 3: Өргөдөл Гомдол шийдвэрлэлт

Өргөдөл гомдол шийдвэрлэх таван түвшин байдаг:

(i) Хэрэв гомдол хууль ёсны эсхүл Төслийн үйл ажиллагаанаас шууд үүдэлтэй гэж тодорхойлогдоогүй бол гомдол гаргагчид гомдлыг хүлээн авахгүй гэдгийг Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА мэдэгдэж, гомдлыг хаасан шалтгаан бүхий баримт бичиг, нотлох баримт зэрэг нэмэлт баримт бичгийн хамтаар гомдлын маягтын хуулбарыг өгнө.

(ii) Хэрэв гомдол нь хууль ёсны мөн хурдан хугацаанд шийдэгдэх бол Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА (холбогдох бусад төлөөлөгчид) гомдол гаргагчтай боломжит шийдлийг тэр даруй зөвлөлдөх бөгөөд хэрэв гомдол гаргагч шийдлийг зөвшөөрвөл Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА гомдол шийдвэрлэх маягт дээр баримтжуулж, шийдэхээр тохиролцсон огноог тавина.

(iii) Гомдол хууль ёсны гэж тодорхойлогдсон боловч гомдол гаргагч санал болгосон шийдлийг зөвшөөрөөгүй эсхүл тэр даруй шийдэл байхгүй бол Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА нь өөр шийдэл санал болгохын тулд шаардлагатай тохиолдолд гадны туршлага судлах зэрэг нэмэлт үнэлгээг хийнэ. Үүнийг

Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА гомдол шийдвэрлэх маягт дээр баримтжуулж, гомдол гаргагчид тэдний эрх, тохиролцсон хугацаанд шийдэлд хүрэх алхмуудын талаар мэдээлэх болно.

(iv) Гомдол хууль ёсны гэж тодорхойлогдсон боловч нэмэлт үнэлгээгээр гомдлыг зохих ёсоор шийдвэрлээгүй бол Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА нь талуудын харилцан тохиролцсон эвлэрүүлэн зуучлуулах, үнэлгээ хийх, заавал биелүүлэхгүй байх нөхцөлтэйгээр гомдлын шийдлийг санал болгохын тулд гуравдагч талд шилжүүлнэ. Төсөл ба/эсхүл гомдол гаргагч илүү тохиромжтой гэж үзсэн үед бусад гуравдагч талуудад гадны мэргэжилтнүүд, ТББ-ууд, хуулийн зөвлөхүүд, их сургуулийн ажилтнууд багтана.

(v) Төсөл болон гуравдагч талаас хууль эрхзүйн шатанд хүрэлгүйгээр гомдлыг шийдвэрлэх бүх оролдлого бүтэлгүйтсэн бол Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА нь гомдол гаргагчид гомдлоо иргэний шүүхээр шийдвэрлэх үндсэн хуулинд заасан эрхээ эдлэх боломжтой талаар тодорхой зөвлөх бөгөөд Төслийн зүгээс энэхүү хууль эрхзүйн явцад гомдол гаргагчид ямар ч байдлаар саад болохгүй.

7.4.4. Сэтгэл Ханамжийг Баталгаажуулах

Гомдол шийдвэрлэх шатанд, Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА Ажилтан нар гомдол гаргагчаас гомдлыг хэрхэн шийдвэрлэсэн талаар үнэлж, маягт бөглөхийг хүснэ. Маягтанд Гомдол Шийдвэрлэх Механизмын зорилгуудыг тусгаж өгөх бөгөөд гомдол гаргагчаас гомдол шийдвэрлэсэн үйл явц Төслийн зорилгуудтай нийцэж байгаа эсэхийг асууна. Тухайлбал, дараах асуултуудыг асууна:

- Төсөл ба төслийн төлөөлөгчид хүндэтгэлтэй хандаж байсан уу?
- Төсөл гомдлыг орон нутгийн хэмжээнд шийдвэрлэхийн тулд чадах бүхнээ хийсэн үү?
- Төсөл таны тавьсан асуудлын үндсэн шалтгааныг хайсан уу?
- Таны гомдлыг шийдвэрлэх явцад та ижил түвшний харилцааг мэдэрсэн үү?
- Ижил бүсэд гарсан ижил төрлийн шийдлүүдтэй таны гомдлын шийдэл нийцэж байсан уу?

Энэхүү санал хүсэлт нь Гомдол Шийдвэрлэх Үйл явцыг сайжруулахад Төсөлд дэмжлэг болно.

7.4.5. Гомдол Шийдвэрлэх Журмын Хугацаа

Төсөл нь гомдлыг дараах хугацаанд нийцүүлэн шийдвэрлэнэ:

- **Гомдол бүртгэл** – гомдлыг хүлээн авснаас 24 цагийн дотор;
- **Гомдлыг баталгаажуулах** – хуанлийн 5 хоногийн дотор;
- **Гомдлыг шийдвэрлэх арга** – Санал болгосон аргыг тодорхойлж, энэхүү аргын талаар гомдол гаргагчид ажлын 10 өдрийн дотор мэдэгдэнэ.
- Гомдол шийдвэрлэх-ажлын 7 хоногийн дотор эсхүл Гомдол гаргагчтай тохирсон хугацаанд багтаан залруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, залруулах арга хэмжээний гүйцэтгэлийг хянах.
- **Гомдол гаргагчийн сэтгэл ханамжийн үнэлгээ** – Гомдлыг шийдвэрлэж, хааснаас 15 хоногийн дотор.

7.5. Гомдол Шийдвэрлэх Журмыг Нээлттэй болгох

Гомдол Шийдвэрлэх Журмыг дараах зарчмаар олон нийтэд ил болгоно:

- Энэхүү ОТОХТ болон орон нутгийн зурагт хуудас;
- Орон Нутгийн Мэдээллийн Самбарууд (тохиромжтой үед);
- Олон нийтийн уулзалтаар;
- Хурал болон Засаг дарга нар мэдэгдсэнээр; ба
- Олон нийтэд тогтмол мэдээлэл хүргэж, ойлголт мэдлэгийг нь дээшлүүлэх.

7.6. Гомдлыг Удирдах, Хянах

Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн барилгын ажлын шатанд Зээлдэгч нь *Гомдол Шийдвэрлэх Журмын* хэрэгжилтийг хянуулахын тулд ОНХА-г томилно. Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА болон баг/сумын түвшний Олон нийттэй харилцах ажилтан нь Зээлдэгчийн ОНХА-тай хамтарч ажиллана.

Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч нь энэхүү *Гомдол Шийдвэрлэх Журмыг* дагаж мөрдөнө. Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА нь Олон нийтийн Гомдол саналыг бүртгэж, Зээлдэгчид мэдээлнэ.

Гомдлын бүртгэл, үр дүнд гарсан ахиц зэрэг хийгдсэн бүх ажлуудыг бүртгэнэ.

Гэрээт гүйцэтгэгч нь ажилтан бүр нь *Гомдол Шийдвэрлэх Журмын* талаар мэдэж байгаа эсэхийг баталгаажуулах ёстой.

Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч нь Зээлдэгчийн ОНХА-тэй урьдчилан зохицолгүйгээр гомдол гаргагчтай шууд хэлцэл эсхүл шийдэлд хүрэх ёсгүй. Зээлдэгчийн ОНХА нь Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч *Гомдол Шийдвэрлэх Журамд* нийцүүлж ажиллаж байгаа эсэхийг баталгаажуулахын тулд тогтмол аудит хийнэ.

8. Хяналт

8.1. Танилцуулга

Төслийн ОТОХТ-ний нийцлийг үнэлэхийн тулд хэрэгжүүлж байгаа хяналтыг арга хэмжээнүүдийг энэхүү Бүлэгт тусгасан болно. Оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагааны сайжруулах боломжтой талуудыг тодруулахад үр дүнд хяналт тавих, оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөр болон Гомдол шийдвэрлэх механизмын н үр дүнг үнэлэх нь оролцооны үйл явцын чухал тал юм. Товчхондоо, хяналт, үнэлгээний үйл явц нь дараах мэдээллээр хангана:

- Үйл ажиллагаа нь хүссэн зорилгууддаа хүрсэн эсэх;
- Хэрэгжилт нь анхны өргөн цар хүрээтэй, тодорхой зорилгод нийцэж байгаа эсэх;
- Хэрэгжилт нь хүлээж байгаа үр дүнд хүрэх эсэх; and
- Хугацааны дагуу яваа эсэх.

Төслийн ОТОХТ-тэй нийцэхгүй зүйлс хяналтаар тогтоогдсон бол эдгээрийг шалгах бөгөөд залруулах арга хэмжээнүүдийг тодорхойлж, хэрэгжүүлнэ.

8.2. Гүйцэтгэлийн Гол Үзүүлэлтүүд

Хүснэгт 8-1 нь санал болгож буй оролцогч талуудын оролцооны стратеги, үйл ажиллагааны явц, үр нөлөөг үнэлэхэд ашиглаж болох Гүйцэтгэлийн гол үзүүлэлт (ГГҮ) болон холбогдох удирдлагын гол хяналтыг хураангуйлан харуулав.

Хүснэгт 8-1. Гүйцэтгэлийн Гол Үзүүлэлтүүд

ID	ГГҮ	Зорилт	Хяналтын арга хэмжээ
SEPKPI01	Гомдлын тоо	Нийт тоо жил тутам буурсан	Гомдлын бүртгэл
SEPKPI02	Нэг сарын хугацаанд шийдвэрлэсэн гомдлын тоо	Зорилт 90%	Гомдлын бүртгэл / Мэдээллийн сан
SEPKPI03	Гомдол Шийдвэрлэх Журмын хэрэгжилтийн талаар оролцогч талуудад эргэн мэдээлсэн байдал	Гомдол Шийдвэрлэх Журмын үр дүнгийн талаар оролцогч талуудад тогтмол мэдээлэл хүргэх	Тайлагнал
SEPKPI04	ОТОХТ болон Гомдол Шийдвэрлэх Журмын хэрэгжилтийг хангахын тулд аудит хийх	Жилд 2 удаа аудит хийсэн Гомдол гаргагчийг сэтгэл ханамжтай үлдээхийн тулд ирсэн гомдлын 90%-ийг 30 хоногт хаах зорилттой	Аудитын тайлан
SEPKPI05	Гомдол гаргагчаар бөглүүлсэн сэтгэл ханамжийн үнэлгээний маягтын тоо	Гомдол гаргагчдын 90 хувь нь сэтгэл ханамжийн маягтыг бөглөх зорилттой	Тайлагнах
SEPKPI05	Оролцооны үйл ажиллагаануудад хамрагдсан орон нутгийн гишүүдийн тоо	Оролцогчдын тоо нь үйл ажиллагааны зорилтот ирцийг хангаж / давсан байна	Оролцогч талын Оролцооны Бүртгэл/Хөтөлбөр
SEPKPI06	Бүрэн дууссан оролцооны бүртгэлийн тоо	Оролцооны үйл ажиллагаа 100% бүртгэгдсэн (албан бус оролцооны үйл ажиллагааг оролцуулаад)	Оролцогч талын Оролцооны Бүртгэл
SEPKPI07	Эмзэг өрхүүдийн оролцооны тоо	Төлөвлөгөөт оролцооны үйл ажиллагаануудыг 100 хувь дуусгасан.	Оролцогч талын Оролцооны мэдээллийн сан

8.3. Үндсэн Үйл Ажиллагаа

ОТОХТ-ний нийцлийг хангахын тулд оролцогч талын оролцоог хангахаар хэрэгжүүлсэн хяналтын арга хэмжээг Хүснэгт 8-2-д харуулав.

Хүснэгт 8-2. Хяналтын арга хэмжээнүүд

ID	Сэдэв	Арга	Хариуцагч талууд	Давтамж
SEPM01	Орон нутгийн иргэдийн гомдол	Хаагдсан болон тодорхой хугацаанд шийдвэрлэгдээгүй гомдлуудын бүртгэлийг хянах (сар бүр, гэхдээ ихэнхдээ гарсан даруйд): <ul style="list-style-type: none"> тухайн сард нээгдсэн, шийдэгдээгүй үлдсэн гомдлын тоо; тухайн сард нээгдсэн гомдлын тоо, Төсөл эхэлснээс хойш гарсан өөрчлөлт (графикаар харуулах); тухайн сард хаагдсан гомдлын тоо; ба гомдлын төрөл. 	Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА	Сар бүр
SEPM02	Орон нутгийн оролцоог хангах үйл ажиллагаанууд	Олон нийттэй холбоотой гомдлын талаар (гомдлын хэлбэр, хэрхэн шийдвэрлэсэн, гарсан үр дүнгийн талаар) нутгийн иргэдэд мэдээлэх.	Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА / ЦДҮС ОНХА	Улирал бүр
SEPM03	Орон нутгийн оролцоог хангах үйл ажиллагаанууд	Гомдол шийдвэрлэх механизмыг жилд 2 удаа аудит хийнэ	ЦДҮС ОНХА	Жилд 2 удаа
SEPM04	Орон нутгийн оролцоог хангах үйл ажиллагаанууд	Орон нутгийн иргэдтэй албан болон албан бус оролцоог оролцогч талуудын оролцооны бүртгэлд бүртгэнэ. Сар бүрийн ЭМААБО гүйцэтгэлийнтайланг нэгтгэх	Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА	Сар бүр
SEPM05	Орон нутгийн оролцоог хангах үйл ажиллагаанууд	Бэлдэж, тараасан материалын бүртгэлийг байршлаар нь гаргаж, Зээлдэгчийн ОНХА-нд сар бүр тайлагнана.	Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА	Сар бүр
SEPM06	Орон нутгийн оролцоог хангах үйл ажиллагаанууд	Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчийн Гомдол шийдвэрлэх механизмын гүйцэтгэлийг сар бүр хянах Баг/сумын Олон нийттэй харилцах ажилтан ирсэн гомдол саналыг Төслийн багт цаг тухай бүрт нь хүргэж байгаа эсэхийг сар бүр хянах	ЦДҮС ОНХА	Сар бүр

8.4. Төлөвлөгөөг Хянах, Сайжруулах

Барилгын үе шатанд ОТОХТ-г хамгийн багадаа 6 сар тутамд эсхүл ЕСБХБ болон ТХН-тэй тохирсон давтамжийн дагуу хянана. Тогтвортой үйл ажиллагааны үед энэхүү ОТОХТ-г жил бүр эргэн хянах бөгөөд төслийн өөрчлөгдөж буй нөхцөл байдал эсхүл үйл ажиллагааны хэрэгцээг тусгаж, шаардлагатай өөрчлөлтийг хийнэ. Түүнчлэн, төлөвлөгөөт ажил өөрчлөгдсөнтэй холбоотойгоор “шаардлагатай нөхцөлд” ОТОХТ-г шинэчилж болно.

9. Аудит ба Тайлагнал

9.1. Аудит

Дотоод, Гэрээт гүйцэтгэгч, Гадаад аудит дараах байдлаар хийгдэнэ:

9.1.1. Дотоод аудит

ОТОХТ-д нийцэж байгаа эсэхийг дотоод хяналт шалгалтаар тогтмол шалгах бөгөөд жилд 2 удаа аудит хийнэ. Нийцлийг жилд 2 удаа дотоод аудитын хөтөлбөрөөр хянах болно. Төслийн ОТОХТ-г ерөнхийд нь хариуцдаг учир Зээлдэгч/ТХН-д дотоод аудит хийнэ. Мөн шаардагдах арга хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Гэрээт гүйцэтгэгчийндээс дотооддоо шаардана.

9.1.2. Гэрээт гүйцэтгэгчийн аудит

Гэрээт гүйцэтгэгчийг анх томилохоос өмнө Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчид хяналт, шалгалт хийж, дараа нь сар бүр ОТОХТ-ний хэрэгжилт, удирдлагыг хангаж, Гэрээт гүйцэтгэгчтэй шууд холбоотой өргөдөл гомдлыг тайлагнаж байх болно.

Баг, сумдын олон нийттэй харилцах ажилтанд ТХН-ээс сар бүр аудит хийж, гомдлыг Гомдол шийдвэрлэх журмын дагуу бүртгэж, анхаарч ажиллаж байгаа эсэхийг баталгаажуулна. Олон нийттэй харилцах ажилтнууд эдгээр гомдлыг Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА болон Зээлдэгч/ТХН-д мэдээлнэ.

9.1.3. Гадаад аудит

ОТОХТ болон Гомдол Шийдвэрлэх Журмыг дагаж мөрдөж байгаа эсэхийг гадаад аудиторуд тогтмол үнэлнэ (Жишээ нь ЕСБХБ).

9.2. Оролцогч талын Оролцоо ба Гомдлын Мэдээллийн Сан

Оролцогч талуудын холбоо барих мэдээлэл, оролцооны үйл ажиллагаа болон оролцогч талуудын бүх гомдлыг *Оролцогч Талуудын Оролцооны Бүртгэл* (Хавсралт D) ба *Өргөдөл Гомдлын Бүртгэл* (Хавсралт D)-д тэмдэглэх бөгөөд энэ нь оролцооны явц, хүлээн авсан өргөдөл гомдлыг хянах боломжийг олгоно. Бүх хурлын тэмдэглэлийг хөтөлж явна (Хавсралт E).

- Нэр, холбоо барих мэдээлэл (нэрээ нууцлахыг хүссэн тохиолдолд лавлагаа код эсхүл дугаарыг ашиглана);
- Холбоо барьсан огноо;
- Арга;
- Хүлээн авсан гомдлууд;
- Гомдлын шалтгаан (санал, тайлбар, гомдол ...);
- Санал болгож буй хариу үйлдэл, авах арга хэмжээ; ба
- Төлөв (бүртгэсэн, идэвхтэй, хаагдсан).

9.3. Тайлагнал

Оролцогч талын оролцоог хангах үйл ажиллагаанаас ирсэн бүх санал хүсэлтийг баримтжуулж, тайлагнах бөгөөд дараах зүйлс багтана:

9.3.1. 7 хоног / Сарын Тайлан

Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгчид долоо хоног болон сарын тайлан бэлдэж Зээлдэгч/ТХН-д өгөх бөгөөд дээр хураангуйлсан хяналтын үндсэн арга хэмжээнүүд багтана:

- Долоо хоног/сар бүр хийсэн оролцооны үйл ажиллагаанууд
- Гэрээт гүйцэтгэгчид ирсэн гомдлууд; ба
- Ирэх сарын төлөвлөгөөнүүд, урт хугацааны төлөвлөгөөнүүд

9.3.2. Жилд хоёр удаа тайлагнах

Зээлдэгч/ТХН нь барилгын үе шатанд оролцогч талын оролцоо болон гомдлын удирдлагын үр дүнг хураангуйлсан тайланг жилд 2 удаа гаргана. Ашиглалтын шатанд энэхүү тайланг ЦДҮС бэлдэнэ. Энэхүү тайланд бүх л олон нийтийн зөвлөгөөн, оролцоо, гомдол, шийдэл, үр дүнгийн хураангуй багтана.

9.4. Бүртгэл

Зээлдэгч/ТХН нь аудит, шалгалт, бүртгэлийн төв бүртгэлийг хөтөлнө. Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч нь барилгын үе шатанд өөрийн мэдээллийн санг бүрдүүлэх бөгөөд Зээлдэгч /ТХН-д мэдээлж явна.

10. Нөөц ба Хариуцлага

10.1. Танилцуулга

Зээлдэгч нь Төслийн турш ОТОХТ-ний боловсруулалт, хэрэгжилтийг бүрэн хариуцаж ажиллана. Барилгын үе шатанд ТХН тэдэнд туслах бөгөөд энэхүү нэгж нь Төслийн хэрэгжилтийг удирдахын тулд Зээлдэгчийн дэргэд байгуулагдана. Төсөл болон барилгын үе шатны оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөр, гомдол шийдвэрлэх механизмыг хэрэгжүүлэхийн тулд Гэрээт гүйцэтгэгчийндэд үүрэг даалгавар өгнө. Энэхүү бүлэгт эдгээр ялгаатай аж ахуй нэгжүүдийн үүрэг, хариуцлагыг тодорхойлно.

10.2. ОТОХТ-ний Хэрэгжилт дэх Гол Үүрэг, Хариуцлага

ОТОХТ-г хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай үндсэн үүрэг, хариуцлагыг дор хураангуйлав.

Хүснэгт 10-1. Үндсэн үүрэг хариуцлага

Үүрэг	Хариуцлага
Зээлдэгч/ЦДҮС	<p>Зээлийн гэрээний шаардлагын дагуу Зээлдэгч нь барилгын үе шатаас өмнө болон барилгын үе шатанд Төслийн ОТОХТ-г боловсруулах, хэрэгжүүлэх ажлыг бүрэн хариуцна.</p> <p>Ашиглалтын шатанд ЦДҮС нь Үйл Ажиллагаа, Засвар Үйлчилгээний (А&ЗҮ) ОТОХТ боловсруулах, хэрэгжүүлэх ажлыг хариуцна. Шаардлагатай үед А&ЗҮ Гэрээт гүйцэтгэгчид оролцооны үйл ажиллагааг ЦДҮС-ний хяналтан дор хэрэгжүүлнэ.</p>
ТХН ОНХА	<p>Зээлийн Гэрээнд гарын үсэг зурсны дараа ТХН байгуулагдана. ТХН нь ОНХА-г томилох, Барилгын Гэрээт гүйцэтгэгч болон Орон Нутгийн Олон Нийттэй Харилцах ажилтнууд зэрэг оролцогч талуудын оролцооны хөтөлбөрийг хянах, олон төрлийн оролцогч талуудын өгсөн мэдээллийн тогтмол байдлыг хангах зэргээр Зээлдэгчийг дэмжиж ажиллана.</p> <p>Түүнчлэн, оролцогч талуудын оролцооны үйл явцыг хянах, Гэрээт гүйцэтгэгчийн оролцогч талын оролцооны үйл ажиллагааг хөндлөнгөөс хянах, сум, аймаг болон Гэрээт гүйцэтгэгчтэй харилцах харилцааг удирдах зэрэгт дэмжлэг үзүүлэх нэмэлт үүрэгтэй.</p> <p>Гэрээт гүйцэтгэгч болон Олон Нийттэй харилцах ажилтнуудын өгсөн мэдээлэл дээр үндэслэн Төслийн санал гомдол болон оролцооны мэдээллийн санг ТХН ОНХА Хариуцна.</p> <p>Гэрээт гүйцэтгэгч Төслийн ОТОХТ-ний талаар мэдээлэлтэй байж, хуулбарыг нь хадгалж байгаа эсэхийг ТХН баталгаажуулах үүрэгтэй бөгөөд Төслийн ОТОХТ-д нийцүүлэн нарийвчилсан ОТОХТ/Барилгын Оролцооны Хөтөлбөрийг боловсруулна.</p>
Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА	<p>Гэрээт гүйцэтгэгч өөрийн байгууллага доторх ОНХА-г тодорхойлох бөгөөд ОНХА нь оролцогч талын оролцоо, барилгын үе шатан дахь гомдлыг хариуцна.</p> <p>Гэрээт гүйцэтгэгч нь Зээлдэгч/ТХН-ийн зөвшөөрлийг авахын тулд барилгын үе шатанд зориулж ОТОХТ/Барилгын шатны Оролцооны дэлгэрэнгүй хөтөлбөр боловсруулах, хэрэгжүүлэх шаардлагатай.</p> <p>Гэрээт гүйцэтгэгч нь барилгын үе шатанд Гомдол Шийдвэрлэх Механизмыг зохицуулах үүрэгтэй. Гэхдээ Зээлдэгч/ТХН үүнд хяналт тавина.</p> <p>Гэрээт гүйцэтгэгчийн ОНХА нь гомдол саналын мэдээллийн санг зохицуулна.</p>
Олон хариуцсан ажилтнууд (Баг/Сум)	<p>Барилгын үе шатанд орон нутгийн түвшинд Гомдол шийдвэрлэх Журмыг хэрэгжүүлэхэд туслах үүрэгтэй. Төслийн талаар мэдээлэл авах хүсэлтэй эсхүл хэлэлцэх асуудалтай иргэдийн хувьд холбоо барих гол цэг нь байна. Эдгээр төлөөлөгчид нь гомдол саналыг бүртгэж, хүлээн авснаас хойш 24 цагийн дотор Гэрээт гүйцэтгэгчийн мэдээлэлх үүрэгтэй.</p>

Хавсралтууд

Appendix A. Ярилцлагын Асуултууд

Appendix B. Төслийн Өргөдөл, Гомдол Хүлээн авах маягт

Лавлах дугаар (Протокол дугаар)	
Нэр/Овог <i>Тэмдэглэл: хэрэв та өөрийн мэдээллийг гуравдагч талд зөвшөөрөлгүйгээр өгөхийг хүсэхгүй байгаа бол нэрээ нууцлах боломжтой.</i>	
Гомдол гаргасан огноо:	
Холбоо барих мэдээлэл Тантай холбоо барих боломжтой аргыг сонгоно уу.	☐ шуудангаар ☐ утсаар ☐ имэйлээр
Тантай холбоо барих хэлийг бичнэ үү.	
Хэрэг, гомдлын тодорхойлолт: Юу болсон бэ? Хаана болсон бэ? Хэнд тохиолдсон бэ? Асуудлын үр дүн юу байсан бэ?	
Хэрэг эсхүл гомдлын огноо:	
	☐ Нэг удаа ☐ Нэгээс олон удаа ☐ Үргэлжилж байгаа
Асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд та юу хүсч байна вэ?	

Appendix C. Өргөдөл, Гомдол Бүртгэх Загвар

Нэр/Холбоо барих мэдээлэл	Өргөдөл, Гомдол гаргасан арга (Зээлдэгч/ТХН-д шууд хандах, Гэрээт гүйцэтгэгч, Баг, эсхүл сумаар дамжуулах):	Лавлах дугаар	Хариуцсан ажилтан (нэр, албан тушаал	Хүлээн авсан огноо	Өргөдөл, Гомдол гаргасан огноо	Өргөдөл, Гомдлын дэлгэрэнгүй (асуудлууд, одоогоор авсан арга хэмжээ, хэзээ эхэлсэн-бүх шаардлагатай дэлгэрэнгүй мэдээлэл)	Арга хэмжээ (асуудлыг шийдвэрлэх эсхүл гомдлыг дараагийн шатанд шилжүүлэхийн тулд Зээлдэгч/ТХН-ийн авах дараагийн алхмууд)	Арга хэмжээнд хүлээх хариуцлага	Шийдвэрлэхээр тохирсон огноо	Шийдсэн огноо	Дараа дараагийн шаардлагатай алхмууд, огноо

Appendix D. Оролцогч Тал Бүртгэх Загвар

Нэр/Холбоо барих мэдээлэл	Зээлдэгч/ ТХН-ээс хариуцах ажилтан (нэр, албан тушаал)	Албан тушаал Оролцооны арга	Холбоо барих мэдээлэл	Сэдэв	Асуудал	Дахин холбогдох шаардлагатай эсэх

Appendix E. Хурлын Тэмдэглэлийн Загвар

Хурлын тэмдэглэл	
Хурлын огноо	
Хурлын төрөл	<ul style="list-style-type: none">○ Ганцаарчилсан○ Хэлэлцүүлгийн бүлэг○ Олон нийтийг хамарсан уулзалт○ Хэвлэлийн хурал○ Бусад
Хаяг	
Хот/Тосгон хаяг	
Оролцогч талын Холбоо барих хүн	
Оролцогч хувь хүмүүс эсхүл бүлгүүд	
Төлөөлөгчид	
Бусад оролцогчид	
Нууцлал	<ul style="list-style-type: none">○ тийм○ үгүй
Хэлэлцүүлгийн бүс	
Асуудал	
Гомдол эсхүл санал	
Хавсралтууд	

Кэти Пребль
Дэблью Эс Аткинз Интернэйшнл Лимитед
Woodcote Grove
Ashley Road
Epsom
KT18 5BW